

RRC Koper
Župančičeva 18
6000 Koper

Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske 2006-2012

Strategija

Januar 2006

www.hosting.si

KAZALO

Uvod	3- 11
Opis obravnavanega območja	12-14
Ocena stanja (analiza)	15- 46
Analiza trženja	47-65
Upravljanje	66-69
Trendi	70-72
Analiza PPPN	74-80
Izhodišča za trajnostni razvoj	81-105
Strategija	107-128
Akcijski načrt subdestinacij	129-149

UVOD

Ozadje nastanka strategije

Strategija trajnostnega razvoja turizma je nastala v okviru programa Združenih narodov CAMP za trajnostno upravljanje z obalnim območjem Mediterana («Coastal Area Management Programme», <http://camp.rrc-kp.si>), ki ga v letih 2004-2006 izvaja Regionalni razvojni center v Kopru. Strategija razvoja trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske je eden izmed petih t.i. individualnih projektov v okviru programa CAMP za trajnejši razvoj prostora. Preostali projekti so še Regionalna zasnova prostorskega razvoja za južno Primorsko, Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu, Upravljanje zavarovanih območij narave, Regionalni program varstva okolja in vodnih virov, Karte občutljivosti slovenske obale in pa t.i. horizontalni projekti: Prostorski regionalni informacijski sistem, Sodelovanje javnosti, usposabljanje in javna promocija, Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja.

Namen Strategije trajnostnega razvoja turizma v okviru programa CAMP

Motivirati regionalne partnerje na področju turizma za celovitejše upravljanje kakovosti turistične destinacije je glavni namen programa CAMP. Namen tega projekta pa je bil pripraviti **skupno vizijo, cilje in strategijo trajnostnega razvoja turizma**, pripraviti **regionalni program** razvoja trajnostnega razvoja turizma s prednostnimi projekti, predlagati **nabor kazalcev nosilnih zmogljivosti prostorskega razvoja** in spodbuditi ustanovitev **“foruma za trajnostni razvoj turizma”** v okviru **priprave novega regionalnega razvojnega programa statistične regije Južna Primorska 2006-2012.**

Zakaj nova regionalna razvojna strategija turizma in kaj je njena vsebina?

Strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske obravnava razvojne možnosti in priložnosti na področju turizma občin Izola, Piran, Koper, Hrpelje-Kozina, Ilirska Bistrica, Sežana, Komen, Divača do leta 2012. To je ob enem tudi novo proračunsko obdobje Evropske strukturne in kohezijske politike, ki v veliki meri zagotavljajo financiranje izvedbenih projektov zlasti javnega sektorja. Strategija obravnava najsodobnejše trende na področju turizma s posebnim poudarkom na trendih obalnega oziroma obmorskega turizma, ekološkega turizma, kulturnega turizma, trendov v trženju turizma in trendov pri razvoju posameznih turističnih proizvodov. Izpostavlja dosedanje izzive/probleme na področju turizma. Narejeni so scenariji razvojnih možnosti. Izpostavljen je trajnostni razvoj turizma kot najbolj optimalno možnost razvoja turizma v obravnavanem območju zaradi optimalnega izkoriščanja danosti in prednosti za turistične razvojne potrebe po načelih »solidarnosti« in konsenza med socialnimi, ekonomskimi in okoljskimi dejavniki. Usmerja k sledenju in kreiranju trendov razvoja turistične industrije in povpraševanja po destinacijah in proizvodih trajnostnega značaja. Trajnostni vidik razvoja na področju turizma, kot nov način izvajanja turistične dejavnosti, je med drugim tudi najnovejše priporočilo vladam članicam in usmeritev za kreiranje

regionalnih in nacionalnih trajnostnih politik mednarodnih organizacij, katerih članica je Slovenija:

- Organizacije združenih narodov: - Okoljskega programa (UNEP) in Svetovne turistične organizacije (WTO) v okviru priporočil Mediteranske strategije trajnostnega razvoja in Vodnika za izvajanje lokalnih politik trajnostnega razvoja turizma
- Evropske komisije: Resolucija Sveta o prihodnosti turizma v EU, ki skozi sektorske politike predvideva izvajanje načel trajnostnega razvoja med različnimi sektorji, ki jih zadeva turizem.

Strategija razvoja turizma Južne Primorske torej (pre)usmerja izvajanje turističnih dejavnosti v naslednjih sedmih letih iz sedanjega intenzivnega turizma na obali ter (pre)malo razvitega glede na potencialne in razvojne možnosti na območjih Krasa in Ilirske Bistrice, v turizmu trajnejšega značaja, ki ob enem sledi potrebam turističnega povpraševanja, želi biti uravnotežen, dobro organiziran in omogoča ponovljiva in nepozabna doživetja kot predpogoj za konkurenčno nastopanje na mednarodnih trgih.

Kdo in kako je sodeloval pri pripravi strategije?

Pri razvoju strategije so poleg naročnika Regionalnega razvojnega centra v Kopru kot zastopnika interesov lokalnih skupnosti Južne Primorske sodelovali tudi ključni akterji na področju turizma iz javnega sektorja (občine, lokalne turistične organizacije), predstavniki nekaterih nevladnih organizacij, turističnih podjetij, sektorskih in strokovnih javnih organizacij in prebivalci tega območja. Udeleženci pri pripravi so sodelovali s prispevki na delavnicah organiziranih v okviru projekta CAMP (v sklopu petih projektov CAMP) in še posebej na delavnicah v okviru priprave te strategije.

Zakaj govorimo o eni destinaciji in treh subdestinacijah

Strategija obravnava območje osmih občin kot enotno **območje prihoda turistov** - **destinacijo** zaradi motivov prihoda gostov v to destinacijo t.j. raznolika ponudba obalnega, eko, kulturnega, in drugih zvrsti turizma. Pri tem moramo poudariti, da gre za vstopanje gostov v to **območje (razvojno regijo) osmih občin Južne Primorske.** V tem območju pa obstaja vrsta **turističnih območij**- mest, naselij, vasi, ki se **z raznolikimi turističnimi proizvodi samostojno ali povezano tržijo v turizmu.** Gre za turistična območja z več deset turističnimi proizvodi in danostmi v turizmu, ki omogočajo trajnostno rast obstoječih in razvoj novih trženjsko zanimivih turističnih proizvodov. Ta turistična območja oziroma destinacije se nahajajo na geografsko zaokroženih območjih Krasa, Ilirske Bistrice z Brkini in Slovenske Istre z obalo. Turistične destinacije severnega Jadrana (z razliko od administrativne **regije- »administrativne« destinacije Južne Primorske**) predstavlja geografski prostor, na katerem se nahajajo posamezne turistične zanimivosti, ki so cilj turističnih potovanj, hkrati pa vsebujejo tudi vse, kar turist potrebuje za bivanje. Za potrebe celostnega razvoja turizma, kot jih opredeljuje ta dokument, se izraz destinacija zato uporablja za razvojno območje regije Južne Primorske, ki obsega teritorij 2586 km² ob severnem Jadranu z ambicijo, da se razvojna vprašanja razširijo regijsko in čezmejno. Zakon o

spodbujanju razvoja turizma v Republiki Sloveniji v 4. členu, imenuje turistično destinacijo na območju Slovenije »**turistično območje**« in ga opredeljuje kot »geografsko zaokroženo območje ene ali več občin, ki ponuja **določen splet turističnih storitev oziroma integralni turistični proizvod** (od storitev prenočevanja, prehrane, zabave, rekreacije do drugih storitev za prosti čas in drugih storitev), zaradi katerega ga turist oziroma turistka izbere za svoj potovalni cilj.« Nekatero turistično destinacijo, ki jih obravnava tudi ta strategija zato **presejajo administrativne meje Južne Primorske regije in nacionalne meje**, saj se na primer načrtovanje turističnih proizvodov turistične destinacije Krasa ne začne in ne konča znotraj administrativnih meja obravnavanih občin, pač pa je Kras, obravnavan v tej strategiji kot ena od treh razvojnih »subdestinacij« samo v delu Južne Primorske razvojne regije (cca 65% teritorija Krasa, ki se sicer razteza čez mejo s sosednjo Italijo do morja in preko štirih drugih administrativnih/statističnih regij Slovenije).

Raznolike danosti prostora omogočajo zadovoljevanje raznolikih potreb turistov, kar pomeni, da ponudba širšega območja destinacije omogoča večje razlikovalne prednosti (diferenciacijo) in večjo raznolikost (diverzifikacijo) turistične ponudbe, ob hkratni širitvi ponudbe na nove trge oziroma na nove prodajne segmente. Vse to pa posledično vodi v konkurenčne prednosti turističnih destinacij tega administrativnega območja v primerjavi z drugimi primerljivimi destinacijami na območju Mediterana in Evrope in torej posledično v povečanje rasti turistične dejavnosti ne nujno zgolj in samo na račun slabšanja naravnega in socialnega okolja.

Združevanje lokalne ponudbe večih turističnih destinacij znotraj razvojne regije Južna Primorska pa je tudi z vidika doseganja učinkov pri globalnem trženju destinacij smiselno, saj je le razširjena in dovolj raznolika ponudba širšega območja lahko globalno konkurenčna, saj omogoča potrebno raznovrstnost ponudbe za sodobne goste, ki ne ostajajo v mejah ene destinacije.

Zaradi posebnih značilnosti naravnih in kulturnih danosti, na katerih temelji obstoječa ponudba, še bolj pa zaradi različnega razvojnega potenciala, strategija obravnava tri t.i. »subdestinacije« - Slovenska Istra, Ilirska Bistrica z Brkini in Kras. **Subdestinacije so med seboj konkurenčne in hkrati komplementarne**, saj do določene mere ponujajo enakovrstne proizvode in storitve, v marsičem pa so izjemne in imajo svoje prednosti in priložnosti na lastnih ciljnih trgih, kar spet povečuje atraktivnost celotni destinaciji. Zato strategija usmerja subdestinacije k posebni obliki konkurenčnosti znotraj regije-destinacije Južna Primorska (in seveda tudi zunaj nje v odnosu do drugih destinacij v Sloveniji in sosednjih državah, zlasti čez mejo) in sicer z usmeritvijo k osredotočenosti in specializaciji ponudbe glede na specifične naravne in/ali kulturne danosti in izjemnosti proizvodov, ki se lahko kreirajo na teh specifičnih danostih.

Strategija tako usmerja Slovensko Istro, da se konkurenčno pozicionira kot obmorska/obalna subdestinacija in gradi svojo specializirano ponudbo turističnih proizvodov na kongresnem turizmu, navtičnem in turizmu dobrega počutja in zdravja. Konkurenčne prednosti subdestinacije Kras so izjemno kulturno in naravno bogastvo (Lipica, Štanjel, Park Škocjanske jame, arhitekurna krajina, kulinarika) in podzemen svet kot enkratno,

poseben svetovno konkurenčen turistični proizvod. Konkurenčne prednosti te subdestinacije na področju turizma so torej kulturni turizem in proizvodi temelječi na speleologiji. Ilirska Bistrica z Brkini pa ima izjemno dobro ohranjeno naravo in naj gradi svoje konkurenčne prednosti ponudbe znotraj destinacije Južna Primorska na trendovskem ekološkem turizmu, s proizvodi pohodništva, lova/ribolova- odkrivanja narave na tisoč in en način.

Tako se npr. (sub)destinacija« Kras (ki se v strategiji obravnava kot subdestinacija zaradi posebnega motiva prihoda turistov na geografsko območje Krasa, saj turiste zanimajo proizvodi Krasa na celotnem kraškem teritoriju, ki presega administrativne meje Južne Primorske) lahko trži samostojno ali skupaj z vsaj dvema drugima (sub)destinacijama v obravnavanem območju (Slovenska Istra, Ilirska Bistrica z Brkini). V trženjskih strategijah pa je zaradi večjih učinkov trženja trajnostnega razvoja turizma obravnavanega območja vredno tržiti vse našete tri (in še kakšno) turistično subdestinacijo in njihove turistične proizvode v okviru razvojne regije Južne Primorske, saj nenazadnje precejšen del sredstev za trženje in razvoj turističnih proizvodov v teh subdestinacijah prispevajo občine, država z lastnimi in sredstvi strukturnih skladov Evropske skupnosti in poslovni subjekti, ki delujejo znotraj osmih občin Južne Primorske.

Združitev turistične ponudbe v eno destinacijo in skupno nastopanje na raznolikih ciljnih trgih je tudi v dolgoročnem interesu lokalnih skupnosti in ključnih akterjev na področju turizma v območju. Na ta način se bodo lahko hitreje in učinkoviteje uveljavila trajnostna načela razvoja, s katerimi se razbremenjuje turistično najbolj razvito območje obale na račun premalo izkoriščenih razvojnih možnosti podeželja v zaledju Slovenske Istre in območij Krasa ter Ilirske Bistrice.

Nosilci razvoja turizma v destinaciji in bodočega upravljanja destinacije ter njenege celovitega trženja so predlagani v organizacijskem modelu upravljanja destinacije, kjer so opredeljene pristojnosti in odgovornosti vseh akterjev razvoja in nosilcev izvajanja dejavnosti turizma v destinaciji. Predlagane formalne oblike partnerstva so:

- razvojna partnerska pogodba med vsaj dvema zainteresiranima partnerjema iz javnega in zasebnega sektorja (naročniško ali koncesijsko razmerje)
- ustanovitev neprofitnega podjetja in/ali javnega zavoda, ki lahko opravlja profitno dejavnost za neprofitne namene
- konzorcij javnih, neprofitnih in profitnih institucij, ustanovljen za potrebe izvajanja strategije trajnostnega razvoja in upravljanja turistične destinacije Južna Primorska

Ključne ugotovitve analize stanja

Detaljnější analiza stanja turizma na obravnavanem območju je pokazala, da so ključni obstoječi problemi na področju turizma v območju povezani z:

- **organiziranostjo (nepovezanost organizacij iz javnega in zasebnega sektorja),**
- **turistično in podporno infrastrukturo (neustrezna struktura glede na trende v povpraševanju,**
- **omejene nosilne zmogljivosti in pomankljivo vzdrževanje javne podporne infrastrukture),**

- **trženjem (diferenciacija in diverzifikacija ponudbe, zaostajanje pri uporabi sodobnih trženjskih orodij in trendov),**
- **pomanjkanje trajnostnih investicij in sredstev**
- **(ne)trajnostni značaj obstoječe ponudbe storitev in turističnih proizvodov**
- **strukturna neuravnovešenost, ki izhaja iz različnih stopenj razvitosti turistične ponudbe (prekapacitiranost obale in podkapacitiranost zaledja, Krasa, Ilirske Bistrice).**

Ob enem obstoječa turistična ponudba, razen izjemoma (npr. proizvod turizma dobrega počutja), ni prilagojena trendom konkurenčne ponudbe in povpraševanja in še manj stremi k temu, da bi trende v turizmu tudi kreirala. Nezadovoljivo in nezadostno je tudi izkoriščanje prepoznanih prednosti in možnosti ter danosti razpoložljivih resursov (naravnih, kulturnih pa tudi ljudi in znanja, tehnologij in relativno dobre dostopnosti). Razvojno strategijo narekujejo tudi:

- stopnja in struktura zaposelnosti v regiji in iz tega izhajajoča potreba po gospodarskem zagonu
- neugodna lastninska struktura kapitala v turizmu, zaradi katere pretežni del dobička iz turizma ne bogati lokalnih skupnosti, kjer je nastal
- revno kmetijstvo tudi zaradi nizke tehnološke ravni kot posledica neugodnega reliefa (majhne parcele, nagnjena zemljišča, malo vode)
- na območju obale ni gozdnega, rudnih in drugih resursov zato želi turizem izkoristiti druge danosti.

Pri oblikovanju izhodišč za načrtovanje razvoja turizma Južne Primorske so bile upoštevane ključne ugotovitve, usmeritve in priporočila:

- a) ugotovitve analize stanja turizma v osmih občinah, ki sestavljajo destinacijo Južna Primorska, na osnovi katerih je bila oblikovana obsežna analiza ciljev za odpravo prepoznanih aktualnih problemov v turizmu
- b) trendi v ponudbi, povpraševanju in trženju ter posebni trendi bodočega razvoja obmorskega, ruralnega in urbanega turizma, ki jih upoštevajo konkurenčne destinacije
- c) razvojne strategije občin in regije:
  - Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006
  - Pilotni projekt Kras
  - Strategija razvoja turizma Ilirska Bistrica
  - Predlog razvojnega programa podeželja za območje Kopra, Pirana, Izole
  - Strategija razvoja turizma Izola 2002-2006 (osnutek)
  - Program varstva in razvoja Parka Škocjanske jame 2005-2009
- d) sektorske strategije:
  - Strategija prostorskega razvoja Slovenije
  - Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj evropske celine
  - Priporočila in smernice Direktorata za turizem k regionalni zasnovi prostorskega razvoja Južne Primorske regije

e) Mednarodna priporočila in usmeritve za razvoj turizma v mediteranskem območju in turizma trajnostnega razvoja

- Organizacije Združenih narodov in sicer Svetovne turistične organizacije in Okoljskega programa Združenih narodov,
- Evropske komisije: - Strateške smernice Skupnosti EU za razvoj podeželja 2007-2013

Z vidikov uresničevanja sektorskih, regionalnih in mednarodnih ciljev je strategija pomemben dokument, ker bodo razvojni cilji in prioritete na dolgi rok doprinesli k:

1. skupnemu razvojnemu sektorskemu cilju turistične destinacije Južne Primorske:

Povečanje globalne konkurenčnosti turizma mediteranske destinacije Severnega Jadrana

2. uresničevanju ciljev Mediteranskega akcijskega načrta Okoljskega programa Združenih narodov in sicer:

- zmanjšaju negativnih prostorskih, okoljskih in socialnih učinkov turizma
- promoviranju uravnoveženost socio-kulturnih, ekonomskih in okoljskih dejavnikov
- prepoznavanju raznolikosti in posebnosti turističnih potencialov v 3 subdestinacijah
- povezovanju različnih sektorjev v razvoj turizma (kmetijstvo, trgovina, zdravstvo, transport idr.)
- poudarjanju dodane vrednosti turizma za različne udeležence v turizmu iz javnega, zasebnega in neprofitnega sektorja
- uvajanju odgovornega upravljanja destinacije usmerjene v trajnostni razvoj turizma

3. izvajanju politike in ciljev Evropske Unije na področju trajnostnega razvoja

3.1. za obvladovanje izzivov na področju trajnostnega razvoja v turizmu Evropske skupnosti:

- zagotovitev usposobljenih kadrov in izboljšanja težkih delovnih pogojev v sektorju
- razvoj transporta in trajnostnih transportnih tokov
- zmanjšanje negativnih učinkov turizma na ekonomski in socialni položaj prebivalstva (dvigovanje cen, izguba lokalnih identitet)
- raba kulturne dediščine, varstvo okolja, narave in obvladovanje tveganj zaradi človeških dejavnosti
- vplivanje na odločitve turistov o času in kraju letovanja zaradi vplivov potrošniških trendov in zunanjih dejavnikov, vključno z vremenskimi spremembami in varnostjo

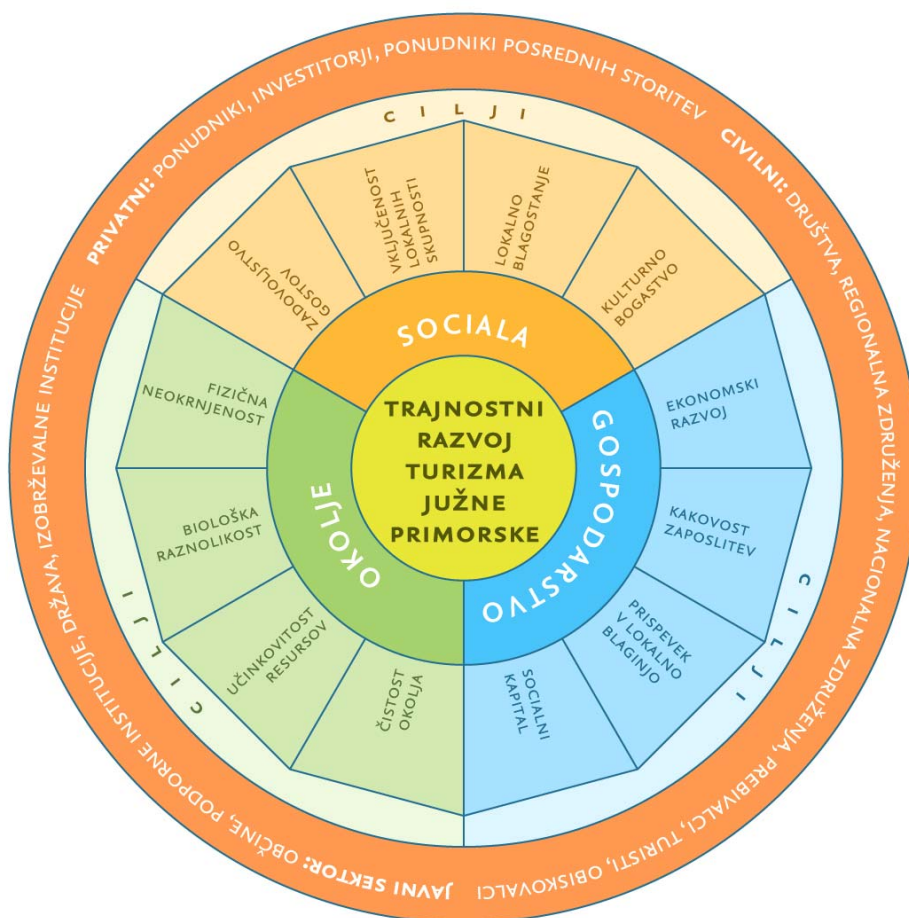
- obvladovanje trendov po koncentraciji in povečani vertikalni integraciji turističnih storitev
- Prezemanje in vključevanje novih informacijskih sistemov in komunikacijskih tehnologij kot dejavniki konkurenčnosti

3.2. za uresničevanje ciljev javno-zasebne odgovornosti za trajnostni razvoj v Evropski skupnosti:

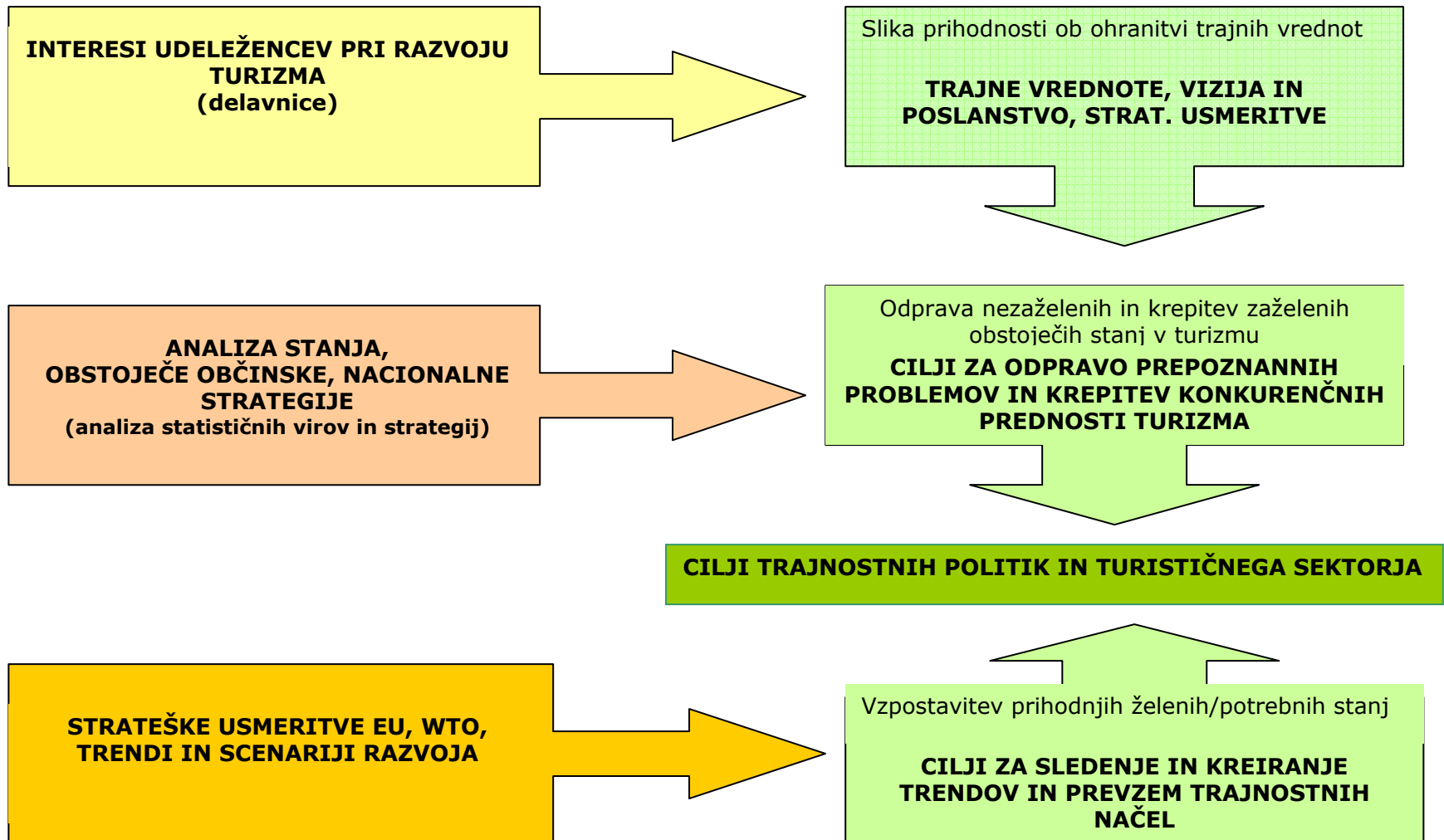
- promocija trajnostne potrošnje in storitev, prenos pristopov, inicativ, orodij in dobrih praks na področju trajnostnega razvoja turizma s cilji:
- vključitve trajnostnega razvoja turizma v gospodarske, socialne in okoljske razvojne strategije
- integriranje sektorskih politik in koherentnosti skozi vse nivoje
- multilateralni okoljski sporazumi in mednarodne trajnostne trgovinske politike
- razvoj odgovornosti za poročanje in spremljanje trajnostnega razvoja v javnem in zasebnem sektorju
- razvoj in uporaba kazalcev za spremljanje vrednostne verige in razvoj destinacij
- participacija prebivalcev kot potrošniki in zaposleni v turizmu

Prizadevanja vseh ključnih udeležencev trajnostnega razvoja regije k razvoju trajnostnega turizma Južne Primorske ilustrira rozeta spodaj.

Slika 1: Rozeta trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske

Proces priprave strategije

Območje projekta, Karta širšega (čezmejnega) območja, Karta ožjega obravnavanega območja

Območje, ki ga obravnava strategija in vplivno območje čez mejo z Italijo in Hrvaško

1.1 Opis območja, demografskih in gospodarskih značilnosti regije Južne Primorske

1.1.1. Geografske značilnosti¹

Obravnava Primorska regija je pokrajinsko zelo raznolika in pestra in je geografsko razmejena po geomorfoloških in podnebnih lastnosti.

Geografska meja poteka od morja preko Brkinov do visoke kraške planote Snežnika s prevlado celinskih vplivov. Flišno obalno gričevje in z apnencem obdano flišno hribovje Brkini sega od Krasa do Jelšanskega podolja ter doline reke Reke. Za flišno obalno gričevje in Brkine je značilna rečna mreža s poplavnimi območji in pomanjkanjem vode v sušnih obdobjih.

Regija Južna Primorska obsega tudi Kras, pokrajino med Tržaškim zalivom in Vipavsko dolino. To je planota iz apnencev, ki se z ostrim, okoli stometrskim robom dviguje nad Soško ravnino in se zvišuje proti jugovzhodu. V Divaškem Krasu je visoka že med 400 in 500 m. Kraška planota se nadaljuje tudi ob jugozahodni strani Slavniškega pogorja, to je Podgorski Kras, ki se nadaljuje v Doberdovski Kras, ki pa je že onstran državne meje.

Ta del Slovenije označuje submediteransko podnebje za katerega so značilne višje temperature, večja vetrovnost, redke pojave snega in zmrzali, večja sušnost, več jasnine in osončenost.

Značilno pokrajinsko raznolikost pogojuje poleg podnebja tudi različna geološka sestava (fliš in apnenec), razgiban relief ter morje v kombinaciji z omenjeno klimo. Vse to pa pogojuje raznolikost hidroloških, vegetacijskih in kulturnih posebnosti. Območje obsega tako prava primorska kraška območja kot tudi dinarska, obalne predele, primorsko in dinarsko flišno gričevje.

Regija meji na zahodni strani z Italijo in na južni s Hrvaško.

Upravno teritorialno Južna Primorska obsega osem občin. Glede na morfološke značilnosti krajinske zgradbe regije (povzeto po Regionalni razdelitvi krajinskih

---

¹ Vir : povzeto iz Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko 2002-2006; regionalne zasnove prostorskega razvoja Južne Primorske, poročilo 2.faze; A.Melik, Slovensko primorje, 1960; I.Gams, Geografske značilnosti Slovenije, 1996; Enciklopedija Slovenije

tipov v Sloveniji) in skladno s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije se deli obravnavano območje na tri regionalna območja :

- **Obala oz. Slovenska Istra**, ki obsega mestno občino Koper, občino Piran in Izolo
- **Kras** , ki obsega občine Hrpelje-Kozina, Divača, Sežana, Komen
- **Ilirsko Bistrico**.

Posamezno regionalno območje pa obsega naslednje krajinske regije² :

1. Prave primorske regije v katero se uvrščajo območja občin Izola, Piran in večji del mestne občine Koper ter Komen, Sežana in večji del občine Divača, ki obsegajo naslednje krajinske enote ali podenote :

- **Slovenska obala** (Osapska dolina, Koprsko – Obalno območje, Izolski amfiteater, Južni del obalnega območja)
- **Slovenska Istra** (Dolina Rižane, Povodje Dragonje, Gračišče-Sočerga)
- **Kras** (Divaški kras, Goriško-Komenski kras, Tržaški kras, Dutoveljsko-Tomajski kras, Sežanski kras, Senožeski kras, Rodiški kras, Dolina Glinščice)

2. Subdinarske primorske regije v katero se uvrščajo del območij Mestne občine Koper ter občin Divača, Hrpelje-Kozina in Ilirska Bistrica, ki obsegajo naslednje krajinske enote ali podenote :

- **Dolina Reke in Bistriško** (Košanski Kras, Kanjon Reke, Bistriška ravnina)
- **Brkini**
- **Kraško subdinarsko Primorje** (Hribovje Slavnika in Čičarije, Matarsko podolje, Podgorski kras)

3. Pivško-Cerkniška planota v to regijo se uvršča del območja občine Ilirske Bistrice

Delitev na tri regionalna območja (Slovenska Istra, Kras, Ilirska Bistrica) je uporabljena tudi v regionalni zasnovi prostorskega razvoja Južne Primorske in se bo uporabljala tudi v nadaljevanju tega dokumenta.

---

² Vir : 5 Krajine primorske regije; I. Marušič; Ljubljana 1998

Ocena stanja v turizmu Južne Primorske

Analiza stanja turističnega sektorja v gospodarski strukturi Južne Primorske: ključni izzivi

Standardna klasifikacija dejavnosti, ki evidentira in uvršča poslovne subjekte, ki delujejo na področju turizma pod »gostinstvo« kaže, da je s področja »gostinstva« 6-9% poslovnih subjektov. Izjema sta le občina Izola in občina Piran, kjer je s področja »gostinstva« slaba šestina (občina Izola) oz. slaba četrtnina (občina Piran) poslovnih subjektov, takoj za trgovinsko dejavnostjo.

Glede na območja je s področja »gostinstva« največji delež poslovnih subjektov v Slovenski Istri (12,6%), nato v Ilirski Bistrici in najmanj na Krasu (6,7%).

V gostinski dejavnosti je bilo v letu 2004 v Južni Primorski zaposlenih 1871, kar je 8,6% od vsega delovno aktivnega prebivalstva Južne Primorske.

Tabela 1 : Struktura in število subjektov po dejavnosti za leto 2003 po občinah

POSLOVNI SUBJEKTI PO DEJAVNOSTI ZA LETO 2003 PO OBČINAH																
Občina Standardna klasifikacija dejavnosti	Koper		Izola		Piran		Ilirska Bistrica		Sežana		Hrpelje- Kozina		Divača		Komen	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	46	1,1	2	0,1	11	0,5	36	3,8	20	1,8	19	6,1	14	6,4	11	5,1
Ribištvo	40	0,9	33	2,3	56	2,5	2	0,2	0	0,0	0	0,0	1	0,5	0	0,0
Rudarstvo	1	0,0	4	0,3	5	0,2	1	0,1	5	0,5	0	0,0	1	0,5	1	0,5
Predelovalna dejavnost	405	9,3	217	14,8	122	5,5	145	15,3	134	12,2	48	15,4	28	12,8	43	19,8
Oskrba z elektriko, plinom, vodo	2	0,0	0	0,0	2	0,1	2	0,2	1	0,1	0	0,0		0,0	0	0,0
Gradbeništvo	476	11,0	161	11,0	183	8,3	92	9,7	102	9,3	32	10,3	37	16,9	23	10,6
Trgovina; popravila motornih vozil	840	19,4	236	16,1	451	20,5	149	15,8	215	19,6	60	19,2	28	12,8	34	15,7
Gostinstvo	276	6,4	232	15,8	504	22,9	80	8,5	63	5,7	26	8,3	15	6,8	19	8,8
Promet, skladišče	355	8,2	73	5,0	108	4,9	92	9,7	73	6,6	21	6,7	15	6,8	19	8,8
Finančno posredništvo	37	0,9	3	0,2	8	0,4	10	1,1	12	1,1	0	0,0	2	0,9	1	0,5

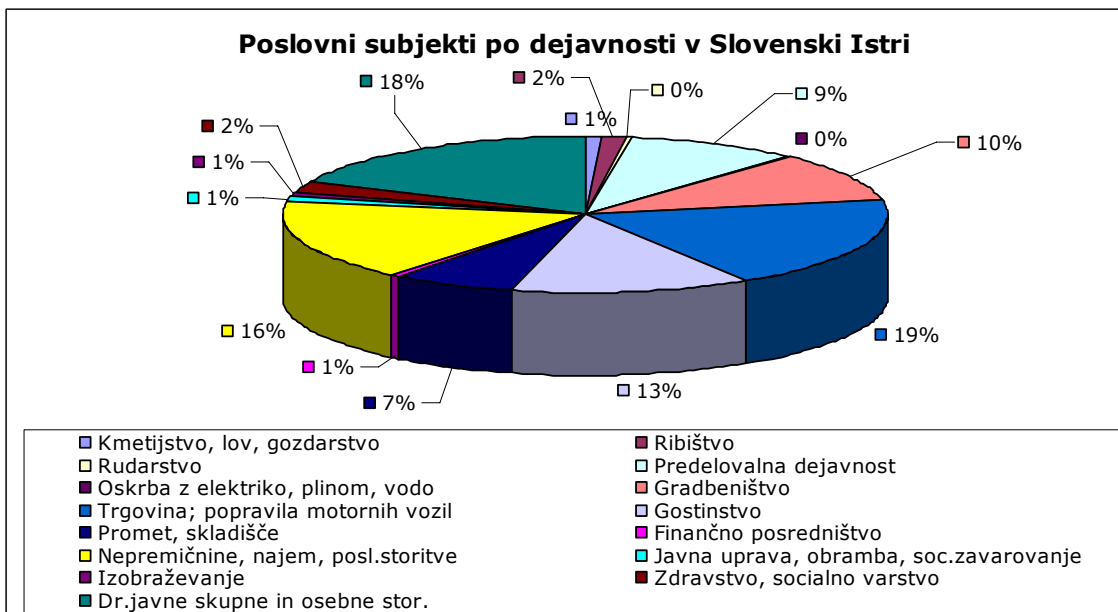
Nepremičnine, najem, posl.storitve	762	17,6	221	15,1	333	15,1	69	7,3	165	15,0	26	8,3	22	10,0	16	7,4
Javna uprava, obramba, soc.zavarovanje	51	1,2	12	0,8	15	0,7	39	4,1	23	2,1	17	5,4	8	3,7	2	0,9
Izobraževanje	54	1,2	16	1,1	20	0,9	12	1,3	10	0,9	1	0,3	1	0,5	3	1,4
Zdravstvo, socialno varstvo	97	2,2	31	2,1	51	2,3	22	2,3	30	2,7	1	0,3	0	0,0	3	1,4
Dr.javne skupne in osebne stor.	893	20,6	225	15,3	335	15,2	194	20,5	245	22,3	61	19,6	47	21,5	42	19,4
Skupaj	4335	100,0	1466	100,0	2204	100,0	945	100,0	1098	100,0	312	100,0	219	100,0	217	100,0

Vir : SURS

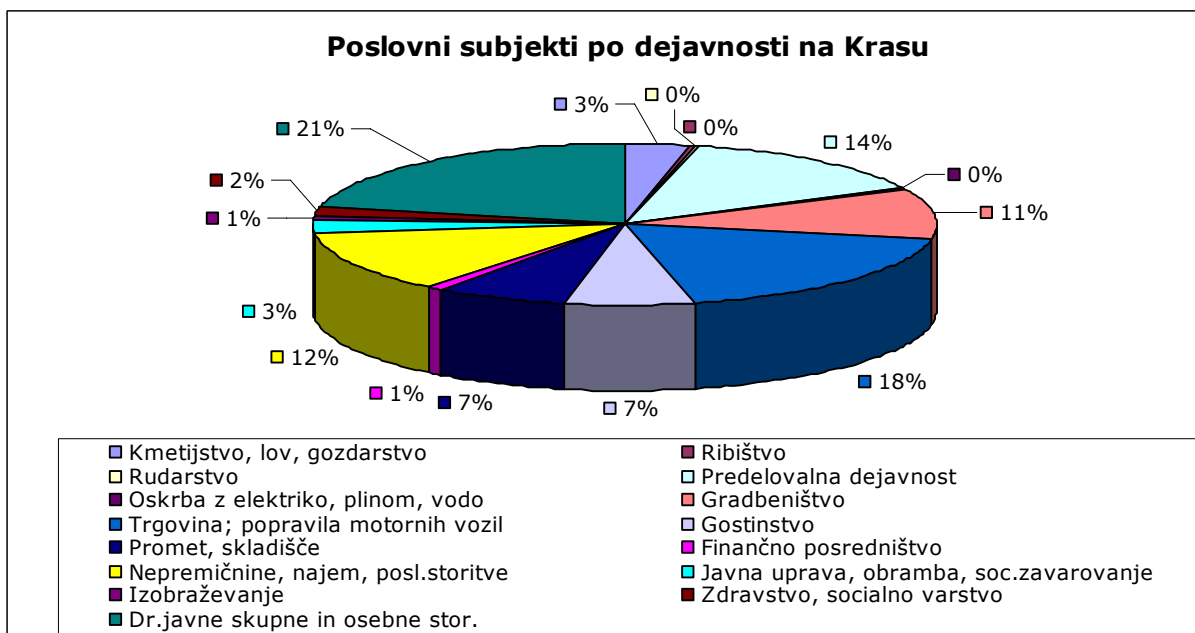
Tabela 2: Struktura in število poslovnih subjektov za leto 2003 po območjih

POSLOVNI SUBJEKTI PO DEJAVNOSTI ZA LETO 2003 PO OBMOČJIH									
Območje Standardna klasifikacija dejavnosti	Slovenska Istra		Kras		Ilirska Bistrica		J Primorska		
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	
Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	59	0,7	64	3,5	36	3,8	159	1,5	
Ribištvo	129	1,6	1	0,1	2	0,2	132	1,2	
Rudarstvo	10	0,1	7	0,4	1	0,1	18	0,2	
Predelovalna dejavnost	744	9,3	253	13,7	14	15,3	1142	10,6	
Oskrba z elektriko, plinom, vodo	4	0,0	1	0,1	2	0,2	7	0,1	
Gradbeništvo	820	10,2	194	10,5	92	9,7	1106	10,2	
Trgovina; popravila motornih vozil	1527	19,1	337	18,3	14	15,8	2013	18,6	
Gostinstvo	1012	12,6	123	6,7	80	8,5	1215	11,3	
Promet, skladišče	536	6,7	128	6,9	92	9,7	756	7,0	
Finančno posredništvo	48	0,6	15	0,8	10	1,1	73	0,7	
Nepremičnine, najem, posl.storitve	1316	16,4	229	12,4	69	7,3	1614	14,9	
Javna uprava, obramba, soc.zavarovanje	78	1,0	50	2,7	39	4,1	167	1,5	
Izobraževanje	90	1,1	15	0,8	12	1,3	117	1,1	
Zdravstvo, socialno varstvo	179	2,2	34	1,8	22	2,3	235	2,2	
Dr.javne skupne in osebne stor.	1453	18,2	395	21,4	19	20,5	2042	18,9	
Skupaj	8005	100	184	6	100	5	1079	6	100

Graf 1: Struktura poslovnih subjektov po dejavnosti v Slovenski Istri

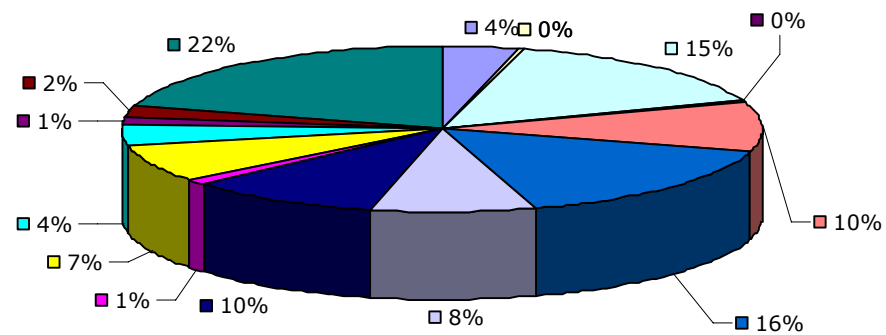

Graf 2: Struktura poslovnih subjektov po dejavnosti na Krasu

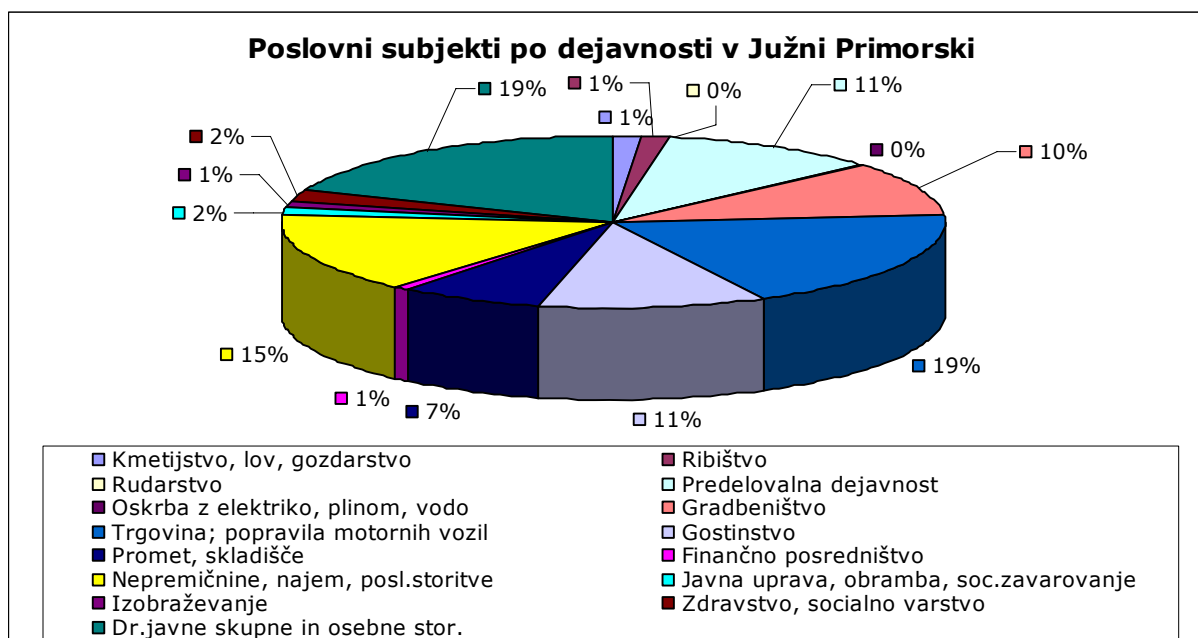
Graf 3 : Struktura poslovnih subjektov po dejavnosti v Ilirski Bistrici

Poslovni subjekti po dejavnosti v Ilirski Bistrici

■ Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	■ Ribišтво
■ Rudarstvo	■ Predelovalna dejavnost
■ Oskrba z elektriko, plinom, vodo	■ Gradbeništvo
■ Trgovina; popravila motornih vozil	■ Gostinstvo
■ Promet, skladišče	■ Finančno posredništvo
■ Nepremičnine, najem, posl.storitve	■ Javna uprava, obramba, soc.zavarovanje
■ Izobraževanje	■ Zdravstvo, socialno varstvo
■ Dr.javne skupne in osebne stor.	

Graf 4 : Struktura poslovnih subjektov po dejavnosti v Južni Primorski

1.2. Obseg in struktura turistične ponudbe

1.2.1. Nastanitvene zmogljivosti

Turistično ponudbo nastanitvenih kapacitet regije Južne Primorska predstavljajo kapacitete, ki se po merilih in načinu kategorizacije uradne statistike uvrščajo med : hotele, motele, penziona, gostišča, prenočišča, apartmaje, kampe, turistične kmetije z nastanitvami, sobodajalstvo (obsega sobe, počitniška stanovanja in hiše, sobe in apartmaje oddane preko recepcije), delavske počitniške domove, otroške in mladinske domove, druge domove, drugi gostinsko nastanitveni objekti (nekategorizirani oziroma napačno kategorizirani objekti), začasne nastanitvene zmogljivosti (zmogljivosti študentskih in mladinskih domov, ki so med počitnicami na voljo turistom) in marine

Razporeditev turističnih ležišč po regiji J Primorska je izrazito skoncentrirano na območju Slovenske Istre kjer se nahaja kar več kot 95% vseh nastanitvenih kapacitet regije Južna Primorska in kar slaba tretjina (29,6 %) vseh nastanitvenih kapacitet slovenske turistične ponudbe.

Na Krasu in Ilirski Bistrici se skupaj nahaja le dober odstotek (1,26 %) vseh nastanitvev Slovenije, oziroma le 4,26 % vseh ležišč J Primorske regije. Ta ima visoke odstotke celotne slovenske nastanitvene ponudbe predvsem v kategorijah otroških in mladinskih počitniških domov (ki niso izključno tržno naravnana turistična infrastruktura), delavskih počitniških domov, apartmajev in sob ter tretjino vseh hotelskih nastanitvev Slovenije, ki so locirani predvsem ob obali (kar 95 % vseh hotelskih namestitvev regije). Zaradi naravnih danosti pa so seveda v tem delu države locirane tudi vse tri obstoječe marine. Ob tovrstnih primerjavah pa je jasno razvidno, da obalne občine ne razpolagajo s turističnimi kmetijami z nastanitvami, kar pomeni, da je turistično razvito le ožje področje obale oziroma obalni pas, zaledje pa s tovrstnim turizmom ni aktivno povezano.

Natančnejša tabelarna opredelitev in grafične predstavitve so predstavljene na naslednjih straneh.

Tabela 3: Število ležišč po vrstah nastanitve po območjih in regijo za leto 2004

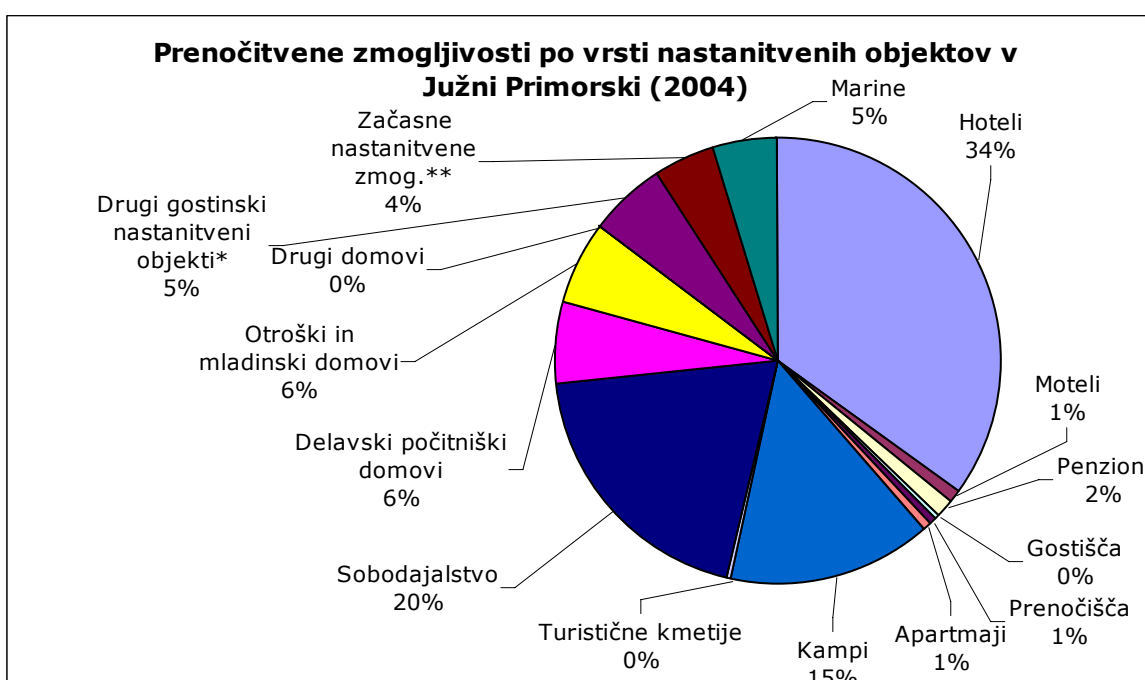
LEŽIŠČA PO VRSTAH NASTANITVE PO OBMOČJIH ZA LETO 2004								
Območje Vrsta nastanitve	Slovenska Istra		Kras		Ilirska Bistrica		J Primorska	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Hoteli	7778	34,9	339	36,5	0	0,0	8117	34,8
Moteli	48	0,2	140	15,1	0	0,0	188	0,8
Penzioni	251	1,1	111	11,9	18	28,6	362	1,6
Gostišča	0	0,0	14	1,5	20	31,7	34	0,1
Prenočišča	95	0,4	59	6,3	0	0,0	154	0,7
Apartmenti	144	0,6	7	0,8	0	0,0	151	0,6
Kampi	3300	14,8	110	11,8	0	0,0	3410	14,7
Turistične kmetije z nastanitvami*	0	0,0	22	2,4	16	25,4	38	0,2
Sobodajalstvo	4524	20,3	88	9,5	0	0,0	4612	19,8
Delavski počitniški domovi	1369	6,1	0	0,0	9	14,3	1378	5,9

Otroški in mladinski domovi	1383	6,2	0	0,0	0	0,0	1383	5,9
Drugi domovi	44	0,2	0	0,0	0	0,0	44	0,2
Drugi gost.nast.objekti	1222	5,5	40	4,3	0	0,0	1262	5,4
Začasne nast. Zmogljivosti	1031	4,6	0	0,0	0	0,0	1031	4,4
Marine	1100	4,9	0	0,0	0	0,0	1100	4,7
Skupaj	22289	100	930	100	63	100	23314	100

Vir : SURS

* Število ležišč se ne ujema s podatki pridobljenimi iz terena, ki so prikazani v tabeli 7.

Graf 5 : Razporeditev ležišč po vrstah nastanitve za celotno J Primorsko regijo v letu 2004

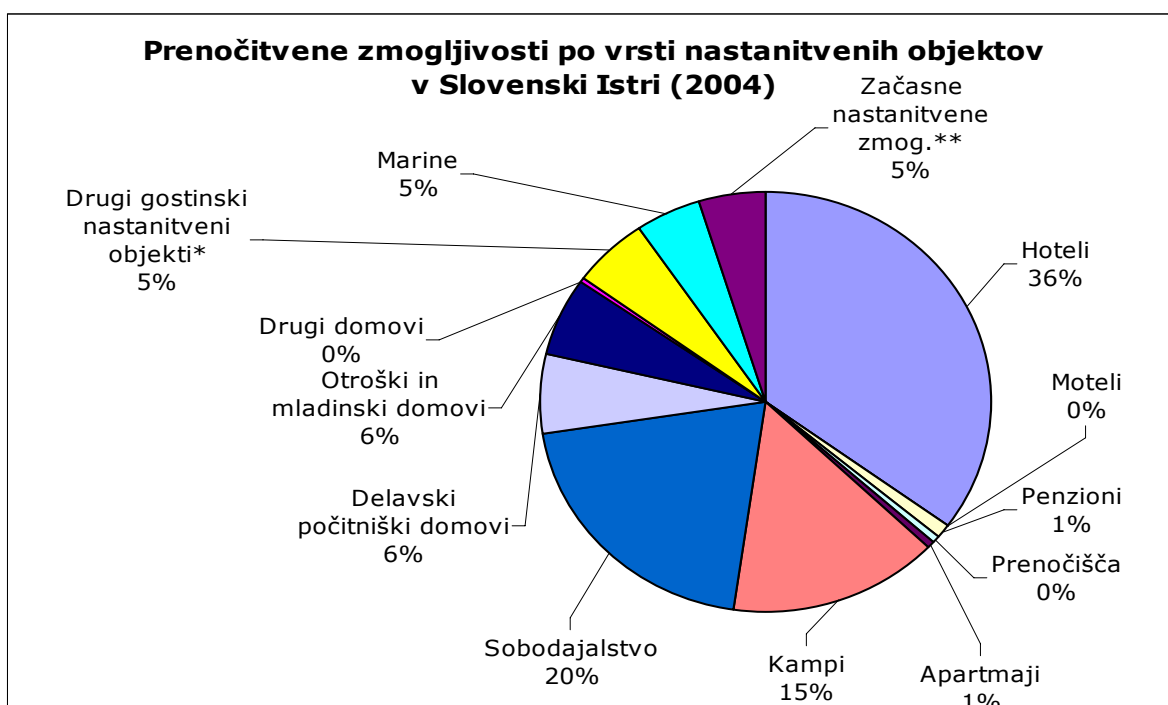
Vir : SURS

Največje število ležišč tako v regionalnem merilu predstavlja vrsta hoteli, nato sledi sobodajalstvo, kampi, otroški in mladinski domovi ter delavski domovi, nato sledijo drugi gostinsko nastanitveni objekti in ostali. V regiji Južne Primorske so zastopane prav vse vrste gostinsko-nastanitvenih objektov, kar smatramo lahko kot prednost regije napram drugim slovenskim in tujim turističnim destinacijam.

V Slovenski Istri (graf 6) je situacija glede števila ležišč po posameznih vrstah gostinsko-nastanitvenih objektov podobna kot je značilno za regijo. Največje število ležišč predstavljajo hoteli, nato si sledijo sobodajalstvo, kampi, domovi, marine in začasno nastanitvene zmogljivosti, ki jih v Slovenski Istri predstavljajo predvsem študentski in mladinski domovi, ki se oddajo samo v času šolskih počitnic. Pri sobodajalstvu, ki obsega poleg privatnih sob in sob in apartmajev, ki se oddajajo preko recepcij tudi počitniška stanovanja in hiše, je potrebno omeniti problematiko počitniških stanovanj in hiš. Po uradni statistiki je bilo v letu 2004 v

omenjeni vrsti nastanitvenih objektov zavedenih le 34 ležišč oz. turističnih postelj. Po navedbah predstavnika iz občine Piran, pa je izhajajoč iz javnih evidenc (podatki o nepremičninah in podatki o stalno prijavljenih občanih v občini Piran) takih počitniških stanovanj in hiš preko 1500, to je številka za tiste, kjer so lastniki počitniških stanovanj in hiš prijavljeni izven območij obalnih občin. Mnogo pa je takih, kjer so lastniki prijavljeni v občini, pa ne živijo tam. Navedeni podatki pa torej povedo, da je ležišč v teh objektih prav gotovo cca. 6000 (če štejemo v povprečju 4 ležišča na zavedeno nepremičnino), kar dejansko pomeni, da se število ležišč v počitniških stanovanjih in hišah približa številki ležišč v hotelih. Ti podatki so nedvomno pomembni za nadaljnje načrtovanje, kar je upoštevano v akcijskem načrtu, kot aktivnost uvedbe evidenc, sprejetja odloka o plačilu turističnega pavšala za počitniška stanovanja in hiše in vključevanja omenjenih zmogljivosti v turistično ponudbo občin in regije.

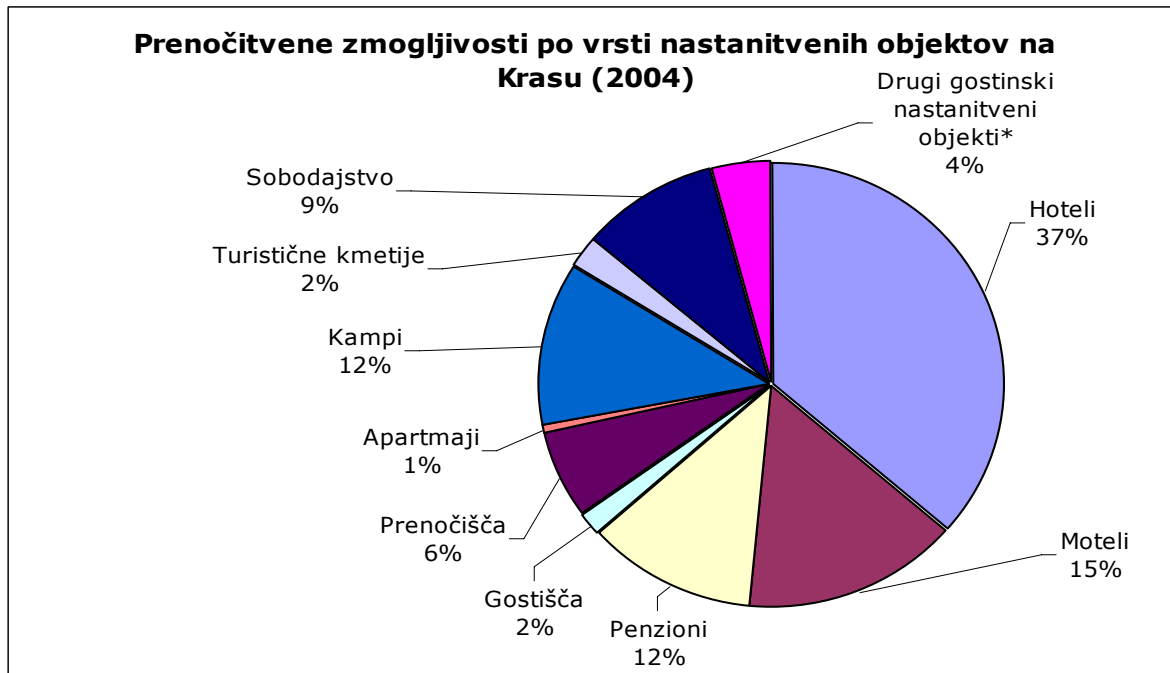
Graf 6: Razporeditev ležišč po vrstah nastanitve v Slovenski Istri v letu 2004

Vir : SURS

Na območju Kras (graf 7) je največ hotelskih ležišč, sledijo motel, penzioni in kamp. Poleg omenjenih so zastopane še naslednje vrste gostinsko-nastanitvenih objektov: sobodajalstvo, prenočišča, drugi gostinsko nastanitveni objekti, gostišča, turistične kmetije in apartmaji. V primerjavi s Slovensko Istro in regijo Južna Primorska obsegajo 4,2% vseh ležišč v Slovenski Istri in nekaj več kot 3,9% vseh zavedenih ležišč v regiji.

Graf 7 : Razporeditev ležišč po vrstah nastanitve na Krasu v letu 2004

Graf 8 : Razporeditev ležišč po vrstah nastanitve v Ilirski Bistrici v letu 2004

Na območju občine Ilirska Bistrica (graf 8) so zastopane samo naslednje vrste gostinsko-nastanitvenih objektov : gostišča, penzioni, turistične kmetije z nastanitvijo in delavski počitniški dom. Skupno število ležišč je v primerjavi s

Slovensko Istro nemogoč in neprimerljiv, saj nastanitvene zmogljivosti v občini Ilirska Bistrica obsegajo manj kot 0,3 % vseh nastanitvenih zmogljivosti v Slovenski Istri oziroma v regiji Južna Primorska. Podatki iz terena³ pa kažejo popolnoma drugačno sliko obstoječega stanja in sicer zastopane so naslednje vrste gostinsko-nastanitvenih objektov: sobodajalstvo, gostišča, turistične kmetije, počitniške hišice in planinske kočice. Vseh ležišč na območju občine Ilirske Bistrice je cca. 591 ležišč (v podatek niso zajeta ležišča treh planinskih in ene ribiške kočice), kar je kar za 9,4 krat več kot pa jih je vodenih v uradni statistiki.

Tabela 4 : Število objektov po vrstah nastanitve po območjih za leto 2004

OBJEKTI PO VRSTAH NASTANITVE PO OBMOČJIH ZA LETO 2004								
Območje Vrsta nastanitve	Slovenska Istra		Kras		Ilirska Bistrica		J Primorska	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Hoteli	48	35,3	3	13,0	0	0,0	51	31,3
Moteli	4	0,7	2	8,7	0	0,0	3	1,8
Penzioni	5	3,7	2	8,7	1	25,0	8	4,9
Gostišča	0	0,0	1	4,3	1	25,0	2	1,2
Prenočišča	3	2,2	2	8,7	0	0,0	5	3,1
Apartmaji	3	2,2	1	4,3	0	0,0	4	2,5
Kampi	4	2,9	1	4,3	0	0,0	5	3,1
Turistične kmetije z nastanitvami*	0	0,0	3	13,0	1	25,0	4	2,5
Sobodajalstvo	18	13,2	7	30,4	0	0,0	25	15,3
Delavski počitniški domovi	35	25,7	0	0,0	1	25,0	36	22,1
Otroški in mladinski domovi	6	4,4	0	0,0	0	0,0	35	3,7
Drugi domovi	2	1,5	0	0,0	0	0,0	2	1,2
Drugi gost.nast.objekti	4	2,9	1	4,3	0	0,0	5	3,1
Začasne nast. Zmogljivosti	3	2,2	0	0,0	0	0,0	3	1,8
Marine	4	2,9	0	0,0	0	0,0	4	2,5
Skupaj	136	100	930	100	63	100	149	100

Vir : SURS

Največ nastanitvenih objektov glede na vrsto nastanitve je hotelov in sicer skupaj 51, ki so po večini kategorije *** in ****. Seveda je največje število hotelov lociranih v Slovenski Istri in sicer 48, trije pa so na Krasu (Sežana). Za hoteli si sledijo delavsko počitniških domov, ki predstavljajo tako, kot je že bilo navedeno visok odstotek tudi v slovenskem merilu, sledi vrsta sobodajalstvo, penzioni, in ostali. Po podatkih uradne statistike je presenetljivo majhen delež turističnih kmetij, le 4, ki so locirane na Krasu (3) in na območju občine Ilirske Bistrice (1). Po kategoriji so v regiji Južna Primorska zastopane prav vse od * pa do *****.

Stanje na terenu glede števila turističnih kmetij, je drugačen od podatkov uradne statistike (tabela 7). Prav tako se po pripovedovanjih udeležencev delavnic, razlikujejo podatki predvsem za gostinsko-nastanitvene objekte manjše

³ Vir: Občina Ilirska Bistrica

zmogljivosti (v vrsti sobodajalstvo, prenočišča). Do njih najverjetneje prihaja zaradi pomanjkljivosti pri vodenju evidence, pomanjkljivem posredovanju podatkov uradnim virom ter morda nepopolne dokumentacije o obratovanju (uporabna dovoljenja, kategorizacija) oziroma tako imenovane »sive ekonomije«.

Tabela 5 : Število turističnih kmetij z nastanitvami

NASTANITVENI OBJEKTI PO VRSTAH NASTANITVE PO OBMOČJIH ZA LETO 2004								
Območje	Slovenska Istra		Kras		Ilirska Bistrica		J Primorska	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Turistične kmetije z nastanitvami	7	39	9	50	2	11	18	100

Vir : www.izola.si, www.koper.si, Kras, promocijska brošura STO

1.2.2 Gostinska ponudba

Podatki o številu gostinskih objektov po občinah Južne Primorske kažejo da je gostinska ponudba skoncentrirana na Slovensko Istro, ki je tudi najbolj turistično razvita. Kljub manjšemu številu gostinskih objektov v primerjavi s Slovensko Istro je jasno, da je gastronomski turizem zelo dobro razvit tako na Krasu kot Ilirski Bistrici, saj je na območju preko 200 gostinskih objektov. Kakovost gostinskih storitev je v povprečju dobra, najbolj znane in obiskane so gostilne in turistične in izletniške kmetije, ki ponujajo jedi izvirne kraške kulinarike. Tudi »osmice« postajajo vedno bolj priljubljene, specifično gastronomsko ponudbo pa predstavljajo degustacije v pršutarnah in kraških kletih. Dobre (avto)cestne povezave in kvalitetna predvsem pa edinstvena ponudba po zmernih cenah privabljajo goste iz bližnjih mestnih središč kot so Trst, Koper, Nova Gorica, Ljubljana in drugi.

V spodnji tabeli so podatki o številu gostinskih obratov za Občini Hrpelje-Kozina in Divača okvirni.

Tabela 6 : Število gostinskih obratov v Južni Primorski

GOSTINSKI OBRATI PO OBČINAH								
Občina	Koper	Izola	Piran	Ilirska Bistrica	Sežana	Hrpelje-Kozina*	Divača*	Komen
Vrsta gostinskega obrata	št.	št.	št.	št.	št.	št.	št.	št.
Gostilna, gostišča	23	15	12	3	20	10	10	2
Restavracija, pizerije, pivnice	36	9	31	9	7	4	1	2
Kavarne, slaščičarne	10	4	5	0	4	Ni podatka	2	0
Okrepčevalnice, bari, diskoteke	21	24	67	31	32	Ni podatka	Ni podatka	6
Turistična kmetija,	4	0	1	5	4	2	Ni	3

izletniške kmetije							podatka	
Vinotoči, vinarstvo, osmice	10	0	0	0	3			36
Skupaj	104	52	116	48	70	14	13	49

Vir : podatki občin Koper, Izola, Piran, Ilirska Bistrica, Sežana, Komen,

* Kras, promocijska brošura STO

Specifičnost, posebnost v gostinski ponudbi pa daje tudi značilna kulinarika in enološka ponudba.

Obravnavano območje označujeta predvsem kraška kuhinja, za katero je značilna preprostost in istrska kuhinja, ki je znana predvsem po kuhanih jedeh začinjenih z začimbami in samoraslim rastlinjem.⁴

Na območju Južne Primorske regije se razprostirata tudi dva 2 vinorodna okoliša, Kraški in Koprski vinorodni okoliš.

Enološka in kulinarična ponudba Krasa in Slovenske Istre je povezana tudi v okviru dveh vinskih cest: Kraške (VTC 3) in Istrske (VTC 4).

1.6. Ključne značilnosti in izzivi

Za Južno Primorsko je značilna raznolika in specifična pokrajina, ki na različnih predelih regije nudi različne komplementarne programske razvojne možnosti, pogojene z edinstvenimi naravnimi pojavi in danostmi ter bogastvom kulturnih in etnoloških zanimivosti okolja ter edinstveno kulinarično ponudbo.

Turizem je v Južni Primorski regiji ena izmed pomembnejših dejavnosti. Glede na dosedanji turistični razvoj se v regiji kažejo trije tipi območij:

- **velika razvitost in koncentracija oz. množični turizem na obali,**
- **močni, vendar slabše poudarjeni naravni in krajinski potenciali na območju Krasa, koriščeni le na treh točkah (Lipici, Štanjel in Škocjanske jame)**
- **območja z nekoliko manjšimi potenciali ter slabo ali sploh nerazvito turistično infrastrukturo na območju Ilirske Bistrice, Brkinov in v zaledju obalnega pasu⁵**

Ključne značilnosti in problematika dosedanjega turističnega razvoja je v nadaljevanju podrobneje opisana po območjih in problemskih sklopih.

Ključni izzivi turizma regije so na področjih turistične in podporne infrastrukture, kakovosti ponudbe, ki je povezana z znanji, zaposlitvami in trženjskimi aktivnostmi, zlasti na področju izgradnje in uravnoteženja turističnih proizvodov, ponudbe in storitev ter njihovega povezovanja v celovite trženjsko zanimive programe celotne destinacije na območju Južne Primorske ter na področju spremljanja učinkov turizma na

⁴ Vir : Stanko Renčelj, Kraška kuhinja, Založba kmečki glas, 1999 in Alberto Pucer, Istrska kuhinja, Založba kmečki glas, 2000

⁵ Vir : povzeto iz regionalne zasnove prostorskega razvoja Južne Primorske

gospodarstvo in njegov vpliv na socialni razvoj in varstvo okolja v regiji, upoštevajoč nosilne zmogljivosti.

Ključni izzivi na področju turistične in podporne infrastrukture

- koncentracija nastanitvenih kapacitet na obalnem pasu
- še neizkoriščene ali premalo izkoriščene druge oblike kapacitet (na podeželju)
- pomanjkanje majhnih nastanitvenih kapacitet, v skladu s sodobnimi trendi
- delno neustrezna kakovost nastanitvenih struktur glede na željen razvoj ponudbe
- počitniški in mladinski domovi niso izrazito tržno naravnana nastanitvena infrastruktura in so namenjeni določenim segmentom gostov, ki pa niso nujno v skladu s tržnimi usmeritvami in željami destinacije
- delež delavskih počitniških domov je visok, kar predstavlja šibkost v turizmu, ker se turizem ne more pozicionirati skladno z razvojnimi željami in potrebami.
- počitniški domovi zasedajo v veliki meri eminentne lokacije, kar z vidika trženja mikrolokacij in z vidika preusmeritve turizma v kakovostno višji razred predstavlja poseben izziv
- pomanjkanje umetnih atrakcij in podporne infrastrukture (zlasti za večje športne in kulturne prireditve)
- z izjemo marin, manjkajo nastanitve „na vodi“

Ključni izzivi na področju usposobljenosti in sposobnosti zagotavljanja kakovosti pa so opisani v poglavju o stanju na področju usposobljenosti in zaposlovanja ter v poglavjih o trženju in vplivih turizma na okolje in nosilne zmogljivosti prostora, od katerih je v veliki meri odvisna celovita kakovost turistične ponudbe.

SLOVENSKA ISTR

Ključne značilnosti

- Na obali je turizem najpomembnejša in najvidnejša dejavnost tudi na nacionalnem nivoju, saj se tu nahaja kar slaba tretjina vseh nastanitvenih kapacitet slovenske turistične ponudbe. Šavrini, širše zaledje obalnega pasu ima prav tako velike potencialne za razvoj turizma. V tem delu je veliko število turističnih točk, zanimivih kolesarskih poti, oljčnih nasadov pa tudi pomembne arhitekturne in naselbinske dediščine. Tu so lahko najbolj privlačna območja za stalno naseljevanje in gradnjo vikendov, saj skoraj ni območja od koder se ne bi odpirali zanimivi pogledi proti morju. Hkrati je dostopnost do obale zelo dobra.⁶
- Največje število ležišč predstavljajo hoteli v vseh treh obalnih občinah. Piranska občina je daleč najbolj razvita v regiji kot tudi v Sloveniji. V občini sta mesti Piran in Portorož osrednja turistična centra sledijo pa jima tudi druga manjša turistična središča : Strunjan in Fiesa, Lucija ter Seča. Od nastanitvenih kapacitete prevladujejo hoteli pretežno kategorije tri in štiri zvezdice, ostale vrste nastanitvenih objektov so tudi dobro zastopane (sobodajalstvo, kampi, penzioni,...). Skupaj je na območju Piranske občine preko 13.000 ležišč. V Mestni občini Koper je turistična ponudba razvita predvsem na obalnem pasu in sicer hoteli v Žusterni, Ankaranu in Kopru, kamp v Ankaranu ter zdravilišče ter letovišče na Debelem Rtiču. Skupaj je na območju občine Koper cca. 5.000 ležišč. Za Izolo je prav tako najpomembnejši segment hotelirstvo, poleg Izole je turistično središče Simonov zaliv in Belvedere. Urejena je tudi sodobna marina. Skupaj je na območju občine Izola nekaj manj kot 3.800 ležišč.
- Slovensko Istro letno obiše preko 500.000 turistov, od tega je nekoliko več kot polovica tujih turistov. Letno je na območju Slovenske Istre realiziranih okoli 2.000.000 nočitev, kar pomeni tudi največji delež v letno realiziranih nočitvah Slovenije. Turistično povpraševanje je seveda največje v občini Piran, katero letno obiše preko 133.000 turistov, od tega je nekaj nad 62% tujih turistov in manj kot 38% domačih turistov, letno realiziranih je preko 1.300.000 nočitev. Povprečna doba bivanja je 3,7 dni in povprečna letna zasedenost 27%. Število realiziranih nočitev po mesecih kaže tipično sezonskost. Največ nočitev je realiziranih v obdobju junij-september, predvsem tujih gostov (višek je v mesecu juliju, najmanj nočitve pa v mesecu januarju). V višku poletne sezone Slovensko Istro in sicer predvsem obalni pas obiše zelo veliko tudi dnevnih obiskovalcev.
- Po obisku (nad 46.000) in številu realiziranih nočitev (okoli 240.000) sledi od obalnih občin občina Izola. Značilno razmerje domači:tujji je 65:35 v korist domačih gostov. Povprečna doba bivanja je 4,6 dni in povprečna letna zasedenost 27%. Višek sezone je prav tako v obdobju junij-september.
- Občino Koper letno obiše preko 50.000 turistov, ki realizira okoli 220.000 nočitev. Razmerje domači:tujji je podobno občini Izola in je 68:32 v korist domačih gostov. Povprečna doba bivanja je 3,8 dni, povprečna letna

⁶ Vir : povzeto po Regionalna zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske

zasedenost pa le 18%. Največ predvsem domačih turistov obišče območje občine Koper v mesecih julij in avgust in najmanj v mesecih december in januar.

- Slovensko Istro zaznamujejo številne naravne danosti, kulturne znamenitosti in bogata etnološka dediščina ter kulinarika. Naravni rezervat z debelimi skladi laporjev in peščenjakov in z edinstvenim Strunjanskim klifom, ki se dviga do 80 metrov nad morjem in je najvišja flišna stena ob vsej Jadranski obali, Sečovlske soline, naravni spomenik Rt Madona, jezeri v Fiesi, Debeli Rtič številni nasadi oljk z vinogradi, s sadovnjaki breskev in češenj,... so le nekatere naravne znamenitosti. Kulturna in zgodovinsko dediščino predstavljajo predvsem številne cerkve in druge sakralne znamenitosti, muzeji s pomorsko tematiko. Za obalna mesta kot so Piran, Izola in Koper so značilne številne ozke, prepletene ulice, ki vodijo do slikovitih trgov obdanih s palačami. Slovenska Istra je poznana po istrski kuhinji, vinorodnih okoliših (koprski vinorodni okoliš) in istrski vinski cesti, ki povezuje reprezentančne vinske kraje in ponudnike vseh treh obalnih občin. Ob vinu tukaj uspeva tudi izvrstno oljčno olje, ki sodi med najboljša tovrstna olja, je zelo iskano in čislano v zdravi prehrani, tu dozoreva tudi zgodnje sadje in zelenjava, češnje, fige in mandlji...
- Gostinska ponudba je najbolj razvita na obali Slovenske Istre. Kakovost gostinskih storitev je v povprečju dobra, poleg istrske kuhinje se nudi predvsem internacionalna kuhinja.
- Turistična ponudba Slovenske Istre je skoncentrirana na obalni pas, medtem ko v zaledju obale turizem razen nekaterih izjem ni razvit. Prisotna je predvsem gostinska ponudba (nekaj turističnih kmetij) in nekaj turistične infrastrukture (pohodniške, kolesarske poti in vinske ceste). Za obalni pas gre predvsem za klasični počitniški turizem s pestro športno-rekreativno ponudbo (vodni športi npr. plavanje, jadrnanje, surfanje, potaplanje, lov, ribolov, sprehajanje, kolesarjenje, letalstvo in druge športno rekreativne aktivnosti npr. tenis, odbojka na m
- ivki, košarka, karting,...), wellness in zdraviliško ponudbo, poslovni turizem, igralništvo in navtični turizem. Večina turistične ponudbe ima sezonski značaj, zato so se v zadnjem obdobju razvile nekatere vrste turizma kot je wellness, poslovni turizem in igralništvo, predvsem z namenom podaljšanja sezonskosti. Najbolj pestra in bogata je turistična ponudba v občini Piran nato sledi Izola, medtem ko v občini Koper zaradi njene gospodarske usmerjenosti turizem ni tako prepoznaven, kljub številnim potencialom za turistični razvoj.
- v Slovenski Istri so ustanovljene tri lokalne turistične organizacije s opredeljenimi jasnimi nalogami in cilji. Najpomembnejše aktivnosti so predvsem združevanje turističnih ponudnikov, informacijska dejavnost, promocija in trženje ter koordinacija in organizacija prireditev. Turistična organizacija Koper ni samostojna pravna oseba in deluje v okviru lokalne skupnosti, medtem ko sta TGZ Izola in Turistično združenje Portorož samostojni pravni osebi oz. gospodarski interesni združenje, katere člani so tako predstavniki javnega, privatnega in civilnega sektorja. V okviru omenjenih organizacij delujejo v posameznih krajih tudi Turistično informacijski centri. Poleg omenjenih organizacij in lokalne skupnosti so ključni akterji razvoja predvsem večja hotelska podjetja. Privatni sektor pa

obsega tudi večje število manjših turističnih ponudnikov predvsem iz področja gostinstva in ponudnikov manjših nastanitvenih objektov (sobodajalci,...). Iz javnega sektorja se poleg omenjenih organizacij in lokalne skupnosti v pospeševanje razvoja vključujejo tudi športni in kulturni javni zavodi predvsem kot upravljalci objektov. Aktivno je tudi delovanje turističnih in drugih društev, ki poleg združevanja in osveščanja prebivalcev, organizirajo razne akcije za lepšanje okolja, predvsem pa so številni organizatorji prireditev in drugih dogodkov.

Ključni izzivi

- Neusklajeni prostorski načrti z razvojnimi potenciali/potrebami po turizmu.
- Turistična infrastruktura je v veliki meri že razvita in je usmerjena predvsem na nastanitvene zmogljivosti in skoraj izključno na obalni pas. Omogoča izvajanje turističnih programov predvsem v poletni sezoni. Pomanjkljiva je ponudba in tudi infrastruktura za letoletni turizem in premalo je poudarka na rekreacijskih površinah.
- V poletnem času se število prebivalcev in obiskovalcev na obali močno poveča, kar povzroča težave zaradi preobremenjenosti prometnic in komunalne infrastrukture, pomanjkanje in zasedenost parkirišč ter prometne zastoje.
- V zaledju turizem, razen nekaterih izjem slabo razvit in se ne povezuje oz. ne vključuje v turistično ponudbo obalnega pasu.
- Med občinami obstajajo velike razlike v turistični razvitosti, deloma zaradi pretekle razvojne usmeritve občin. Poleg tega je zelo slabo razvito medsebojno dopolnjevanje in povezovanje ponudbe.
- Premajhno sodelovanje javnega, privatnega in civilnega sektorja in prav tako nepovezanost in pomanjkanje koordinacije subjektov znotraj turistične dejavnosti.
- Privatni sektor ne vidi perspektiv pri skupnem trženju, promociji turistične ponudbe.
- Neustrezna struktura nastanitvenih kapacitet (premalo privatnih sob, družinskih hotelov, penzionov, turističnih kmetij,...).
- Nejasno pozicioniranje počitniških stanovanj in hiš (»vikendov«) v turistični ponudbi, pomanjkljive evidence, ni razpoložljivih podatkov o obstoječem stanju na področju počitniških stanovanj in hiš, »oddajanje na črno«.
- Pomanjkljiva turistična signalizacija. Nejasna razmerja glede vzdrževanja in upravljanja, trženja javne turistične infrastrukture, zato tudi neurejene, slabo vzdrževane različne športno-rekreativne in druge tematske poti.
- Premalo izkoriščeni potenciali za razvoj podeželskega turizma v zaledju Slovenske Istre.
- Prevelike razlike med uradnimi razpoložljivimi statističnimi podatki in podatki s terena, predvsem na področju gostinsko-nastanitvenih ponudnikov, kar je posledica verjetno pomanjkljivega vodenja statistike, pomanjkljivega posredovanja podatkov uradnim virom ter morda nepopolne dokumentacije o obratovanju (uporabna dovoljenja, kategorizacija) oziroma tako imenovana »siva ekonomija«.

KRAS

Ključne značilnosti

- Območje Krasa s specifičnimi naravnimi pojavi in značilno kraško arhitekturo ter bogato kulturno dediščino in kulinariko predstavlja odlično osnovo za oblikovanje edinstvene (»butične«) in raznolike turistične ponudbe. Ime Kras je razpoznavno tako v Sloveniji kot v tujini, kar predstavlja največjo primerjalno prednost tega območja.
- Nastanitvene zmogljivosti so skoncentrirane zlasti v večjih središčih : Sežana, Lipica, Kozina, Divača, Obrov in Senožeče. Poleg treh hotelov je še nekaj sobodajalcev, turističnih kmetij, kamp, penzioni, moteli.... Skupno število ležišč je 930, največ v občini Sežana (605), nato v občini Hrpelje-Kozina (274), v Divači (27) in v Komnu (24).
- Kras letno obišče okoli 47.000 turistov od tega je okoli 87% tujih turistov. Letno je na območju Krasa realiziranih okoli 84.000 nočitev. Največ realiziranih nočitev je v Občini Sežana (preko 50.000) predvsem zaradi Lipice, nato v Občini Hrpelje-Kozina (30.000), sledita Divača (572) in Komen (473) z minimalnim številom realiziranih nočitev. Povprečna doba bivanja je od 1 dneva (občina Divača) do 2,3 (Hrpelje-Kozina), povprečna letna zasedenost kapacitet je od 10% (občina Divača) do 38,2% (občina Hrpelje-Kozina). Največji obisk območja občine Sežana in Hrpelje-Kozina je v obdobju april-oktober, najmanjši pa v obdobju november-marec, ni pa tako občutna sezonskost kot je značilna za Slovensko Istro. Za občino Divača in Komen je značilna enakomeren obisk skozi celo leto.
- Območje Krasa izstopa v slovenskem in mednarodnem merilu predvsem zaradi izjemnih naravnih danosti, bogatega in raznolikega rastlinskega ter živalskega sveta, nenazadnje pa tudi zato, ker se po Krasu imenujejo vsi kraški pojavi in pokrajine po svetu. Značilna so številna zavarovana območja naravne dediščine npr. regijski park Škocjanske jame, naravni spomenik Vremščica, krajinski park soteska Glinščica. Poleg edinstvenih naravnih znamenitosti zaznamuje Kras značilna kraška arhitektura in številne druge kulturne in etnološke znamenitosti, med njimi najbolj poznana Kobilarna Lipica s 420 letno tradicijo vzreje plemenskih konj Lipincev in staro jedro Štanjela, kot najbolj ohranjena tradicionalna kraška arhitektura. Tako kot je značilna istrska kuhinja v Slovenski Istri je za Kras značilna kraška kuhinja, katera združuje preproste jedi in značilne izdelke kot so ovčji sir, kozje in ovčje mleko, sveža skuta, kraški pršut, teran, kraške klobase in salame ter kraška panceta. S teranom (Kraško vinorodno območje) in pršutom sodi Kraško območje v sam vrh gastronomije. Vsa ponudba pa se povezuje v kraške vinske ceste, ki vključujejo 123 ponudnikov različnih vrst vina in hrane.
- Številne in dobro znane naravne in kulturne znamenitosti predstavljajo temelj za izletniški turizem, ki je ob slabo razviti nastanitveni infrastrukturi, osnovna zvrst turizma kraškega območja. Poleg izletniškega turizma je dobro razvit predvsem gastrnonski in vinski turizem, saj je na območju kar nekaj gostinskih lokalov s tipično kraško hrano, turističnih kmetij in osmic, ki so bolj ali manj enakomerno porazdeljeni in seveda vinskih cest, ki povezujejo zgoraj naštetih ponudnike. Kakovost gostinskih storitev je v povprečju dobra, najbolj obiskane so gostilne in turistične kmetije, ki ponujajo jedi izvirne kraške kulinarike. Tudi

osmice so vedno bolj poznane in priljubljene, specifično gastronomsko ponudbo pa predstavljajo tudi degustacije v pršutarnah in kraških kletih. Povečuje pa se tudi podeželski turizem. Kras ponuja tudi izredne možnosti za razvoj športnega-rekreativnega turizma. Zadovoljivo je razvita infrastruktura za naslednje aktivnosti : kolesarjenje in pohodništvo, golf, zmajarstvo, jadrno padalstvo in letalstvo, lov, plezanje, jamarstvo, jahanje. Še neizkoriščena tržna niša pa je kulturni, poslovni, raziskovalni in zdraviliški turizem.

- Na območju Krasa ni ustanovljenih lokalnih turističnih organizacij. Z razvojem in pospeševanjem turizma se ukvarjajo razvojne lokalne agencije, ki so javne ustanove, v večini pa se turistična dejavnost obravnava v okviru oddelkov za gospodarstvo ali družbene dejavnosti na občinah. Osnovna naloga omenjenih organizacij je razvoj projektov in novih integralno turističnih proizvodov. Informacijsko dejavnost za vse kraške občine opravlja TIC v Sežani oz. samoiniciativno Škocjanske jame, Štanjel in Lipica. Promocijske aktivnosti v celoti prav tako samoiniciativno vodijo Škocjanske jame. Na področju organizacije prireditev in drugih dogodkov pa so predvsem aktivna številna turistična in druga društva. V Sežani je ustanovljen tudi zavod za šport, ki poleg osveščanja prebivalcev prireja tudi številne športno-rekreativne prireditve. Glavni nosilec razvoja so predvsem Škocjanske jame in delno Štanjel in Kobilarna Lipica. Na območju Krasa pa je tudi večje število manjših turističnih ponudnikov predvsem iz področja gostinstva, turistične kmetije.

Ključni izzivi

- Nastanitvene zmogljivosti so skoncentrirane zlasti v večjih središčih kot so Sežana, Lipica, Kozina, Divača, Obrov ter Senožeče. Kakovost nekaterih hotelov je skromna in ni prilagojena ciljnim skupinam, brezosebna arhitektura in notranja oprema ne nudita domačnosti in pristnosti, ki sta med obiskovalci veno bolj iskana. Primanjkuje tudi ustrezno opremljenih nastanitvenih kapacitet na podeželju.
- Pomanjkanje projektov, predvsem javnih, s področja turizma in s tem tudi slaba izkoriščenost razvojnih potencialov za razvoj raziskovalnega, šolskega, športnega turizma in podobno.
- Slaba medsebojna povezanost in sodelovanje med posameznimi ponudniki turističnih storitev in s tem pomanjkanje novih integralnih turističnih proizvodov.
- Neobstoj lokalne turistične organizacije oz. nosilne organizacije, katere osnovni namen je povezovanje vseh subjektov povezanih s turistično dejavnostjo, promocija in trženje, informacijska dejavnost, koordinacija in organizacija prireditev.
- Značilno je tudi skromno delovanje in povezovanje lokalnih in turističnih društev.
- Slaba informativna mreža za turiste – obstaja samo en TIC; slaba signalizacija in označevanje turističnih točk; pretok informacij o turistični ponudbi, dogajanju na Krasu.
- Skupna promocija ter trženje turistične ponudbe Krasa ne obstaja oziroma je preskromna; ponudniki se v veliki meri tržijo sami.
- Pomanjkanje usposobljenega kadra, predvsem iz področja vodništva.

- Nejasna razmerja glede upravljanja, vzdrževanje in financiranja javne infrastrukture.
- Pomanjkanje podjetniške kulture in s tem pasivnost in pomanjkanje inovativnosti.
- Pomanjkanje kakovostnih in razpoznavnih spominkov in blagovnih znamk.
- Prevelike razlike med uradnimi razpoložljivimi statističnimi podatki in podatki s terena, predvsem na področju gostinsko-nastanitvenih ponudnikov, kar je verjetno posledica pomanjkljivega vodenja statistike, pomanjkljivega posredovanja podatkov uradnim virom ter morda nepopolne dokumentacije o obratovanju (uporabna dovoljenja, kategorizacija) oziroma gre za tako imenovano »sivo ekonomijo«.

ILIRSKA BISTRICA

Ključne značilnosti

- Na območju Ilirske Bistrice je turizem slabo razvit, vendar so tu zaradi strateške lege in tudi naravnih danosti precejšnje možnosti za razvoj
- Nastanitvene zmogljivosti so skromne. Uradna statistika navaja, da so na območju Ilirske Bistrice 4 nastanitveni objekti, s skupaj 63 ležišči. Podatki iz terena pa opisujejo naslednje stanje dvanajst sobodajalcev, dve gostišči, dve turistični kmetiji s skupaj 143 ležišči. Poleg omenjenih so na območju Ilirske Bistrice 3 planinske kočice in ena ribiška kočica, s skupaj 48 ležišči ter 98 počitniških hišic cca. 400 ležišči.⁷
- Območje Ilirske Bistrice letno obišče 500 gostov, ki realizirajo nekaj čez 2.100 nočitev. Območje obišče približno enako domačih in tujih gostov. Povprečna doba bivanja je 2 dni in letna povprečna zasedenost kapacitet 9,4%.
- Naravne danosti in kulturna dediščina je v primerjavi z ostalima dvema območja Južne Primorske nekoliko skromnejša, a kljub temu predstavlja potencial za razvoj. Od naravnih danosti je značilno varstveno območje travnišča na južnih obronkih Snežnika, strnjjenih gozdov Snežnika (razen Mašun) in Sviščakov. Območje Ilirske Bistrice zaznamujejo poleg sakralnih objektov predvsem gradovi in graščine (Grad v vasi Prem, ostanki gradu v Podgradu, na Mašunu, graščina Turn) in druge kulturne, zgodovinske in etnološke znamenitosti (Ljudska šola s Kettejevo spominsko sobo, Novakova domačija z obnovljenim mlinom, Komatarska zbirka Dolnja Bitnja, ročni izdelki). Brkini so drugo sadjarsko območje Južne Primorske ob Slovenski Istri, kjer gojijo predvsem jabolka, češplje in drugo sadje. Značilna je tudi pridelava sadja – brkinska slivovka in suho sadje.
- Turistična ponudba temelji predvsem na naravnih danostih območja Brkinov in snežniškega pogorja, pa tudi dolini reke Reke in naselbinski dediščini. Razviti so predvsem pohodniški turizem (Snežnik), zimsko-športni (Sviščaki) in obvodni (ob akumulacijah Klivnik in Mola)
- Na območju Ilirske Bistrice deluje veliko število malih podjetnikov in manjših

⁷ Vir : Strategija razvoja turizma z izvedbenimi projekti v občini Ilirska Bistrica-dopolnjen dokument in Občina Ilirska Bistrica

podjetij. Osrednja povezovalna in pospeševalna organizacija je javni zavod Razvojni center in center za pospeševanje turizma s turistično informacijskim centrom.

Ključni izzivi

- Osnovni problem območja Ilirske Bistrice je slaba prometna (ne)dostopnost.
- Značilna so tudi negativna demografska gibanja (odhajanje mladine, migracije v druga večja mesta), relativno nizka stopnja izobrazbe, redka poseljenost, neustrezna kadrovska struktura, starostna struktura prebivalstva.
- Nastanitvene zmogljivosti so zelo omejene, saj ne omogočajo nastanitve niti enega avtobusa. Prav tako je neustrezna struktura nastanitvenih kapacitet. V splošnem je slaba in dotrajana turistična infrastruktura.
- Primanjkuje sredstev za investicije, značilna je odsotnost kapitala. Območje Ilirske Bistrice ni privlačen za vlaganja.
- Ne zadostno je razvita osnovna in komplementarna turistična ponudba, kar onemogoča valorizacijo naravnih in kulturnih danosti. Bistveni kvaliteti teh območij sta predvsem naravna ohranjenost in pogozdenost, kar pa je hkrati lahko ovira za večji razvoj turističnih in rekreacijskih dejavnosti zaradi slabše dostopnosti in ne vzpostavljene infrastrukture.
- Nerazvita splošna in informacijska označevalna infrastruktura in oprema za usmerjanje obiskovalcev in turistov. Slabo vzdrževanje, neurejene obstoječe športno-rekreativne in druge tematske poti.
- Ob ne preveč ugodnih demografskih kazalcih je značilno pomanjkanje strokovno izobraženega kadra specializiranega na področju turistične dejavnosti.
- Slabo organizirane aktivnosti za pospeševanje turizma, skromno sodelovanje vseh akterjev povezanih s turistično dejavnostjo. Ni nosilca turističnega razvoja oziroma je le-ta v fazi razvoja (Razvojni center Ilirska Bistrica). Primanjkuje tudi finančnih sredstev za marketinške aktivnosti.
- Pomanjkanje kakovostnih in razpoznavnih spominkov, blagovnih znamk, trženja značilnih izdelkov in pridelkov.
- Prevelike razlike med uradnimi razpoložljivimi statističnimi podatki in podatki s terena, predvsem na področju gostinsko-nastanitvenih ponudnikov, kar je verjetno posledica pomanjkljivega vodenja statistike, pomanjkljivega posredovanja podatkov uradnim virom ter morda nepopolne dokumentacije o obratovanju (uporabna dovoljenja, kategorizacija) oziroma gre za pojav tako imenovane »sive ekonomije«.

Analiza stanja na področju zaposlitev in izobraževanja v turizmu Južne Primorske

Skupaj je bilo v izbranih upravnih enotah na voljo 2.177 prostih delovnih mest v turizmu, od tega kar 79,1 % za določen čas. Delež prijavljenih potreb za določen čas med upravnimi enotami niha, najnižji je bil v UE Koper (73,6 %), najvišji v UE Sežana (85,4 %). Po pričakovanjih je bilo največ potreb prijavljenih v dejavnosti gostinstva, delež te dejavnosti med vsemi potrebami v turizmu je bil kar 84,7 %.

UD	Dejavnost	Vsa prijavljena prosta delovna mesta	NČ	DČ	% za DČ	Prosta delovna mesta s sodelovanjem Zavoda
1	2	3	4	5	6	7
ILIRSKA BISTRICA	55 Gostinstvo	40	9	31	77,50	25
	63.3 Stor.turističnih,potovalnih org.	4	1	3	75,00	
	71 Dajanje strojev,opreme v najem					
	92 Rekreatijske,kulturne,športne dej.					
SKUPAJ UD IL. BISTRICA		44	10	34	77,27	25
IZOLA	55 Gostinstvo	250	40	210	84,00	82
	63.3 Stor.turističnih,potovalnih org.					
	71 Dajanje strojev,opreme v najem	9	3	6	66,67	
	92 Rekreatijske,kulturne,športne dej.	12	5	7	58,33	1
	74.5 Dejavnost posredovanja delovne sile v najem	1		1	100,00	
SKUPAJ UD ILZOLA		272	48	224	82,35	83
KOPER	55 Gostinstvo	444	97	347	78,15	137
	63.3 Stor.turističnih,potovalnih org.	65	49	16	24,62	36
	71 Dajanje strojev,opreme v najem	9	2	7	77,78	4
	92 Rekreatijske,kulturne,športne dej.	74	9	65	87,84	13
	74.5 Dejavnost posredovanja delovne sile v najem	14	3	11	78,57	
SKUPAJ UD KOPER		606	160	446	73,60	190
PIRAN	55 Gostinstvo	685	133	552	80,58	270
	63.3 Stor.turističnih,potovalnih org.	17	4	13	76,47	3
	71 Dajanje strojev,opreme v najem	4	1	3	75,00	
	92 Rekreatijske,kulturne,športne dej.	49	27	22	44,90	6

	74.5 Dejavnost posredovanja delovne sile v najem	1		1	100,00	
SKUPAJ UD PIRAN		756	165	591	78,17	279
SEŽANA	55 Gostinstvo	425	41	384	90,35	271
	63.3 Stor.turističnih,potovalnih org.	12	8	4	33,33	5
	71 Dajanje strojev,opreme v najem					
	92 Rekreatijske,kulturne,športne dej.	62	24	38	61,29	20
SKUPAJ UD SEŽANA		499	73	426		296
SKUPAJ		2177	456	1721	79,05	873

V sledeči tabeli so prikazani nazivi poklicne oziroma strokovne izobrazbe, katere so delodajalci s področja turizma v letu 2005 najpogosteje iskali. Večinoma gre za nazive s področja gostinstva in turizma. Prevladujejo natakari, kuharji in gostinski tehniki. Pogosto pa so iskali še pomožne delavce ter druge poklice, ki se lahko zaposlujejo v turizmu, kot so ekonomski tehnik, turistični tehnik, diplomirani organizator turizma ipd.

UD	Poklicna oz. strokovna izobrazba	št. prostih delovnih mest
ILIRSKA BISTRICA	natakar	17
	kuhar	18
IZOLA	pomožni delavec	54
	natakar	41
	kuhar	36
	gostinski tehnik	5
	gostinsko turistični tehnik	3
KOPER	pomožni delavec	77
	natakar	72
	kuhar	66
	natakarski pomočnik	17
	kuharski pomočnik	16
	srednja strokovna šola	16
	gostinski tehnik	14
	gimnazijski maturant	9
PIRAN	pomožni delavec	109
	kuhar	76
	natakar	72
	turistični tehnik	26
	gostinski tehnik	21
	gostinsko turistični tehnik	10
	diplomiran organizator turizma	10
	diplomiran ekonomist	10
SEŽANA	pomožni delavec	40
	natakar	31

	kuhar	33
	natakarski pomočnik	6
	kuharski pomočnik	7
	turistični tehnik	10
	ekonomski tehnik	6

Število in izobrazbena struktura brezposelnih oseb, ki so se zaposlile v turizmu v letu 2005

V naslednji tabeli so po upravnih enotah predstavljene brezposelne osebe, ki so se v letu 2005 zaposlile in so imele izobrazbo s področja gostinstva in turizma. Skoraj v vseh upravnih enotah so največkrat delo našli natakarji in kuharji, po katerih zlasti v obdobju turistične sezone vlada največje povpraševanje.

UD ILIRSKA BISTRICA	46621 NATAKAR	7
	46611 KUHAR	5
	56603 GOSTINSKI TEHNIK	5
	26621 NATAKARSKI POMOČNIK	3
	56604 TURISTIČNI TEHNIK	3
	56601 GOSTINSKO TURISTIČNI TEHNIK	2
	76602 DIPLOMIRANI INŽENIR ORGANIZACIJE TURIZMA (VS)	1
	SKUPAJ	26
UD IZOLA	46621 NATAKAR	9
	46611 KUHAR	8
	26611 KUHARSKI POMOČNIK	6
	56603 GOSTINSKI TEHNIK	6
	56601 GOSTINSKO TURISTIČNI TEHNIK	4
	26621 NATAKARSKI POMOČNIK	3
	76603 DIPLOMIRANI ORGANIZATOR TURIZMA (VS)	3
	56604 TURISTIČNI TEHNIK	2
	56604 TURISTIČNI TEHNIK	1
	56611 TEHNIK KUHARSTVA	1
SKUPAJ	43	
UD KOPER	46621 NATAKAR	35
	46611 KUHAR	25
	26611 KUHARSKI POMOČNIK	13
	56603 GOSTINSKI TEHNIK	12
	56604 TURISTIČNI TEHNIK	10
	26621 NATAKARSKI POMOČNIK	7
	76603 DIPLOMIRANI ORGANIZATOR TURIZMA (VS)	5
	26611 KUHARSKI POMOČNIK	1
	26641 SOBARICA	1
	56601 GOSTINSKO TURISTIČNI TEHNIK	1
	56621 TEHNIK STREŽBE	1
	SKUPAJ	111
UD PIRAN	46621 NATAKAR	24
	46611 KUHAR	8
	26621 NATAKARSKI POMOČNIK	7

	26611 KUHARSKI POMOČNIK	5
	56603 GOSTINSKI TEHNIK	3
	56604 TURISTIČNI TEHNIK	3
	56601 GOSTINSKO TURISTIČNI TEHNIK	2
	46621 NATAKAR	1
	56602 HOTELSKA GOSPODINJA	1
	56611 TEHNIK KUHARSTVA	1
	56621 TEHNIK STREŽBE	1
	76603 DIPLOMIRANI ORGANIZATOR TURIZMA (VS)	1
	SKUPAJ	57
UD SEŽANA	56604 TURISTIČNI TEHNIK	6
	46621 NATAKAR	5
	46611 KUHAR	3
	76603 DIPLOMIRANI ORGANIZATOR TURIZMA (VS)	2
	26621 NATAKARSKI POMOČNIK	1
	26611 KUHARSKI POMOČNIK	1
	56603 GOSTINSKI TEHNIK	1
	56611 TEHNIK KUHARSTVA	1
	SKUPAJ	20

Izobraževalni programi v gostinstvu in turizmu, v katere je zavod vključil brezposelne osebe v letu 2005

V spodnjih tabelah so podatki o brezposelnih osebah, ki so se v letu 2005 vključile v izobraževanje oziroma izpopolnjevanje in usposabljanje na področju turizma. Največ oseb je bilo vključenih v formalno izobraževanje za naziv kuhar – natak, temu nazivu pa po pogostnosti sledita še programa natak in turistični tehnik. Skupaj je bilo v formalno izobraževanje vključenih 42 oseb, v programe izpopolnjevanja in usposabljanja 3 ter v delovni preizkus 7 oseb. Pri vključevanju je bil poudarek dan nazivom, po katerih delodajalci najpogosteje povprašujejo in imajo največje težave pri pridobitvi ustreznega delavca.

PROGRAMI IZPOPOLNJEVANJA IN USPOSABLJANJA: GOSTINSTVO IN TURIZEM	KOPER	IZOLA	PIRAN	SEŽANA	ILIRSKA BISTRICA	SKUPAJ
IZPIT ZA OPRAVLJANJE GOSTINSKE DEJAVNOSTI			1			1
TEČAJ ZA TURISTIČNE VODNIKE	2					2
SKUPAJ	2		1			3

FORMALNO IZOBRAŽEVANJE: GOSTINSTVO IN TURIZEM	KOPER	IZOLA	PIRAN	POSTOJNA	SEŽANA	ILIRSKA BISTRICA	SKUPAJ

KUHAR	4	2		2		1	9
KUHAR – NATAKAR	9	3	1	1			14
NATAKAR			1	1	2	1	5
TURISTIČNI TEHNIK	2		2		2	1	7
GOSTINSKI TEHNIK	3				2	1	6
GOSTINSKO TURISTIČNI TEHNIK	1						1
SKUPAJ	19	5	4	4	6	4	42

DELOVNI PREIZKUS: GOSTINSTVO IN TURIZEM	KOPER	IZOLA	PIRAN	POSTOJNA	SEŽANA	ILIRSKA BISTRICA	SKUPAJ
NATAKAR	1						1
ČISTILKA – SOBARICA	1						1
OPERATER V TURISTIČNEM SERVISU			1				1
REFERENT V BOOKING CENTRALI	1						1
REFERENT V BOOKINJ CENTRALI – ADMINISTRATOR	1						1
POMOČ V KUHINJI				1			1
DELAVEC V KUHINJI	1						1
SKUPAJ	5		1	1			7

Vir zaposlitvenih podatkov: Zavod RS za Zaposlovanje, Območna enota Koper.

1.1.3. Demografske značilnosti⁸

V primerjavi z ostalimi statističnimi regijami Slovenije spada območje Južne Primorske med manjša območja, vendar po različnih socioekonomskih kazalcih običajno takoj za najbolj razvito – Osrednjeslovensko statistično regijo. Meri 1.524 km², kar je 7,5% površine Slovenije, zajema pa slabih 6% celotnega slovenskega prebivalstva. Območje je podpovprečno poseljeno, saj dosega gostota poselitve okoli 80% slovenskega povprečja, vendar je poseljenost daleč najgostejša v obalnem delu, kjer presega povprečno poseljenost za več kot dvakrat. Kraško zaledje s povprečno 33 prebivalci na km² pa sodi med najredkeje poseljene dele Slovenije.

Z 9,2% stopnjo rasti prebivalstva v obdobju 1981-2001 beleži območje Južne Primorske enega največjih porastov števila prebivalstva po letu 1981 v Sloveniji.

⁸ Vir : povzeto iz Regionalno razvojnega programa za Južno Primorsko 2002-2006

* pripomba : podatki za Obalno-kraško regijo ne vključujejo podatkov za Občino Ilirska Bistrica

Razlog za to je predvsem v nižjem naravnem prirastu prebivalstva ter bistveno manjših neto migracijah. Zopet pa je opaziti bistveno razliko med obalnim delom Južne Primorske (rast prebivalstva) in kraškimi zaledjem (upad prebivalstva).

Staranje prebivalstva je značilnost celotne Slovenije, vendar ima Južna Primorska regija še bolj neugodno strukturo prebivalstva. Indeks staranja je prav tu najbolj neugoden in presega slovensko povprečje za več kot četrtno. Indeks staranja v kraškem zaledju je za skoraj 40% bolj neugoden kot v slovenskem povprečju.

Glede napovedi demografskih gibanj za Obalno-kraško regijo* je pričakovati nadaljnje upadanje števila prebivalstva, neugodna starostna struktura in staranje prebivalstva pa se bosta nadaljevala.

Pričakovana dolžina prebivalca je prav v Obalno-kraški regiji* najdaljša in znaša v povprečju 75,5 let (leto 1997). Ženske živijo nekoliko dlje in dosežejo starost skoraj 80 let, medtem ko moški prebivalci doživijo skoraj 72 let v povprečju, kar je tudi nad slovenskim povprečjem.

Povprečno število let šolanja delovno sposobnega prebivalstva (od 15-64 let) Obalno-kraške regije* je po podatkih popisa prebivalstva iz leta 1991 presegalo slovensko povprečje za 2%. Podatki za leto 1998, ki temeljijo na anketi prebivalcev v starosti od 16-65 let kažejo, da je regija nekoliko poslabšala izobrazbeno strukturo prebivalstva glede na slovensko povprečje.

Po podatkih zadnjega popisa prebivalstva iz leta 2002 (spodnja tabela) ima največji delež delovno sposobnega prebivalstva srednjo izobrazbo in sicer 53,7%, 23% ima osnovno izobrazbo, 8,6 % nepopolno osnovno izobrazbo, 7,4% visoko, 0,8% je brez izobrazbe in 0,7% je končalo podiplomski študij.

Ključni izzivi

- izobrazbena struktura ni prilagojena potrebam in trendom razvoja turističnega gospodarstva
- neugodna starostna struktura v regiji narekuje pritegnitev kadrov iz drugih domačih in tujih regij
- pomanjkanje visoko usposobljenih kadrov v turizmu (management) in specialističnih kadrov
- nepriljubljenost poklicev v turizmu
- sezonska naravnost dela
- neprožni zaposlitveni modeli kot posledica toge zaposlitvene zakonodaje

Tabela 7 : Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi, občine, Slovenija, popis 2002 (SURS)

Občina	Skupaj	Izobrazba								
		brez izobrazbe	nepopolna osnovna	osnovna	srednja			višja	visoka	
					skupaj	nižja in srednja poklicna	strokovna in splošna		do-diplomska	po-diplomska
Koper	41.218	381	3.895	8.666	22.063	10.257	11.806	2.580	3.330	303
Izola	12.665	105	1.114	2.925	6.719	3.288	3.431	738	985	79
Piran	14.594	82	953	2.763	8.159	3.885	4.274	1.074	1.387	176
Ilirska Bistrica	12.445	118	1.462	3.408	6.370	3.462	2.908	501	549	37
Sežana	10.306	51	448	2.627	5.759	2.677	3.082	602	745	74
Hrpelje-Kozina	3.528	46	467	946	1.798	956	842	137	125	9
Divača	3.334	30	273	956	1.797	956	841	124	142	12
Komen	3.034	13	132	943	1.626	853	773	119	186	15

Vir: SURS

Največ delovno aktivnega prebivalstvo Južne Primorske je zaposlenega v predelovalni dejavnost, nato sledi trgovina, promet, gradbeništvo in gostinstvo, kjer je od skupaj 21 667 delovno aktivnih, zaposlenih 8,6 %.

Tabela 8: Struktura zaposlenih po dejavnostih v regiji Južna Primorska

DELEŽ ZAPOSLENIH PO DEJAVNOSTIH V JUŽNI PRIMORSKI ZA LETO 2004		
Dejavnost	št.	%
Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	133	0,6
Ribištvo	64	0,3
Rudarstvo	69	0,3
Predelovalna dejavnost	6495	30,0
Oskrba z elektriko, plinom, vodo	184	0,8
Gradbeništvo	2059	9,5
Trgovina; popravila motornih vozil	3819	17,6
Gostinstvo	1871	8,6
Promet, skladišče	3531	16,3
Finančno posredništvo	100	0,5
Nepremičnine, najem, posl.storitve	1581	7,3
Javna uprava, obramba, soc.zavarovanje	0	0,0
Izobraževanje	33	0,2
Zdravstvo, socialno varstvo	496	2,3
Dr.javne skupne in osebne stor.	1232	5,7
Eksteritorialne org., združenja	0	0,0
Skupaj	21667	100,0

Vir: AJPES, Izpostava Koper

Naravne in kulturne danosti

Naravne danosti in naravne turistične znamenitosti- atrakcije

Zaradi reliefne razgibanosti, podnebja in pestre geološke sestave, ki pogojujejo hidrološke, vegetacijske in kulturne posebnosti, Južno Primorsko zaznamujejo številne naravne lepote, ki so edinstvene za ta konec Slovenije in tudi sveta. Kras s številnimi kraškimi pojavi, z najlepšim koščkom podzemnega sveta v svetovnem merilu, slovenska obala z naravnim rezervatom z debelimi skladi laporjev in peščenjakov in z edinstvenim Strunjanskim klifom, ki se dviga tudi do 80 metrov nad morjem in je najvišja flišna stena ob vsej Jadranski obali, Sečoveljske soline, številni nasadi oljk z vinogradi, s sadovnjaki breskev in češenj,... so le nekatere naravne znamenitosti. Za obravnavano območje so značilna tudi številna zavarovana območja narave:

SLOVENSKA ISTRA : krajinski park Sečoveljske soline, naravni rezervat Strunjan naravni rezervat Škocjanski zatok, naravni spomenik Debeli rtič, zavarovano območje reke Dragonje s pritoki⁹.

Poleg zgoraj navedenih, ki so zavedena kot zavarovana območja narave državnega pomena so zavarovana območja narave lokalnega pomena še naslednja: naravni spomenik rastišče pojzedonke pri Kopru, naravni spomenik Rt Madona, naravni spomenik Fiesi, naravni spomenik Sv. Katarina-pokopališče školjk.¹⁰

KRAS : del matičnega Krasa, ki je vpisano v Seznam svetovne dediščine pri UNESCO in razglašeno kot Regijski park Škocjanske jame.¹¹ Poleg omenjenega se pod zavarovana območja narave smatrajo tudi naravni spomenik Vremščica, gozd Draga in gozd v Cirju pri Komnu ter gozd pri Mariji Obršljanski, krajinski park soteska Glinščice. Predlagana je razglasitev Kraškega regijskega parka, ki je veliko območje pomembne naravne dediščine.

ILIRSKA BISTRICA: varstveno območje travišča na južnih obronkih Snežnika, strnjenih gozdov Snežnika (razen Mašuna) in Sviščakov; zavarovana območje in sicer naravni rezervat Snežnik-drocle, Zatrep-Planinc, Dedna gora in Goljak. Predlagana je tudi uredba o Regijskem parku Snežnik«.

Nekatere omenjene in še številne druge naravne danosti, posebnosti so že izkoriščene za turistični namen, druge pa predstavljajo potencial za turistične atrakcije oziroma znamenitosti, privlačnosti zaradi katerih bi se obiskovalci odločali za obiske južno primorske regije. Med slednje gre uvrstiti npr.

- **območja posebnih habitatnih vrst**: travniki morske trave, obalne lagune, kraška presihajoča jezera in polja, ruševje, Evrosibirska pionirska vegetacija

⁹ Vir : www.zrsvn.si

¹⁰ Vir: www.dragonja.nib.si

¹¹ Vir: www.zrsvn.si

pešenih in kamnitih tal, suha volkovja in podobna kisl travišča pod gozdno mejo)

- ekološko pomembna območja:

Snežniško pogorje z obrobjem, Kraški rob, Podgorski kras, Čičarija od Velike Gabrovice, Slavnika do Žabnika, hribovje od Kojnika do Kavčiča, Vremšica, srednji in zgornji del porečja Dragonje, morje in morsko obrežje (zlasti naravno ohranjeni in nepozidani deli).

- posebna varstvena območja (Območja Natura 2000)

Snežniško pogorje z obrobjem, Kraški rob (med Socerbom na S, pobočji Slavnika na V, Kubedom in Sočergo na Z in hrvaško mejo na J), Podgorski kras, Čičarija od Velike Gabrovice, Slavnika do Žabnika, hribovje od Kojnika do Kavčiča, Vremšica.

Poseben izziv zato predstavlja ohranitev in krepitev biotske raznovrstnosti kot turistični potencial, saj se ta potencial zmanjšuje med drugim tudi zaradi:

- povečane poselitve ozkega obalnega pasu (tudi kot posledica širitve turistične infrastrukture);
- vnosa onesnaževalcev in prekomernih količin organskih snovi ter komunalnih odpadkov;
- onesnaževanja vodotokov iz zaledja ob hkratnem zmanjševanju dotoka neonesnažene vode;
- onesnaževanja morja zaradi izpustov iz plovil;
- izsuševanja mokrišč in obrežne vegetacije;
- urbanizacije v zaledju ter intenzifikacija kmetijstva;
- zaraščanje suhih travišč;
- onesnažene podzemne vode (podzemeljski habitatni tipi);

Kulturno-zgodovinske in etnološke značilnosti, znamenitosti ali atrakcije

V obravnavani regiji predstavljajo kulturno-zgodovinsko in etnološko dediščino predvsem številni sakralni objekti (cerkve, cerkvena znamenja), spomeniki padlim in vojaška pokopališča, muzeji s pomorsko tematiko. Za obalna mesta kot so Piran, Izola in Koper so značilna stara mestna jedra s številnimi ozkimi, prepletenimi ulicami, ki vodijo do slikovitih trgov obdanih s palačami, medtem, ko območje Krasa z Ilirsko Bistrico, poleg edinstvenih naravnih znamenitosti zaznamujejo gradovi in graščine, med njimi najbolj prepoznan Štanjel in grad Socerb in seveda svetovna znana kobilarna, ki vzgaja plemenite konje Lipicance.

Uradno razglašeni kulturni spomeniki državnega pomena so :¹²

SLOVENSKA ISTRA : Arheološko najdišče Simonov zaliv, samostan Santorijeva 9 v Koprju, Cerkev Sv. Jurija v Piranu, Krstilnica sv. Janeza Krstnika v Piranu,

¹² Vir : www.zvkds.si

zvonik v Adamičevi ulici v Piranu, muzej solinarstva v Sečoveljskih solinah, grad in območje gradu Socerb, arheološko najdišče Školarice

KRAS : Štanjel z vrtom ob vili Ferrari, Kobilarna Lipica

ILIRSKA BISTRICA : vas Knežak z domačijo Knežak in vas Prem z gradom Prem, cerkvijo Sv. Helene in Ljudsko šolo – Kettejevo spominsko sobo, kot kulturni spomeniki lokalnega pomena

Naravni pogoji kot so podnebje, geologija in morfologija narekujejo tudi značilno kulinariko in vinsko ponudbo (že omenjeno pod točko 1.2.2). Glavne kmetijske panoge Južne Primorske so vinogradništvo, živinoreja, sadjarstvo in zelenjadarstvo. Značilna je sredozemska kuhinja, ki slovi po zdravem načinu prehranjevanja in kraška kuhinja, za katero so značilne preposte kmečke jedi. V regiji sta dva vinorodna okoliša in sicer Koprski vinorodni okoliš (prevladuje rdeča sorta Refoška, in nato Rebula, Merlot in Malvazija) in vinorodni okoliš Kraška planota s podokolišem Vrhe (kraško vinarstvo slovi po vinu Teran). Tudi v sadjarstvu sta značilna dva območja to je območje slovenske Istre (nasadi oljk, breskev, hrušk, jabolko,...) in Brkinov (predvsem jabolka, češplje in drugo sadje). Za območje Brkinov je značilna predelava sadja – brkinska slivovka in suho sadje.¹³

Izziv na področju vključevanja kulturnih resursov v turizem predstavlja njihovo povezano in organizirano trženje teh znamenitosti v turistični ponudbi na načine, ki bi bili prilagojeni trendom vedno večjega povpraševanja po kulturnem turizmu, ki so prilagojeni potrebam sodobnih turistov in ki hkrati ne bi degradirali kulturnih vrednot območja zaradi prevelike komercializacije in omejitev v nosilnih zmogljivostih kulturnih znamenitosti. Še posebej veliki izziv na področju vključevanja kulturnih resursov v turistično ponudbo predstavljajo:

- neizkoriščene možnosti za razvoj turizma in storitvenih dejavnosti v objektih kulturne dediščine
- trženje kulturne dediščine in sodobne kulturne ustvarjalnosti v turizmu
- dostopnost kulturnih dobrin za različne ciljne skupine
- nerazvitost kulturnih turističnih proizvodov glede na potencial (npr. kulinarčni turizem, enogastronomija, kulturne tematske poti, prireditve)

Turizem in okolje

Turistične in s turizmom povezane dejavnosti (transport) v veliki meri bremenijo tudi okolje. Podatki o vplivih turizma na kakovost zraka v Južni Primorski, na kakovost vodnih virov, hrup in vibracije so skopi, saj se doslej niso posebej zbirali za turistični sektor. Pač pa turistične dejavnosti, zlasti v turistično najbolj razvitem priobalnem območju, nedvomno prispevajo k celostni okoljski sliki regije, ki jo povzemajo podatki iz Regionalnega razvojnega programa 2007-2013¹⁴, pri čemer so z vidika načrtovanja

¹³ Vir : Ibid

¹⁴ Regionalni razvojni program 2007-2013 je v času izdelave strategije trajnostnega razvoja turizma v pripravi in na razpolago v delovnem osnutku

trajnostnega razvoja turizma posebej pomembni predvideni trendi na področju stanja okolja.

Ključne značilnosti v stanju okolja in prispevek turizma k temu oziroma učinki okoljskih sprememb na razvoj turizma so:

Vpliv klimatskih sprememb na plimovanje morja

Gladina morja, kakor povsod drugod v Sredozemlju se zvišuje za 1,1-1,6 mm letno, kar bo v naslednjih desetletjih vplivalo na večjo poplavljenost obalnih mest, kar bo vplivalo na izgradnjo arhitektonskih in drugih objektov zlasti na priobalnem pasu. Kakovost morske vode, ki se meri z vsebnostjo dušika, fosforja in klorofila ter vsebnostjo kisika pa ostaja nespremenjena t.j. zmerno onesnažena. Vpliv povečanega pomorskega prometa, navtičnega turizma nakazuje hkrati tudi na trend povečevanja onesnaženosti morja z nevarnimi snovmi (koncentracija ogljikovodikov). Vse to vpliva na kakovost kopališč in zagotavljanje ter možnosti za izboljšanje standardov kakovosti kopališč.

Turizem zlasti v poletnih mesecih vpliva tudi na kakovost komunalnih odpadnih voda, še posebej zaradi povečane vsebnosti detergentov, in zaradi povečane obremenjenosti čistilnih naprav. **DODAJ PODATKE IZ ANALIZE NOSILNIH ZMOGLJIVOSTI** Razvoj turizma bo zato moral upoštevati tudi večje potrebe po izgradnji kanalizacijskega omrežja in čistilnih naprav, da bi zajezili in zmanjšali trend onesnaženja morja s komunalnimi odpadnimi vodami, ki je trenutno ena od glavnih omejitev, ki zmanjšujejo nosilno zmogljivost turističnih kapacitet. Dodaten problem na področju okolja, ki zadeva tudi turizem, predstavljajo površinske vode, saj se znižujejo pretoki rek z izlivom v Jadransko morje. Sušna obdobja se povečujejo tudi kot posledica časovnih zamikov deževnih obdobj (deževna obdobja se premikajo v zimski čas, obdobje nizkih pretokov v poletnih mesecih se krajša). Za ta dogajanja je razvoj turizma v neposredni vzročno-posledičnem razmerju, saj bo to vplivalo tudi na porabo in razpoložljivost voda v turizmu (pitne in za druge, npr. rekreacijske namene). Pomanjkanje padavin pa vpliva tudi na kmetijsko sušo, kar je pomembno zlasti v primeru podeželskega turizma in zagotavljanja zadostne količine kmetijskih prehrabnih izdelkov za potrebe turizma, zlasti na območju priobalnega dela Južne Primorske, manj v zaledju Slovenske Istre in Krasa.

Zaskrblijujoč je tudi podatek, da je v analizah 37 vzorcev vodnih izvirov le 22% vzorcev vode ustrezalo merilom o zdravstveni ustreznosti pitne vode in da se stanje zaradi nezadostne komunalne infrastrukture slabša.

Zaradi gostote prometa **(PODATEK KOLIKO JE TRANZITA ČEZ JP)** in uporabe kmetijskih strojev je povečana vsebnost svinca in težkih kovin v tleh. Tudi kakovost zraka zaradi visokih koncentracij žveplovega dioksida in drugih zdravju nevarnih sestavin ter ozona v zunanjem zraku, zlasti v poletnih mesecih in ob koncih tedna je kritična, k čemer poleg turistične industrije v največji meri prispeva promet. Zaradi povečanega prometa in velikega čezmejnega onesnaževanja zraka v industrijsko razvitih mejnih regijah je pričakovati tudi trend večjega onesnaževanja zraka.

Drugi možni negativni vplivi na razvoj turizma so tudi:

- visok potencial za druge nesreče na manjših območjih industrijskih petrokemičnih obratov oziroma njihovih distribucijskih centrov, ki se nahajajo v turistični destinaciji (npr. Istrabenz plini d.o.o. Koper, Sermin Instalacija d.o.o. Koper, Koper, Plama - Pur, proizvodnja in predelava plastičnih mas d.d., Podgrad, Interina d.o.o. Ljubljana Plin Kozina, Kozina, Luka Koper).¹⁵
- hrup in vibracije kot posledici povečanja prometa in v krajših intervalih tudi kot rezultat večjih prireditev

Med okoljskimi omejitvami gre nenazadnje omeniti tudi pitno vodo, ki je velikega pomena za razvojne možnosti na področju turizma. Največji porabniki vode na osebno na dan so v turistično najbolj razvitih občinah Piran, Izola in Koper, kjer je poraba vode tudi do več kot dvakrat večja, kakor v občinah na Krasu in Brkinih (npr. 229 l na dan v Kopru in 94 l dnevno v Komnu).

Izzivi na področju vplivov turizma na okolje in okoljskih sprememb na turizem

- *Vpliv klimatskih sprememb na plimovanje morja*
- kakovost komunalnih odpadnih voda, še posebej zaradi povečane vsebnosti detergentov, in zaradi povečane obremenjenosti čistilnih naprav
- onesnaženje morja s komunalnimi odpadnimi vodami
- *zmanjševanje* površinskih voda, saj se znižujejo pretoki rek z izlivom v Jadransko morje.
- kmetijska suša, kar je pomembno zlasti v primeru podeželskega turizma in zagotavljanja zadostne količine kmetijskih prehrambenih izdelkov za potrebe turizma, zlasti na območju priobalnega dela Južne Primorske, manj v zaledju Slovenske Istre in Krasa.
- zdravstvena ustreznosti pitne vode in da se stanje zaradi nezadostne komunalne infrastrukture slabša
- povečana vsebnost svinca in težkih kovin v tleh.
- kakovost zraka zaradi visokih koncentracij žveplovega dioksida in drugih zdravju nevarnih sestavin ter ozona v zunanjem zraku, zlasti v poletnih mesecih in ob koncih tedna je kritična,
- visok potencial za druge nesreče na manjših območjih industrijskih petrokemičnih obratov oziroma njihovih distribucijskih centrov, ki se nahajajo v turistični destinaciji (npr. Istrabenz plini d.o.o. Koper, Sermin, Instalacija d.o.o. Koper, Koper, Plama - Pur, proizvodnja in predelava plastičnih mas d.d., Podgrad, Interina d.o.o. Ljubljana Plin Kozina, Kozina, Luka Koper).¹⁶
- hrup in vibracije kot posledici povečanja prometa in v krajših intervalih tudi kot rezultat večjih prireditev
- smotrnejša poraba pitne vode

¹⁵ na informacije, dosegljive na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor, Direktorata za okolje (30. september 2005)

¹⁶ na informacije, dosegljive na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor, Direktorata za okolje (30. september 2005)

Turistična infrastruktura in storitve

Nastanitvene zmogljivosti

Turistično ponudbo nastanitvenih kapacitet regije Južne Primorska predstavljajo kapacitete, ki se po merilih in načinu kategorizacije uradne statistike uvrščajo med : hotele, motele, penzione, gostišča, prenočišča, apartmaje, kampe, turistične kmetije z nastanitvami, sobodajalstvo (obsega sobe, počitniška stanovanja in hiše, sobe in apartmaje oddane preko recepcije), delavske počitniške domove, otroške in mladinske domove, druge domove, drugi gostinsko nastanitveni objekti (nekategorizirani oziroma napačno kategorizirani objekti), začasne nastanitvene zmogljivosti (zmogljivosti študentskih in mladinskih domov, ki so med počitnicami na voljo turistom) in marine

Razporeditev turističnih ležišč po regiji J Primorska je izrazito skoncentrirano na območju Slovenske Istre kjer se nahaja kar več kot 95% vseh nastanitvenih kapacitet regije Južna Primorska in kar slaba tretjina (29,6 %) vseh nastanitvenih kapacitet slovenske turistične ponudbe.

Na Krasu in Ilirski Bistrici se skupaj nahaja le dober odstotek (1,26 %) vseh nastanitvev Slovenije, oziroma le 4,26 % vseh ležišč J Primorske regije. Ta ima visoke odstotke celotne slovenske nastanitvene ponudbe predvsem v kategorijah otroških in mladinskih počitniških domov (ki niso izključno tržno naravnana turistična infrastruktura), delavskih počitniških domov, apartmajev in sob ter tretjino vseh hotelskih nastanitvev Slovenije, ki so locirani predvsem ob obali (kar 95 % vseh hotelskih namestitvev regije). Zaradi naravnih danosti pa so seveda v tem delu države locirane tudi vse tri obstoječe marine. Ob tovrstnih primerjavah pa je jasno razvidno, da obalne občine ne razpolagajo s turističnimi kmetijami z nastanitvami, kar pomeni, da je turistično razvito le ožje področje obale oziroma obalni pas, zaledje pa s tovrstnim turizmom ni aktivno povezano.

Natančnejša tabelarna opredelitev in grafične predstavitve so predstavljene na naslednjih straneh.

Tabela 9: Število ležišč po vrstah nastanitve po območjih in regijo za leto 2004

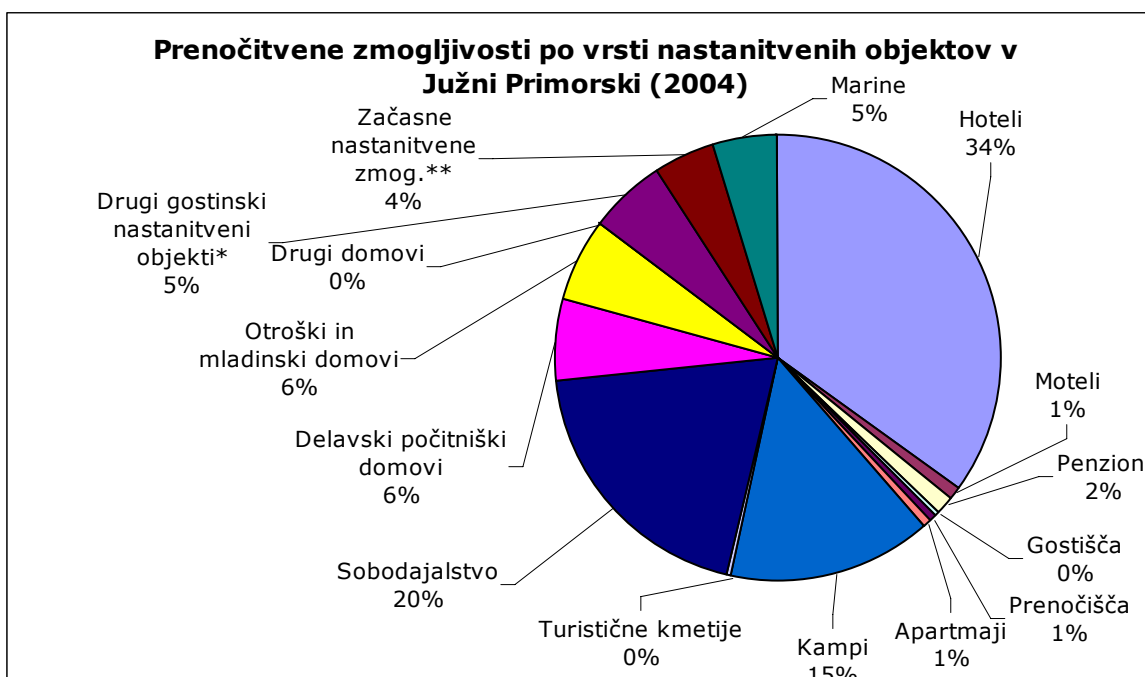
LEŽIŠČA PO VRSTAH NASTANITVE PO OBMOČJIH ZA LETO 2004								
Območje Vrsta nastanitve	Slovenska Istra		Kras		Ilirska Bistrica		J Primorska	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Hoteli	7778	34,9	339	36,5	0	0,0	8117	34,8
Moteli	48	0,2	140	15,1	0	0,0	188	0,8
Penzioni	251	1,1	111	11,9	18	28,6	362	1,6
Gostišča	0	0,0	14	1,5	20	31,7	34	0,1
Prenočišča	95	0,4	59	6,3	0	0,0	154	0,7
Apartmaji	144	0,6	7	0,8	0	0,0	151	0,6
Kampi	3300	14,8	110	11,8	0	0,0	3410	14,7
Turistične kmetije z	0	0,0	22	2,4	16	25,4	38	0,2

nastanitvami*								
Sobodajalstvo	4524	20,3	88	9,5	0	0,0	4612	19,8
Delavski počitniški domovi	1369	6,1	0	0,0	9	14,3	1378	5,9
Otroški in mladinski domovi	1383	6,2	0	0,0	0	0,0	1383	5,9
Drugi domovi	44	0,2	0	0,0	0	0,0	44	0,2
Drugi gost.nast.objekti	1222	5,5	40	4,3	0	0,0	1262	5,4
Začasne nast. Zmogljivosti	1031	4,6	0	0,0	0	0,0	1031	4,4
Marine	1100	4,9	0	0,0	0	0,0	1100	4,7
Skupaj	22289	100	930	100	63	100	23314	100

Vir : SURS

* Število ležišč se ne ujema s podatki pridobljenimi iz terena, ki so prikazani v tabeli 7.

Graf 9 : Razporeditev ležišč po vrstah nastanitve za celotno J Primorsko regijo v letu 2004

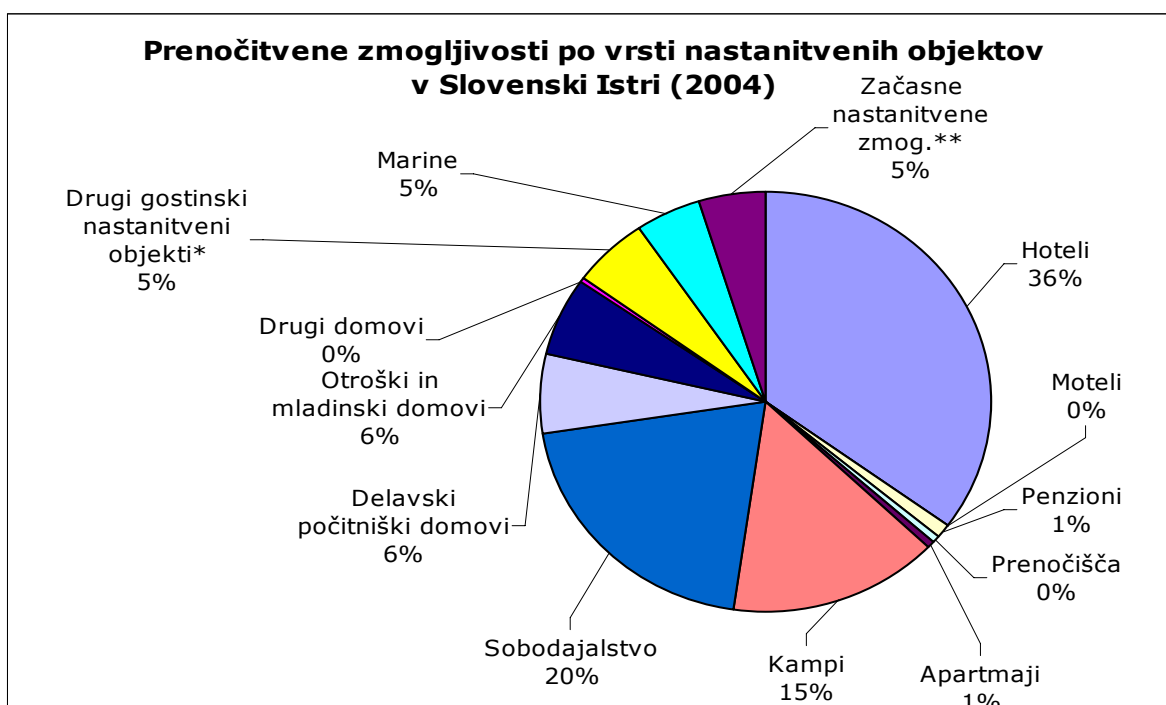
Vir : SURS

Največje število ležišč tako v regionalnem merilu predstavlja vrsta hoteli, nato sledi sobodajalstvo, kampi, otroški in mladinski domovi ter delavski domovi, nato sledijo drugi gostinsko nastanitveni objekti in ostali. V regiji Južne Primorske so zastopane prav vse vrste gostinsko-nastanitvenih objektov, kar smatramo lahko kot prednost regije napram drugim slovenskim in tujim turističnim destinacijam.

V Slovenski Istri (graf 6) je situacija glede števila ležišč po posameznih vrstah gostinsko-nastanitvenih objektov podobna kot je značilno za regijo. Največje število ležišč predstavljajo hoteli, nato si sledijo sobodajalstvo, kampi, domovi, marine in začasno nastanitvene zmogljivosti, ki jih v Slovenski Istri predstavljajo predvsem študentski in mladinski domovi, ki se oddajo samo v času šolskih

počitnic. Pri sobodajalstvu, ki obsega poleg privatnih sob in sob in apartmajev, ki se oddajajo preko recepcij tudi počitniška stanovanja in hiše, je potrebno omeniti problematiko počitniških stanovanj in hiš. Po uradni statistiki je bilo v letu 2004 v omenjeni vrsti nastanitvenih objektov zavedenih le 34 ležišč oz. turističnih postelj. Po navedbah predstavnika iz občine Piran, pa je izhajajoč iz javnih evidenc (podatki o nepremičninah in podatki o stalno prijavljenih občanih v občini Piran) takih počitniških stanovanj in hiš preko 1500, to je številka za tiste, kjer so lastniki počitniških stanovanj in hiš prijavljeni izven območij obalnih občin. Mnogo pa je takih, kjer so lastniki prijavljeni v občini, pa ne živijo tam. Navedeni podatki pa torej povedo, da je ležišč v teh objektih prav gotovo cca. 6000 (če štejemo v povprečju 4 ležišča na zavedeno nepremičnino), kar dejansko pomeni, da se število ležišč v počitniških stanovanjih in hišah približa številki ležišč v hotelih. Ti podatki so nedvomno pomembni za nadaljnje načrtovanje, kar je upoštevano v akcijskem načrtu, kot aktivnost uvedbe evidenc, sprejetja odloka o plačilu turističnega pavšala za počitniška stanovanja in hiše in vključevanja omenjenih zmogljivosti v turistično ponudbo občin in regije.

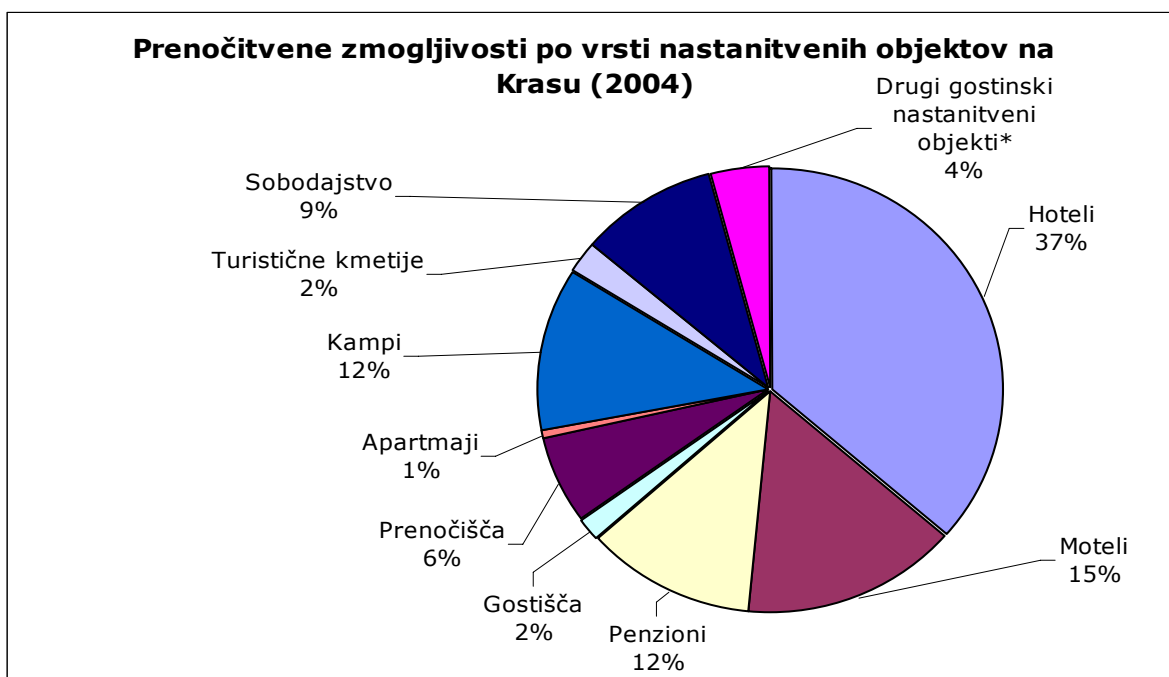
Graf 10: Razporeditev ležišč po vrstah nastanitve v Slovenski Istri v letu 2004

Vir : SURS

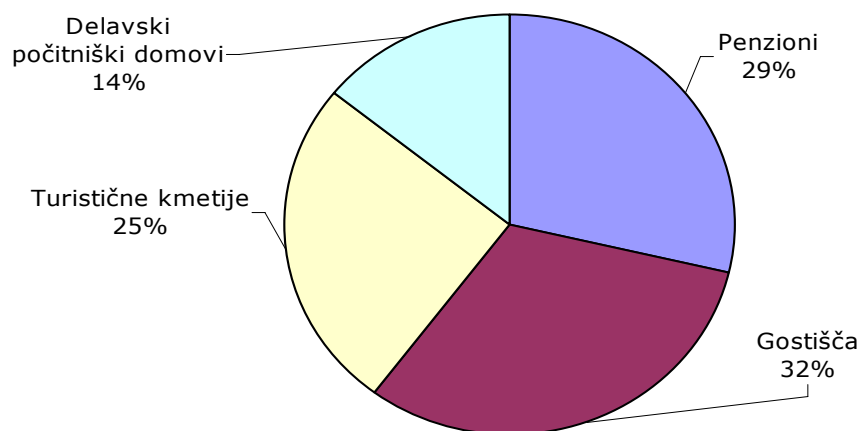
Na območju Kras (graf 7) je največ hotelskih ležišč, sledijo motel, penziona in kamp. Poleg omenjenih so zastopane še naslednje vrste gostinsko-nastanitvenih objektov : sobodajalstvo, prenočišča, drugi gostinsko nastanitveni objekti, gostišča, turistične kmetije in apartmaji. V primerjavi s Slovensko Istro in regijo Južna Primorska obsegajo 4,2% vseh ležišč v Slovenski Istri in nekaj več kot 3,9% vseh zavedenih ležišč v regiji.

Graf 11 : Razporeditev ležiš po vrstah nastanitve na Krasu v letu 2004

Graf 12 : Razporeditev ležiš po vrstah nastanitve v Ilirski Bistrici v letu 2004

Prenočitvene zmogljivosti po vrsti nastanitvenih objektov v Ilirski Bistrici (2004)

Na območju občine Ilirska Bistrica (graf 8) so zastopane samo naslednje vrste gostinsko-nastanitvenih objektov : gostišča, penzioni, turistične kmetije z nastanitvijo in delavski počitniški dom. Skupno število ležišč je v primerjavi s Slovensko Istro nemogoč in neprimerljiv, saj nastanitvene zmogljivosti v občini Ilirska Bistrica obsegajo manj kot 0,3 % vseh nastanitvenih zmogljivosti v Slovenski Istri oziroma v regiji Južna Primorska. Podatki iz terena¹⁷ pa kažejo popolnoma drugačno sliko obstoječega stanja in sicer zastopane so naslednje vrste gostinsko-nastanitvenih objektov: sobodajalstvo, gostišča, turistične kmetije, počitniške hišice in planinske kočice. Vseh ležišč na območju občine Ilirske Bistrica je cca. 591 ležišč (v podatek niso zajeta ležišča treh planinskih in ene ribiške kočice), kar je kar za 9,4 krat več kot pa jih je vodenih v uradni statistiki.

Tabela 10 : Število objektov po vrstah nastanitve po območjih za leto 2004

OBJEKTI PO VRSTAH NASTANITVE PO OBMOČJIH ZA LETO 2004								
Območje Vrsta nastanitve	Slovenska Istra		Kras		Ilirska Bistrica		J Primorska	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Hoteli	48	35,3	3	13,0	0	0,0	51	31,3
Moteli	4	0,7	2	8,7	0	0,0	3	1,8
Penzioni	5	3,7	2	8,7	1	25,0	8	4,9
Gostišča	0	0,0	1	4,3	1	25,0	2	1,2
Prenočišča	3	2,2	2	8,7	0	0,0	5	3,1
Apartmaji	3	2,2	1	4,3	0	0,0	4	2,5
Kampi	4	2,9	1	4,3	0	0,0	5	3,1
Turistične kmetije z	0	0,0	3	13,0	1	25,0	4	2,5

¹⁷ Vir: Občina Ilirska Bistrica

nastanitvami*								
Sobodajalstvo	18	13,2	7	30,4	0	0,0	25	15,3
Delavski počitniški domovi	35	25,7	0	0,0	1	25,0	36	22,1
Otroški in mladinski domovi	6	4,4	0	0,0	0	0,0	35	3,7
Drugi domovi	2	1,5	0	0,0	0	0,0	2	1,2
Drugi gost.nast.objekti	4	2,9	1	4,3	0	0,0	5	3,1
Začasne nast. Zmogljivosti	3	2,2	0	0,0	0	0,0	3	1,8
Marine	4	2,9	0	0,0	0	0,0	4	2,5
Skupaj	136	100	930	100	63	100	149	100

Vir : SURS

Največ nastanitvenih objektov glede na vrsto nastanitve je hotelov in sicer skupaj 51, ki so po večini kategorije *** in ****. Seveda je največje število hotelov lociranih v Slovenski Istri in sicer 48, trije pa so na Krasu (Sežana). Za hoteli si sledijo delavsko počitniških domov, ki predstavljajo tako, kot je že bilo navedeno visok odstotek tudi v slovenskem merilu, sledi vrsta sobodajalstvo, penziona, in ostali. Po podatkih uradne statistike je presenetljivo majhen delež turističnih kmetij, le 4, ki so locirane na Krasu (3) in na območju občine Ilirske Bistrice (1). Po kategoriji so v regiji Južna Primorska zastopane prav vse od * pa do *****.

Stanje na terenu glede števila turističnih kmetij, je drugačen od podatkov uradne statistike (tabela 7). Prav tako se po pripovedovanjih udeležencev delavnic, razlikujejo podatki predvsem za gostinsko-nastanitvene objekte manjše zmogljivosti (v vrsti sobodajalstvo, prenočišča). Do njih najverjetneje prihaja zaradi pomanjkljivosti pri vodenju evidence, pomanjkljivem posredovanju podatkov uradnim virom ter morda nepopolne dokumentacije o obratovanju (uporabna dovoljenja, kategorizacija) oziroma tako imenovane »sive ekonomije«.

Tabela 11 : Število turističnih kmetij z nastanitvami

NASTANITVENI OBJEKTI PO VRSTAH NASTANITVE PO OBMOČJIH ZA LETO 2004								
Območje	Slovenska Istra		Kras		Ilirska Bistrica		J Primorska	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Turistične kmetije z nastanitvami	7	39	9	50	2	11	18	100

Vir : www.izola.si, www.koper.si, Kras, promocijska brošura STO

Izzivi na področju nastanitvene infrastrukture

- turistična ležišča izrazito skoncentrirana na območju Slovenske Istre, kjer se nahaja kar več kot 95% vseh nastanitvenih kapacitet regije Južna Primorska in kar slaba tretjina (29,6 %) vseh nastanitvenih kapacitet slovenske turistične ponudbe

- na Krasu in Ilirski Bistrici se skupaj nahaja le dober odstotek (1,26 %) vseh nastanitev Slovenije, oziroma le 4,26 % vseh ležišč J Primorske regije.
- visok odstotek celotne slovenske nastanitvene ponudbe predvsem v kategorijah otroških in mladinskih počitniških domov (ki niso izključno tržno naravnana turistična infrastruktura), delavskih počitniških domov, apartmajev in sob ter tretjino vseh hotelskih nastanitev Slovenije, ki so locirani predvsem ob obali (kar 95 % vseh hotelskih namestitvev regije)
- presenetljivo majhen delež turističnih kmetij, le 4, ki so locirane na Krasu (3) in na območju občine Ilirske Bistrice (1)
- pomanjkljivosti pri vodenju evidence, pomanjkljivem posredovanju podatkov uradnim virom ter nepopolne dokumentacije o obratovanju (uporabna dovoljenja, kategorizacija), oziroma tako imenovane »sive ekonomije«

1.2.2 Gostinska ponudba

Podatki o številu gostinskih objektov po občinah Južne Primorske kažejo da je gostinska ponudba skoncentrirana na Slovensko Istro, ki je tudi najbolj turistično razvita. Kljub manjšemu številu gostinskih objektov v primerjavi s Slovensko Istro je jasno, da je gastronomski turizem zelo dobro razvit tako na Krasu kot Ilirski Bistrici, saj je na območju preko 200 gostinskih objektov. Kakovost gostinskih storitev je v povprečju dobra, najbolj znane in obiskane so gostilne in turistične in izletniške kmetije, ki ponujajo jedi izvirne kraške kulinarike. Tudi »osmice« postajajo vedno bolj priljubljene, specifično gastronomsko ponudbo pa predstavljajo degustacije v pršutarnah in kraških kletih. Dobre (avto)cestne povezave in kvalitetna predvsem pa edinstvena ponudba po zmernih cenah privabljajo goste iz bližnjih mestnih središč kot so Trst, Koper, Nova Gorica, Ljubljana in drugi.

V spodnji tabeli so podatki o številu gostinskih obratov za Občini Hrpelje-Kozina in Divača okvirni.

Tabela 12 : Število gostinskih obratov v Južni Primorski

GOSTINSKI OBRATI PO OBČINAH								
Občina	Koper	Izola	Piran	Ilirska Bistrica	Sežana	Hrpelje-Kozina*	Divača*	Komen
Vrsta gostinskega obrata	št.	št.	št.	št.	št.	št.	št.	št.
Gostilna, gostišča	23	15	12	3	20	10	10	2
Restavracija, pizerije, pivnice	36	9	31	9	7	4	1	2
Kavarne, slaščičarne	10	4	5	0	4	Ni podatka	2	0
Okrepčevalnice, bari, diskoteke	21	24	67	31	32	Ni podatka	Ni podatka	6
Turistična kmetija, izletniške kmetije	4	0	1	5	4	2	Ni podatka	3
Vinotoči, vinarstvo, osmice	10	0	0	0	3			36
Skupaj	104	52	116	48	70	14	13	49

Vir : podatki občin Koper, Izola, Piran, Ilirska Bistrica, Sežana, Komen,
* Kras, promocijska brošura STO

Specifičnost, posebnost v gostinski ponudbi pa daje tudi značilna kulinarika in enološka ponudba.

Obravnavano območje označujeta predvsem kraška kuhinja, za katero je značilna preprostost in istrska kuhinja, ki je znana predvsem po kuhanih jedeh začimjenih z začimbami in samoraslim rastlinjem.¹⁸

Na območju Južne Primorske regije se razprostirata tudi dva 2 vinorodna okoliša, Kraški in Koprski vinorodni okoliš.

Enološka in kulinarčna ponudba Krasa in Slovenske Istre je povezana tudi v okviru dveh vinskih cest: Kraške (VTC 3) in Istrske (VTC 4).

Znamenitosti (atrakcije), obstoječi turistični proizvodi in dogodki

Med bolj razvitimi turističnimi proizvodi in dogodki velja omeniti proizvode na področju športa in rekreacije, kulture in proizvode, ki vključujejo naravne vire, ki so podrobneje predstavljeni v tabeli razvojnih možnosti. Na tem mestu omenjamo le najbolj razvite in prepoznavne, katerih prednosti so še premalo izkoriščene, z vidika trajnostnega razvoja pa tudi niso v zadostni meri upoštevani.

1.2.5 Športno-rekreativna ponudba¹⁹

Za obravnavano regijo je značilna široka paleta predvsem poletnih športno-rekreativnih dejavnosti, s katerimi pa se zaradi ugodnih podnebnih razmer gostje ukvarjajo tudi v jesenskem in spomladanskem obdobju leta.

Obstoječa podporna športna turistična infrastruktura zajema:

- plaže, odprti in pokriti bazeni v hotelih, letna in mestna kopališča, plaže s športno infrastrukturo (tobogani, odbojka na mivki,...) v Simonovem zalivu, TN Adria Ankaran
- športni centri in šole vodnih športov v Portorožu, Izoli, Piranu, Fiesi, Ankaranu
- potapljaški centri v Bernardinu, Strunjanu, Punti
- tematske rekreativne poti (kolesarske, sprehajalne) na obali, na Krasu in v Ilirski Bistrici
- golf igrišče (Lipica na Krasu)

¹⁸ Vir : Stanko Renčelj, Kraška kuhinja, Založba kmečki glas, 1999 in Alberto Pucer, Istrska kuhinja, Založba kmečki glas, 2000

¹⁹ viri : www.izola.si; www.portoroz.si; www.koper.si; www.sezana.si, www.slo-istra.com, Kras, promocijska brošura STO; Sežana, Kras, turistična karta, Geodetski zavod Slovenije, 2004; Pilotni projekt Kras; Strategija razvoja turizma z izvedbenimi projekti v občini Ilirska Bistrica

Podrobneje je podporna turistična infrastruktura predstavljena v sklopu posameznih proizvodov, ki jih izpostavljamo na tem mestu, ker so med najbolj razvitimi in prepoznavnimi značilnostmi turistične ponudbe.

Turizem dobrega počutja in zdraviliški turizem

Ponudba turizma dobrega počutja je na razpolago le na obali in sicer v Hotelih Bernardin Portorož (Wellness Histron), Hoteli Morje Portorož (Whai Tai), Hoteli Palace Portorož (Terme in wellness), Grand Hotel Metropol Portorož (Aqua Relax), Hotel Marina Izola, Hotel Žusterna (Wellnes center Justinopolis).

Zaradi izredno ugodne klime so se na obali razvila Zdravilišče Strunjan, Mladinsko zdravilišče in letovišče na Debelem rtiču, Zdravilišče v Hotelu Bor na Debelem Rtiču in Valdoltra.

Specifične bioklimatske značilnosti na Krasu nudijo priložnost za večjo uveljavitev speleoterapije. Gre za tržno nišo, ki je šele v povojih, zaenkrat se poslužujejo omenjene terapije v bolnišnici v Sežani.

POHODNIŠTVO, SPREHAJANJE

Za Slovensko Istro so značilne tako sprehajalne kot pohodniške poti. Sprehajalne poti na obali potekajo od Portoroža do Pirana, od Pirana – Fiese do Strunjana čez Pacug, od Portoroža-Lucije-polotoka Seča do solin, od Portoroža do Seče. Znana pohodniška-kolesarska-tekaška pot je Pot zdravja in prijateljstva-Parenzana, ki poteka od Škofij po obali do Sečovelj. Slovenska Istra predvsem zaledje pa je prepredeno s planinskimi potmi evropsko pešpot E6, ki poteka od Podgorja do Strunjana in Via Alpino.

Na Krasu in Ilirski Bistrici je pohodništvo razvito zlasti na Vremščici, Slavniku, Taborskih in Vrhpoljskih brdih, v dolinah Reke. Čez Javornike in Snežnik poteka evropska pešpot.

KOLESARJENJE

Večina kolesarskih poti tako v Slovenski Istri kot na Krasu in Ilirski Bistrici poteka po že obstoječih cestah.

Na območju Slovenske Istre ni urejenih kolesarskih poti, razen na skrajnem vzhodnem delu, kamor sega projekt Kolesarska mreža na Krasu in sicer na območje zgornjega toka Rižane in po dolinah (uvala) pri Zazidu, Rakitovcu, Moravžu, Smokvici in Gračišču.²⁰

Na preostalem delu območja ni urejenih kolesarskih poti. Kolesarske poti v večini potekajo po obstoječih cestah. Možne so povezave s Hrvaško Istro in notranjostjo to je Petrinjskim krasom (Slavnik), Kojnikom. Ob obali potekajo nezahtevne

²⁰ Vir : povzeto iz Regionalna zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske

kolesarske poti od Portoroža, Strunjana do Pirana ali od Portoroža do Kopra v skupni dolžini približno 60 km. Omenjene poti so tudi del pohodniško-kolesarske-tekaške poti zdravja in prijateljstva – Parenzana.

Za območje Krasa (in skrajni vzhodni del občine Koper) je izdelan projekt Kolesarska mreža na Krasu. Kolesarske poti so speljane pretežno po obstoječih lokalnih, malo prometnih cestah, vaških kolovozih in gozdnih cestah. Poti so na razpotjih enotno označene s kovinskimi oznakami. Izbrana so izhodišča za kolesarske izlete, kjer je možnost parkiranja osebnih vozil. Za kombiniranje kolesarskih poti z javnim potniškim prometom so v mrežo kolesarskih povezav vključene železniške postaje. Izbranih je tudi dvanajst počivališč, ki obiskovalce seznanijo z značilno podobo naravne in ustvarjene kraške krajine. Predvidena je še ureditev kolesarske poti po trasi opuščene železniške proge Trst-Hrpelje-Kozina.²¹

Na območju Ilirske Bistrice ni obstoječih kolesarskih povezav. V veljavnih prostorskih aktih in strategiji razvoja Ilirske Bistrice so predvidene kolesarske poti v okviru rekreacije v naravnem okolju – po Snežniškem pogorju, Brkinih in podobno.²²

LOV IN RIBOLOV

Obala nudi številne možnosti ribolova od ribolova s trnkom s kopnega, s čolnom, s parangalom, športnim ribolov z ladjo. Za območje Ilirske Bistrice je značilen sladkovodni ribolov z ribolovnimi območji jezer Mola in Klivnik ter reke Reke. Zaradi skromnih danosti na Krasu (senožeški bajer,...) ribolov ni turistično zanimiva dejavnost.

Za sonaravno usmerjen lovski turizem Južna Primorska nudi dobre možnosti za nadaljnji razvoj.

GOLF

Zaenkrat je na Južnem Primorskem samo eno golf igrišče z devetimi luknjami v Lipici. Izdelan je bil tudi koncept s štirimi lokacijami za golf igrišče v Slovenski Istri.

LETALSTVO, ZMAJARSTVO

Potrebno infrastrukturo nudita Letališče Portorož in športno letališče na Gabrku pri Divači. Ugodni pogoji za zmajarstvo pa so na Vremščici in na Kozleku.

JAHANJE

Konjeniški turizem ima na Krasu tradicijo in že uveljavljeno ime zaradi vzreje Lipicancev. Poleg Kobilarne Lipica obstaja še več zasebnikov, ki se ukvarjajo z

²¹ ibid

²² ibid

rejo v turistične namene, predvsem konj Lipicancev in drugih pasem. Z rejo konj se ukvarjajo tudi na turistični kmetiji v Slovenski Istri in na kmetijah na območju občine Ilirska Bistrica.

Označenih poti v naravi za potrebe jahanja in vožnjo s kočijo še ni, so pa vrisane nekatere poti že v turistične karte.

JAMARSTVO

Kras se lahko pohvali s številnimi turističnimi jamami, med katerimi izstopajo poleg že večkrat omenjenih Škocjanskih jam zlasti jama Vilenica, najstarejša turistična jama v Evropi, Divaška jama, Dimnice in Grofova jama. Poleg vodenih ogledov, športnega in raziskovalnega jamskega turizma skušajo jamarska društva povečati zanimanje za obisk jam z razvijanjem šolskega turizma v smislu naravoslovnih učnih poti za spoznavanje kraških pojavov in z organiziranjem kulturnih prireditev v jamah.

PLEZANJE

Plezanje je možno po Osapski steni, v Črnem kalu ter Risniki pri Divači in po plezalni steni Podtabor na območju občine Ilirska Bistrica.

DRUGE ŠPORTNO-REKREATIVNE AKTIVNOSTI

Obstoječa infrastruktura :

- športno rekreativni centri predvsem na obali (namizni tenis, mini golf, mali nogomet, odbojka na mivki, košarka)
- športna igrišča
- nogometna igrišča in nogometni stadion v Piranu
- večnamenske športne dvorane
- številna balinišča (skoraj v vsaki vasi)
- teniška igrišča (okoli 50)
- karting steze

SMUČANJE, TEK NA SMUČEH

Zimske aktivnosti kot so smučanje, tek na smučeh, sankanje je glede na relief in klimatske razmere možno le na območju občine Ilirske Bistrice to je Sviščaki, Mašun.

Ključni izzivi na področju športne rekreativne ponudbe in infrastrukture so:

- primanjkuje športnih dvoran in športnih objektov (bazeni, stadioni), obstoječi so zastareli in neprimerni za izvajanje določenih oblik športov
- pomankljivo je trženje športnih in rekreativnih turističnih proizvodov in prireditev, še zlasti na čezmejni in mednarodni ravni pa tudi znotraj Južne Primorske

- športna infrastruktura ni trajnostno naravnana, poseben problem predstavljajo parkirna mesta in javni dostopi
- zagotovitev varnosti
- ureditev rekreacijskih površin na in ob plaži (bazeni, športna igrišča) po trajnostnih principih za pritegnitev gostov izven glavnih sezon in uskladiti interese prebivalcev, da delijo športno-rekreacijsko infrastrukturo
- ureditev rekreacijskih poti izven glavnih cestno-prometnih povezav obale s plažo (predvsem cesta Koper-Izola, delno Portorož)
- izboljšanje vzdrževanja oziroma čiščenja javno dostopnih plaž Fiesa, Piran (skozi vse leto, ne zgolj v sezoni)
- oblikovanje novih rekreacijskih produktov, ki bi zagotavljali kroženje gostov ob obali glede na različne vrste aktivnosti ob, na in v vodi
- okrepitev dodatne ponudba adrenalinskih počitniških doživetij na vodi in vodnih doživetij
- ureditev regionalne tematske pohodne poti, ki bi omogočala spoznavanje celotne J Primorske (možnost kombinacije obiska tudi s kolesom) in povezati poti z mednarodnimi)
- ureditev sprehajalnih poti ob obali in integracija v pohodniški produkt
- urediti pohodnikom prirejene nastanitveno infrastrukturo kot priložnost za nišni turizem v zaledju
- oblikovanje čezmejnih rekreativnih in tematskih poti z Italijo in Hrvaško
- zagotoviti vzdrževanje kolesarskih poti in jih opredeliti v prostorskih planih občin
- zmanjšati negativne vplive ureditve in vzdrževanja igrišč na okolje in negativne socialne učinke

- ureditev regionalne tematske pohodne poti, ki bi omogočala spoznavanje celotne J Primorske (možnost kombinacije obiska tudi s kolesom)
- Kobilarna Lipica je nezadosti in nezadovoljivo vključena v mrežo kraške turistične ponudbe na širšem območju
- pomanjkanje označenih površin za potrebe jahanja in vožnje s kočijo
- razvoj primernih raziskovalnih produktov s področja jamarstva za male skupine,
- ureditev izposoja potrebne opreme za »odkrivanje« jamskega sveta
- investicije v prenavo in novogradnjo rekreativne in športne infrastrukture za dopolnilno ponudbo, za dvig kakovosti, dostopnosti
- izboljšati dostopnost iz obale v notranjost (cestni in organizirani javni prevozi za goste iz obale)
- obvladovanje tveganj zaradi vremenskih sprememb (pomanjkanje snega) z nadomestnimi programi (pohodništvo, šport in rekreacija)
- umetnih sten v sklopu športnih igrišč in prireditvenih prostorov ni
- oblikovati trženjsko zanimive navtične in druge morske športno-rekreativne produkte (tudi) v povezavi s sosednjo Hrvaško
- oblikovati trženjsko zanimive produkte opazovanja narave, morskega in rečnega ribolova
- prilagoditi trženje glede na nišne ciljne skupine
- preučiti trajnostne vidike produktov
- komunalna ureditev območij športno rekreativne infrastrukture
- razpoznavno in aktivno trženje področja, ki je na področju krasoslovja in jamarstva svetovnega pomena

- celostno tržiti produkte športnega turizma v regiji (na ravni destinacije JP ne le lokalno)

1.2.7 Poslovni turizem

Možnost poslovnega turizma v regiji Južna Primorska oz. v Slovenski Istri nudijo hoteli: Kongresni center Bernardin, Kongresni center Hoteli Morje, Buisness center Metropol Group, Hotel Marina v Izoli, Hotel Koper in Hotel Vodišek v Kopru. Poleg hotelov je možno organizirati kongrese, seminarje in druga poslovna srečanja tudi v Kongresnem centru Avditorij v Portorožu, Konferenčnem centru Portus in večnamenski dvorani v Kopru.

Kraji kot so Lipica, Štanjel in Sežana imajo potencial za razvoj kongresnega turizma manjšega obsega (seminarski turizem).

Poleg prostorske stiske gre še za problem neraziskanosti trga in pomanjkanje profesionalnega pristopa do ciljnih trgov, kar vpliva na kakovost ponudbe in zadovoljstvo obiskovalcev.

1.2.8 Igralništvo

V regiji sta dve večji igralnici in sicer Grand Casino Portorož in Grand Casino Lipica. Igralniško ponudbo pa nudijo tudi 8 igralnih salonov na celotnem območju Južne Primorske od tega 4 v Slovenski Istri (Adonis Casino, Portorož; Casino Andor, Ankaran; Osare Club-Žusterna; Astra Club Izola) in 4 na Krasu (VIS A VIS CLUB, Kozina; Gold Club Casino, Lipica; Antonio, Komen; Astrae, Sežana)²³.

Po podatkih Urada RS za nadzor prirejanja iger na srečo je v letu 2004 zgoraj omenjene igralnice in igralne salone obiskalo 820 tisoč obiskovalcev. Povprečna dnevna poraba igralniškega gosta (upoštevane vse igralnice in igralni saloni) je v letu 2004 znašala 18,7 tisoč SIT.²⁴

1.2.9 Podeželski turizem²⁵

²³ Vir: register Urad RS za nadzor prirejanja iger na srečo, <http://www.sigov.si/mf/slov/unpis/>

²⁴ Vir : Urad RS za nadzor prirejanja iger na srečo

²⁵ Viri : www.izola.si; www.portoroz.si; www.koper.si; www.sezana.si; www.slo-istra.com; Kras, promocijska brošura STO; Sežana, Kras; turistična karta, Geodetski zavod Slovenije, 2004; Dežela skritih zakladov, RRC Koper, 2004; Kozje in ovčje dobrote na Krasu, Društvo rejcev na Krasu, 1999; Fabijanijeva pot, Občina Komen; Kras in kraške posebnosti, Kmetijsko veterinarski zavod Nova Gorica; Pilotni projekt Kras; razvojni program podeželja za območje Občine Koper, Izola in Piran (delovno gradivo)

Podeželski turizem oz. turizem na podeželju predstavlja glede na trende, način življenja, naravne danosti, bogato kulturno in etnološko dediščino in edinstveno enogastronomijo za regijo Južne Primorske velik razvojni potencial.

Podeželje Slovenske Istre je skozi vsa zgodovinska obdobja do dandanes zaostajajo za razvojem mnogo bolj atraktivnejšega območja obalnega pasu, ki ga predstavljajo kraji Koper, Izola in Piran z ostalimi obalnimi naselji. Kljub temu pa je ruralno območje v vseh pogledih – gospodarsko in kulturno – neposredno odvisno in tesno povezano z razvitim urbanim območjem in zato le skupaj predstavljata enovit prostor izjemnih naravnih in kulturnih danosti, ki mu pravimo Slovenska Istra.²⁶

Na podeželju Slovenske Istre je vzpostavljena naslednja infrastruktura :

- kmetije z nastanitvijo (7)
- vinotoči in osmice (4)

Tematske poti :

- vinske turistične ceste Slovenske Istre (VTC 3)
- kolesarske poti v okviru projekta Kolesarska mreža na Krasu in projekta Pot zdravja in prijateljstva-Parenzana
- planinske in druge pešpoti,...
- učna poti

Glede na pomembnost tematskih poti kot dopolnilno-spremljajočo infrastrukturo potekajo številni projekti za vzpostavitev le-teh npr. :

- kulturne tematske poti
- konjeniške poti
- romarske poti
- jamarske poti
- turistično rekreativne poti in druge povezane s bogato naravno in kulturno dediščino podeželja Slovenske Istre.

Za razvoj podeželja tudi bogatitev turistične ponudbe podeželja je pomembno tudi trženje pridelkov z vzpostavljanjem blagovnih znamk. Značilno za to območje so seveda različne vrste vin, olje, zgodnje sadje, zelenjava.

Edinstvena in raznolika je ponudba na področju pridelkov, ki omogočajo specifično enogastronomsko ponudbo Krasa npr. suhomesnati izdelki kot so pršut, kraški teran, dobrote iz ovčjega in kozjega mleka, kraška panceta, prave kraške klobase in salame itd.

Na Krasu je prav enogastronomski turizem zelo dobro razvit s tem se povečuje tudi turizem na kmetijah. V kraških občinah je skupaj:

- kmetij z nastanitvijo okoli 10
- vinotočev, vinskih kleti in osmic okoli 13

---

²⁶ Vir : povzeto po Razvojnem programu podeželja za območje Občine Koper, Izola in Piran (delovno gradivo)

V dopolnilno spremljajočo ponudbo podeželja štejemo tudi vzpostavljene tematske poti:

- kraške vinske ceste (VTC4)
- kolesarske poti v okviru projekta Kolesarska mreža na Krasu
- pohodniške poti po krajinskem parku Škocjan
- učne poti (Učna pot Škocjan, Krasoslovna naravoslovna učna pot)
- druge tematske poti (Fabijanijeva pot od Štanjela do Kobjilja)

Na območju Ilirske Bistrice se pojavljajo prvi zametki razvoja podeželskega turizma, navkljub ugodnim naravnim danostim. Turistična ponudba obsega dve turistični in eno izletniško kmetijo. Od dopolnilne ponudbe so delno urejene le pohodniške poti in nekatere tematske poti npr. Brkinska sadna pot ter učna pot na Mašunu in Sviščakih. Za območje Ilirske Bistrice so značilni tudi specifični pridelki (brkinska slivovka, zgodnje sadje in zelenjava) in drugi ročni izdelki (glineni izdelki), ki so lahko pomemben tržni potencial.

Izziv na področju podeželskega turizma predstavljajo:

- večja vključitev lokalno pridelanih in predelanih prehrabnih izdelkov in pijače v celostno turistično ponudbo turistične destinacije in njenih posameznih območij,
- zagotavljanje zadosti velikih količin in kakovosti pridelkov oziroma pijač v ponudbeni verigi,
- konstantna ponudba in distribucija avtohtonih prehrabnih izdelkov in pijač v turistični industriji,
- ustvarjanje blagovnih znamk in trženje lokalnih prehrabnih proizvodov in pijač ter
- izgradnja privlačnih turističnih proizvodov in storitev za razvoj podeželja z investicijami v manjše namestitve in nenazadnje
- trajna podpora prireditvam na podeželju.

1.2.10 Navtični turizem²⁷

Analiza obstoječega stanja v navtičnem turizmu na slovenski obali je narejena na podlagi razpoložljivih uradnih statističnih podatkov, ki jih enkrat letno objavlja Statistični urad Republike Slovenije. Glede na to, da so bili podatki razpoložljivi tudi že za leto 2005 smo v analizo vključili le-te in jih primerjali s podatki za leto 2004. Za primerjavo med neuradnimi in uradnimi razpoložljivimi podatki smo opisali tudi neuradne podatke, ki so razpoložljivi na predstavitvenih spletnih straneh marin.

V letu 2005 so bile na obali tri marine (Marina v Izoli, Marina Koper in Marina Portorož) s skupno zmogljivostjo 1.365 privezov v morju (brez komunalnih privezov) in s skupno površino njihovega akvatorija 183 000 m². Enako število marin, privezov in skupna površina je bila v letu 2004.

²⁷ Vir : Statistične informacije, št. 43, turizem, navtični turizem; Statistični urad RS; Februar 2006 in Statistične informacije, št. 108, navtični turizem; Statistični urad RS; Februar 2006

Vir: predstavitvene spletne strani : www.marinaizola.com, www.terme-catez.si/si/marina, www.marina-koper.si

Po neuradnih podatkih, pridobljenih na predstavitvenih spletnih straneh marin je zmogljivost Marine Izola 620 privezov, Marine Portorož 650 privezov na morju, 350 prostorov na kopnem ter 100 prostorov v dveh halah in Marine Koper 75 privezov in 50 prostorov na kopnem. Skupna zmogljivost privezov na morju je po neuradnih podatkih 1.345 privezov, kar je za 20 privezov manj, kot je zavedeno v uradni statistiki.

Poleg osnovne infrastrukture nudijo marine tudi dodatno dopolnilno infrastrukturo kot so : športno-rekreativne površine (teniška igrišča, igrišče za mali nogomet , košarko, odbojko, vadbišče za golf, mini golf, odprti bazeni, fitnes centri), gostinsko-nastanitveni objekti (restavracije, bari, nastanitveni objekti), večnamensko dvorano primerne za tiskovne predstavitve, predavanja, razstave, razne posvete, družabna srečanja, večnamenski stadion in trgovske centre.

V vseh treh marinah je bilo zabeleženih v letu 2005 6.645 plovil, kar je za 1,4% manj kot v letu 2004 (6.737 plovil). Med temi je 1.613 (1.631 v letu 2004) takih, za katera so bile sklenjene pogodbe za daljše varovanje in, ki so bile evidentirane kot stalna plovila, 5.032 (5.106 v letu 2004) plovil pa se je v njih zasidrilo prehodno.

1.573 plovil v slovenskih marinah je bilo nameščenih v letu 2005 na kopnem, v letu 2004 pa za 0,5% manj (1.565), 5.072 plovil pa je uporabilo urejene obale marin za privez v morju, kar je za 1,9% manj kot v letu 2004.

Med plovili, ki so uporabljala privez v morju, je bilo 29% (27% v letu 2004) plovil s slovensko, 26% z italijansko (enako v letu 2004), 18% (20% v letu 2004) z nemško in 12% (13% v letu 2004) z avstrijsko zastavo. Plovil, ki so plula pod zastavami drugih držav, je bilo znatno manj; evidentirano je bilo 2% plovil s hrvaško in francosko zastavo (enako kot v letu 2004) ter približno po 1% plovil, ki so plula pod zastavami Velike Britanije, Nizozemske in skandinavskih držav skupaj, tako kot v letu 2004.

Problematika navtičnega turizma

Glede na porast navtičnega turizma in neizkoriščene danosti je potrebno zagotoviti kakovostnejše storitve v marinah, le-te diferencirati (ponuditi večjo raznolikost storitev v marinah), povečati konkurenčnost marin v odnosu do drugih marin v severnem Jadranu, povečati kapacitete upoštevajoč nosilne zmogljivosti prostora in zagotoviti bolj inovativne oblike oddajanja privezov

- zmanjšati nevarnosti obremenitev za okolje (onesnaženost voda)
- integrirati marine z mesti na obali (rekreacijske poti, signalizacija, javni dostopi)
- "razpršiti"- usmeriti turiste v marini v notranjost Južne Primorske in naprej v druge destinacije v Sloveniji preko trženja komplementarnih storitev, ki zadovoljujejo potrebe navtičnih turistov
- zagotoviti informacije o razpoložljivih storitvah marin v drugih destinacijah v Sloveniji in produktnih območjih, kjer se zadržujejo potencialni navtični turisti (npr. Golf igrišča, Bled), čez mejo na Hrvaškem in v sosednji Italiji in Avstriji.

1.2.11 Prireditve, sejmi in drugi dogodki ²⁸

Regijo Južna Primorska zaznamujejo številne kulturne, športne, etnološke in zabavne prireditve in dogodki, ki se odvijajo predvsem v božično-novoletnem času in v obdobju maj – september, na različnih lokacijah, predvsem pa v turističnih krajih Slovenske Istre (Piran, Portorož, Ankaran, Izola, Koper), na Krasu (Sežana, Lipica, Štanjel) in Ilirski Bistrici.

V veliki večini so prireditve in drugi dogodki lokalnega in regionalnega pomena, nekaj prireditev predvsem na obali je prepoznavnih tudi izven meja Slovenije.

Poleg prireditev in drugih dogodkih, kot so razne razstave, predavanja, sejmi, je obala (Portorož) tudi gostitelj številnih mednarodno prepoznanih kongresov, seminarjev, drugih izobraževalnih dogodkov in poslovnih srečanj ter festivalov.

V Slovenski Istri predvsem v Portorožu se večina prireditev in drugih dogodkov odvija v zato namenjeni podporni infrastrukturi (Avditorij Portorož, večnamenske dvorane, hotelske dvorane, gledališča).

Med ostalimi obstoječimi prireditvenimi objekti na Krasu, Ilirski Bistrici in tudi Slovenski Istri prevladujejo domovi (gasilski, športni, kulturni) in v poletnem času prireditveni prostori na prostem (v starih mestnih jedrih, trgih, na terasah gostinskih in nastanitvenih objektov in podobno).

Zaradi izredno bogate kulturne in arhitekturne dediščine se prireditve in drugi dogodki odvijajo tudi v obstoječih objektih kulturne dediščine- gradovih, palačah, sakralnih objektih, muzejih, ki bi jih bilo treba še bolj izkoristiti v te namene, predvsem zaradi ambientalno-arhitekturne vrednosti in na ta način vključili pomemben segment kulturne dediščine v celostno turistično ponudbo. Podobno kot drugod po svetu predstavlja tudi v turizmu te regije poseben izziv integracija javne infrastrukture z interesi turističnih podjetij in zagotovitev javno-zasebnega partnerstva pri vzdrževanju in novogradnji večnamenskih dvoran in prireditvenih prostorov, da bi bolje izkoristili potrebe in sinergije lokalnih skupnosti (prebivalcev) in turističnih ponudnikov (podjetij). Na ta način bi dosegli večjo uravnoteženost pri zagotavljanju večje kakovosti bivanja in turistične ponudbe na eni strani ter kakovost in število obiskov v regiji na drugi in predvsem zadovoljili potrebo sodobnih turistov po več izkušnjah lokalnih kultur.

Dostopnost in promet

Na splošno je dostopnost oz. prometna opremljenost regije dobra. Obalno območje, Slovenska Istra (kar ne drži za zaledje obale, kjer so ceste največkrat preozke in vijugaste) in primorski Kras so prepredeni s številnimi prometnicami, medtem, ko so območja Brkinov, Javornikov in deli kraškega subdinarskega

²⁸ Vir : http://www.slovenia-tourism.si/?_ctg_regije=17&srch=1&srctype=linf&search_ctg_name=prireditve&id_region=17&info=region&place_name=Obala%20in%20Kras

Primorja odmaknjeni od glavnih prometnih povezav, mnoga slabša je tudi splošna infrastrukturna opremljenost.

Regija je z avtobusom/avtomobilom dostopna iz Avstrije, Italije in Hrvaške preko avtocest in hitrih cest. Čez obravnavano območje potekajo železniške proge Ljubljana-Sežana, Divača-Koper (Pula), Jesenice – Sežana in Pivka-Reka. Najbližje mednarodno letališče je Portorož, kjer se operira izključno z letali splošne kategorije, večina gostov pa se poslužuje letališča Ljubljana in Trst. Regija je dostopna tudi preko mednarodno potniških pristanišč Izola in Piran.

Ključni izzivi

CESTE

- relativna odmaknjenost avtocestnih prometnih tokov subdestinacije Ilirska Bistrica
- neuravnotežena cestno-prometna infrastruktura čez mejo v Ilirski Bistrici (na Hrvaškem je avtocesta, ki se ne nadaljuje v Sloveniji)
- prevelika gostota prometa na obalni cesti v sezonah
- pomanjkanje parkirišč in sistemov za umirjanje prometa

POMORSTVO

- obala nima večjega potniškega pomola, ki bi sprejel večje ladje
- lokalni javni prevozi po morju ne obstajajo, zasebni prevoz ni bil ekonomičen
- morski promet ne vpliva na distribucijo potnikov v zaledje in drugi dve subdestinaciji
- ni redne pomorske povezave z Italijo in Hrvaško (so samo organizirani izleti)

ZRAČNI PROMET

- neizkoriščenost večjih sosednjih letališč Trst in Pula
- sečoveljsko letališče ne omogoča pristajanje za večja letala
- niso proučene možnosti za večji izkoristek športnih letališč in malih letal, zlasti za goste višjih cenovnih kategorij

ŽELEZNICA

- železniška povezava iz Ljubljane in večjih SLO središč je samo do Kopra, naprej je potrebna cestna povezava
- povezava na Krasu in Il.B. je podobna
- ni speljanih lokalnih dovozov do končnih destinacij za turiste
- mednarodne železniške povezave do destinacije so preskromne
- ni programov železnice za intermodalne turistične prevoze (kombinacija ceste, železnice, ladje in po potrebi tudi letala za določene ciljne trge)

INTERMODALNI SISTEMI

- povezave med različnimi oblikami transporta so slabo oziroma sploh niso razvite

Informacijska podpora

Podatkov, iz katerih bi bilo mogoče analizirati stanje na področju razvivosti informacijskih podpornih sistemov še zlasti na področju turizma ni, oziroma jih uradna statistika še ne spremlja. Ocenjuje se, da je razpoložljivost informacijskih sistemov, ki se uporabljajo kot podporno orodje v turizmu zlasti na področju trženja in prodaje primerljiva z drugimi evropskimi destinacijami. Podobno kot

drugod po Evropi je informacijska tehnologija uporabljena in razvita pri posameznih ponudnikih. Ni pa v zadostni meri povezana na ravni destinacije na način, ki bi omogočal turistom celovit pregled ponudbe destinacije na enem mestu. Nova strategija razvoja širokopasovnih omrežij v Sloveniji predvideva periodično zajemanje podatkov o stanju informacijske infrastrukture (t.i. „Broad Band Mapping“) za ugotavljanje stanja o tem, katere vrste omrežij so na razpolago v regijah, katera področja pokrivajo, kolikšnemu delu uporabnikov so na razpolago, kje so infrastrukturne možnosti za razvoj širokopasovnih omrežij. Je pa informacijska podpora v turizmu ključnega strateškega pomena zlasti na področju trženja turistične ponudbe in z njim povezanim rezervacijskim sistemom ter sistemom vzdrževanja vsebin ponudbe. Informacijski sistem, ki je v turizmu regije najbolj uveljavljen in razvit je internetna ponudba med uporabniki v javnem in zasebnem sektorju.

Poleg nujno potrebnih investicij v izgradnjo širokopasovnih omrežij bo potreben tudi večji izkoristek razpoložljivih kapacitet omrežij.

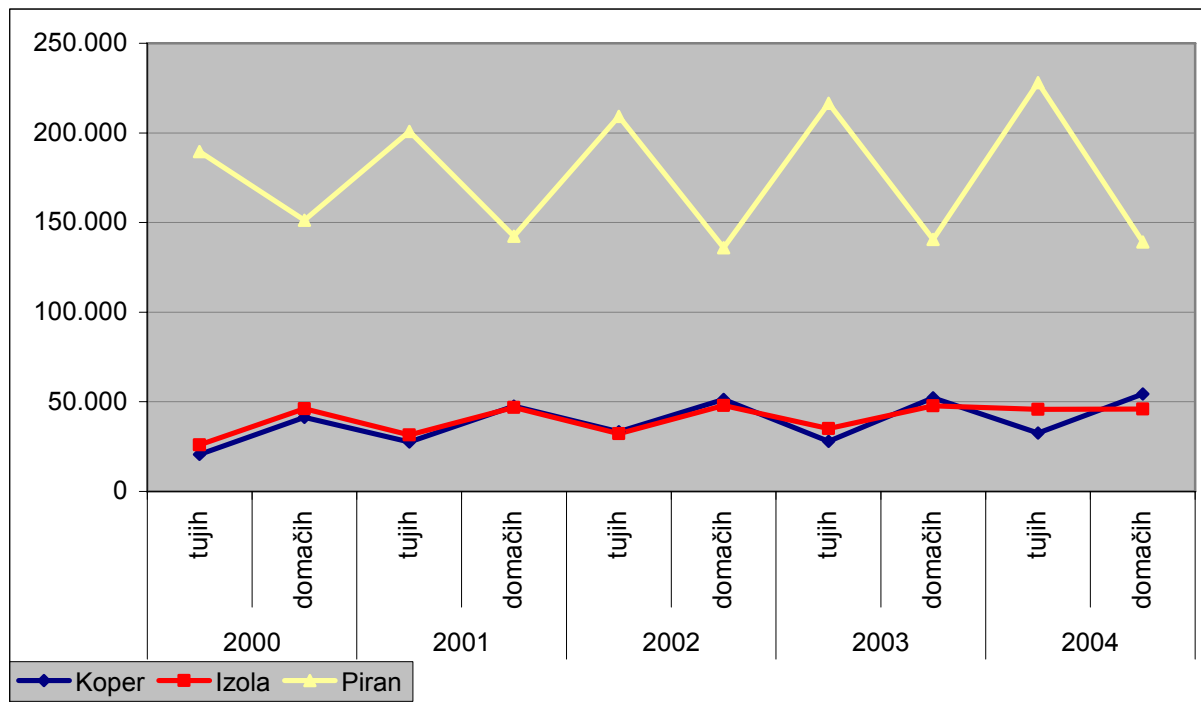
Na področju uporabniških aplikacij pa je/bo potrebno digitalizirati ponudbene vsebine za uporabo v različnih informacijskih medijih (interaktivna televizija, mobilna telefonija idr.). Večji izziv predstavlja tudi postavitve centralnega informacijskega in rezervacijskega sistema destinacije ter administriranje elektronskih in digitalnih medijskih vsebin za potrebe celovitega razvoja turizma destinacije.

Analiza trženja obstoječe turistične ponudbe

Analiza turističnega povpraševanja in trženja

1.3.1. Analiza turističnega povpraševanja v Slovenski Istri

Graf 13: Primerjava med prihodi domačih in tujih turistov v letih 2000-2004 v obalnih občinah

Vir: SURS

Iz predhodno predstavljenih tabel turističnega povpraševanja je v osnovi ponovno opazna neprimerljiva razlika med obalnimi občinami in notranjostjo oziroma zaledjem.

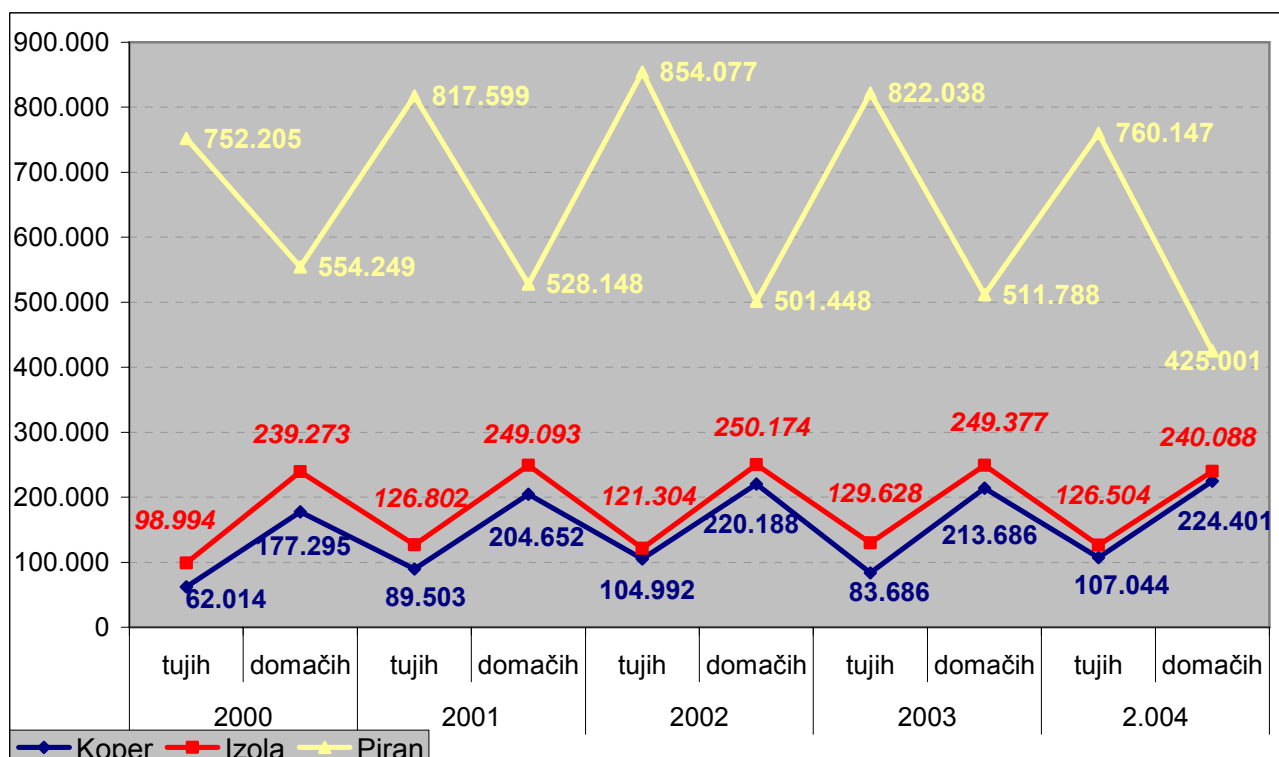
Glede na razporeditev gostov v Slovenski Istri (kot prikazuje zgornji graf) je v vseh primerjanih letih najbolj obiskana občina Piran, ki nudi tudi najbogatejšo paleto različnih možnosti preživetja predvsem poletnih počitnic.

Prevladujejo tuji turisti, ki so v letu 2003 že presegli mejo 200.000 obiskov letno. Prihodov domačih turistov je manj, največ jih je bilo leta 2000, nato sledi rahel trend upadanja njihovega števila.

Mestna občina Koper in občina Izola imata podobno gibanje prihodov turistov v omenjenih letih in v obeh prevladujejo domači turisti; število njihovih prihodov se giblje okrog 50.000 letno.

Občina Piran beleži največ prihodov na račun Portoroža, ki je za turiste privlačno predvsem zaradi močne turistične razvitosti, kar dokazujejo številni hoteli z vedno večjim poudarkom na novejših oblikah turističnih produktov (npr. wellness, kongresni turizem); na drugi strani se turisti zanimajo tudi za starejša mesta oziroma arhitekturo in kulturne znamenitosti; v tem pogledu je privlačen Piran. V ostalih dveh obmorskih občinah ne namenjajo tolikšne pozornosti turistični dejavnosti kot v občini Piran, kar je razvidno iz manj pestre turistične ponudbe, manjšega števila osnovnih nastanitvenih objektov, programov ter aktivnosti in posledično manjšega števila prihodov turistov. Med obravnavanimi obalnimi občinami je premalo razvita koordinacija dogajanja (predvsem v poletni sezoni) ki bi omogočala pretočnost turističnega prometa in povpraševanja ter enakomernejšo obremenitev okolja.

Graf 14 : Primerjava nočitev tujih in domačih turistov, v Slovenski Istri, v obdobju 2000-2004

Vir: SURS

Skladno s številom turističnih prihodov, se v obalnih občinah ustvari tudi največje število turističnih nočitev (tudi v slovenskem merilu). Ponudba je izraziteje vezana predvsem na letno, počitniško sezono.

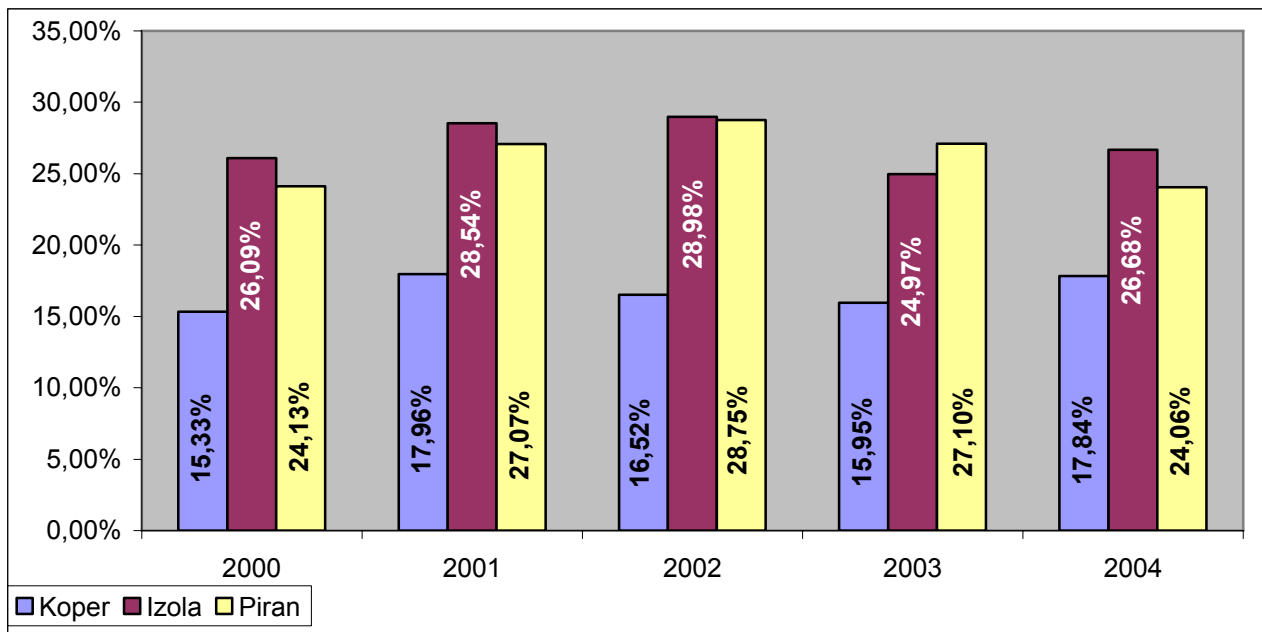
V občini Piran prevladujejo prenočitve tujih turistov, kar je povsem razumljivo, če prenočitve primerjamo s prihodi turistov. Razlog za veliko število prenočitev so številni, predvsem osnovni nastanitveni objekti (hoteli), razvita je tudi ostala turistična ponudba.

Domači turisti prevladujejo v številu prenočitev v občini Koper in Izola. Domači gostje, ki se odločajo za preživljanje počitnic na slovenski obali se v večjem številu odločajo tudi za nastanitve v sekundarnih nastanitvenih objektih. V primerjavi z mestno občino Koper, beleži občina Izola nekoliko večje število prenočitev, saj ima Koper v predstavah potencialnih gostov najmanj »turistično« podobo. Koper predstavlja predvsem gospodarsko središče z luko, čeprav ima ugodne, predvsem kulturne danosti za razvoj turizma (staro mestno jedro, prireditve...)

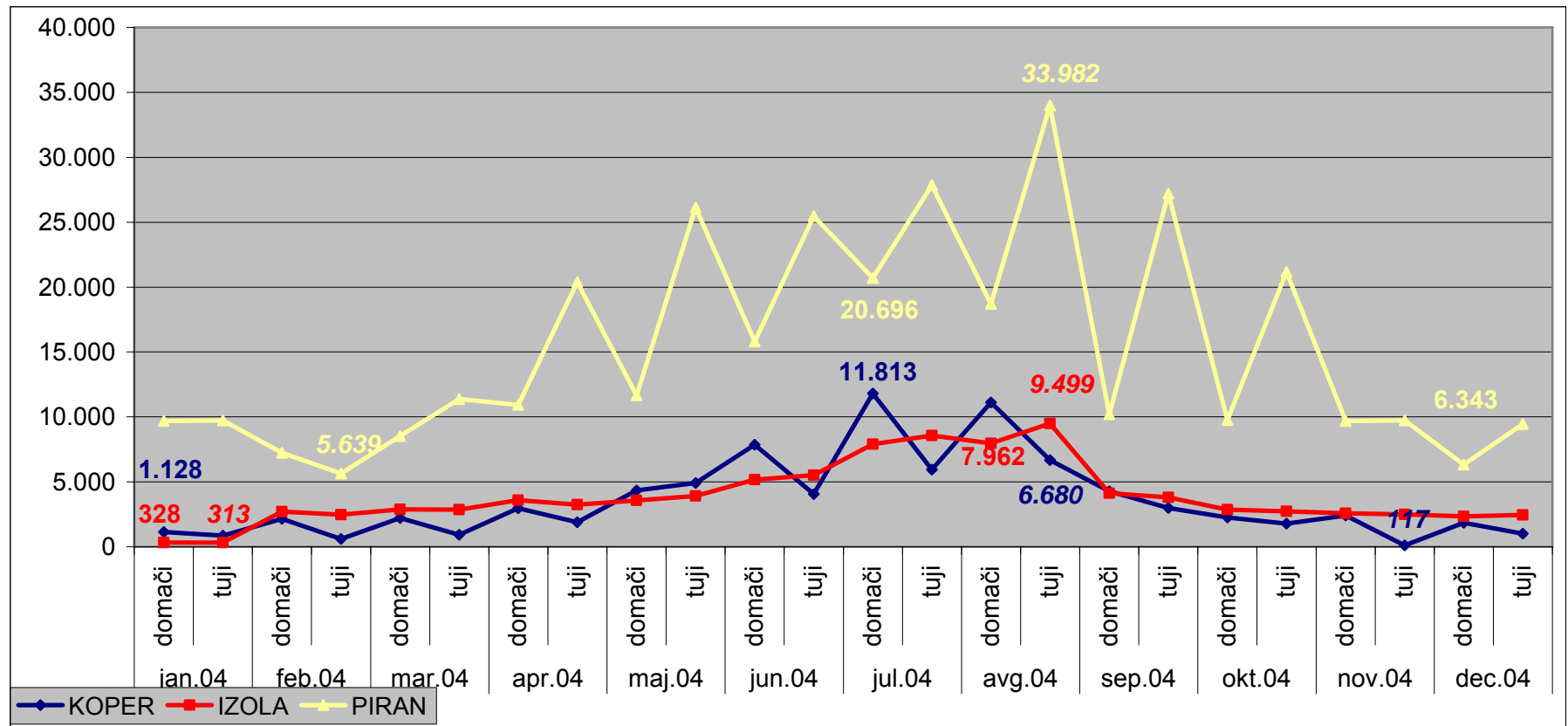
Višek nočitev v primerjalnem obdobju je Piranska občina beležila v letu 2002, v zadnjih dveh letih pa število nočitev upada, kar posebej velja za število tujih nočitev.

Gibanje turističnih nočitev v ostalih dveh obalnih občinah je manj izrazito, pri čemer je v zadnjem letu (2004) v primerjavi števila nočitev, poraslo le v občini Koper in to tako pri tujih kot tudi pri domačih gostih.

Graf 15 : Primerjava povprečne zasedenosti ležišč v Slovenski Istri, v obdobju 2000-2004

Vir: SURS

Graf 16 : Primerjava prihodov domačih in tujih turistov po mesecih, v Slovenski Istri v letu 2004

Vir: SURS

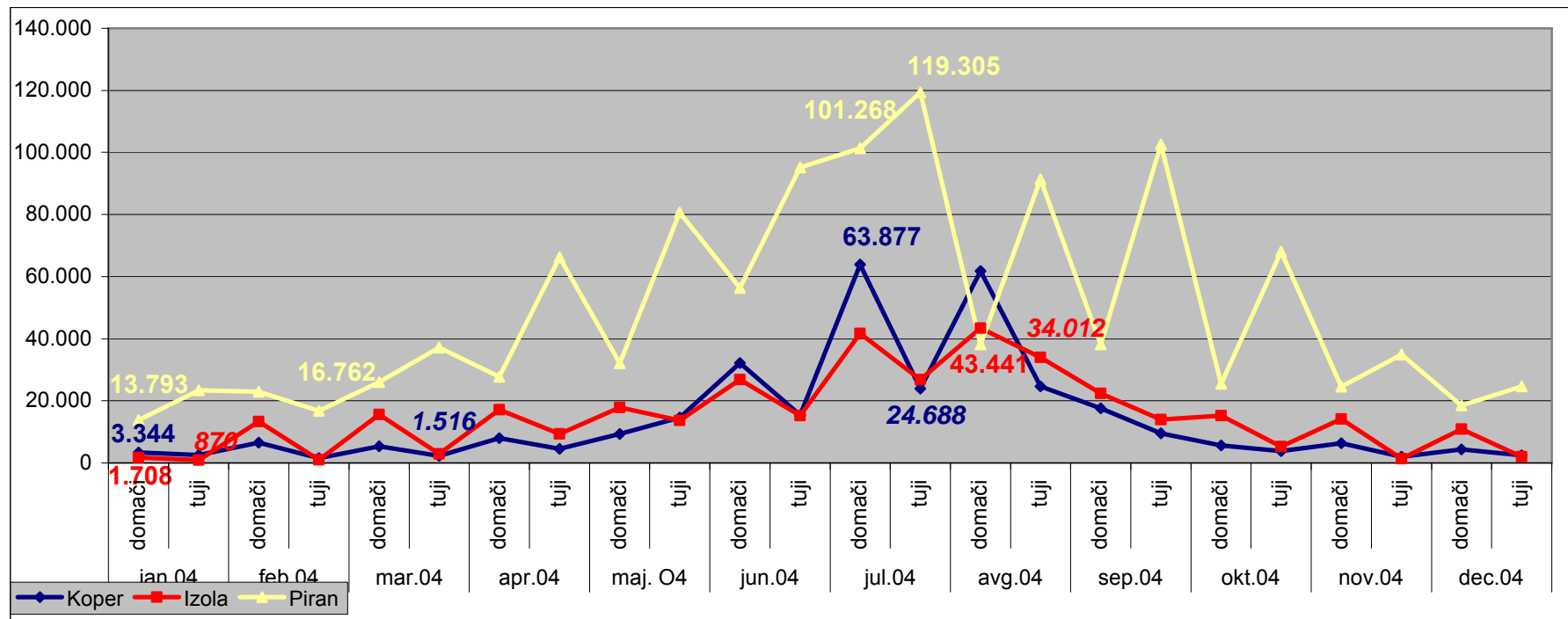
Mesečni pregledih prihodov turistov, v obalnih občinah nam daje sezonsko sliko turističnega povpraševanja. Poletna sezona prevladuje najmočneje v vseh treh občinah v skladu z razmerji nastanitvev in zanimivosti posamezne destinacije. Najmanj sezonskih gibanj med primerjanimi destinacijami beleži Piranska občina, saj se Portorož, ob igralniški dejavnosti, v zadnjih letih pospešeno usmerja tudi v poslovno in zdraviliško oziroma wellness dejavnost, ki omogočata desezonalizacijo turističnega povpraševanja oziroma razporeditev povpraševanja različnih ciljnih segmentov, enakomerneje skozi vse leto. Najmanj tujcev je v lanskem letu Piransko občino obiskalo v februarju, največ pa v

avgustu. Pri domačih gostih je bilo njihovo število najnižje v decembru in najvišje v juliju, pri čemer njihovo najvišje število doseže 60% najvišjega števila tujih gostov.

Koper ima izrazito letno sezono, katere viške se beležijo v juliju in avgustu. Najmanj domačih gostov je v Kopru lani prenočevalo januarja, največ pa julija, pri tujih pa je bil najbolj »sušni« mesec november in najbolj obiskan avgust. Vendar predstavljajo tuji gostje le dobro polovico števila domačih gostov sezone.

Izola beleži stalno minimalno rast obiska do poletnih mesecev, višek predstavljata predvsem avgust, v katerem je zabeleženo najvišje število tako domačih kot tujih gostov. Nato turistični obisk relativno sunkovito pade in doseže najnižjo vrednost pri obeh kategorijah v januarju. Izola ima med vsemi primerjanimi občinami najmanjšo razliko v razmerju med domačim in tujim številom gostov.

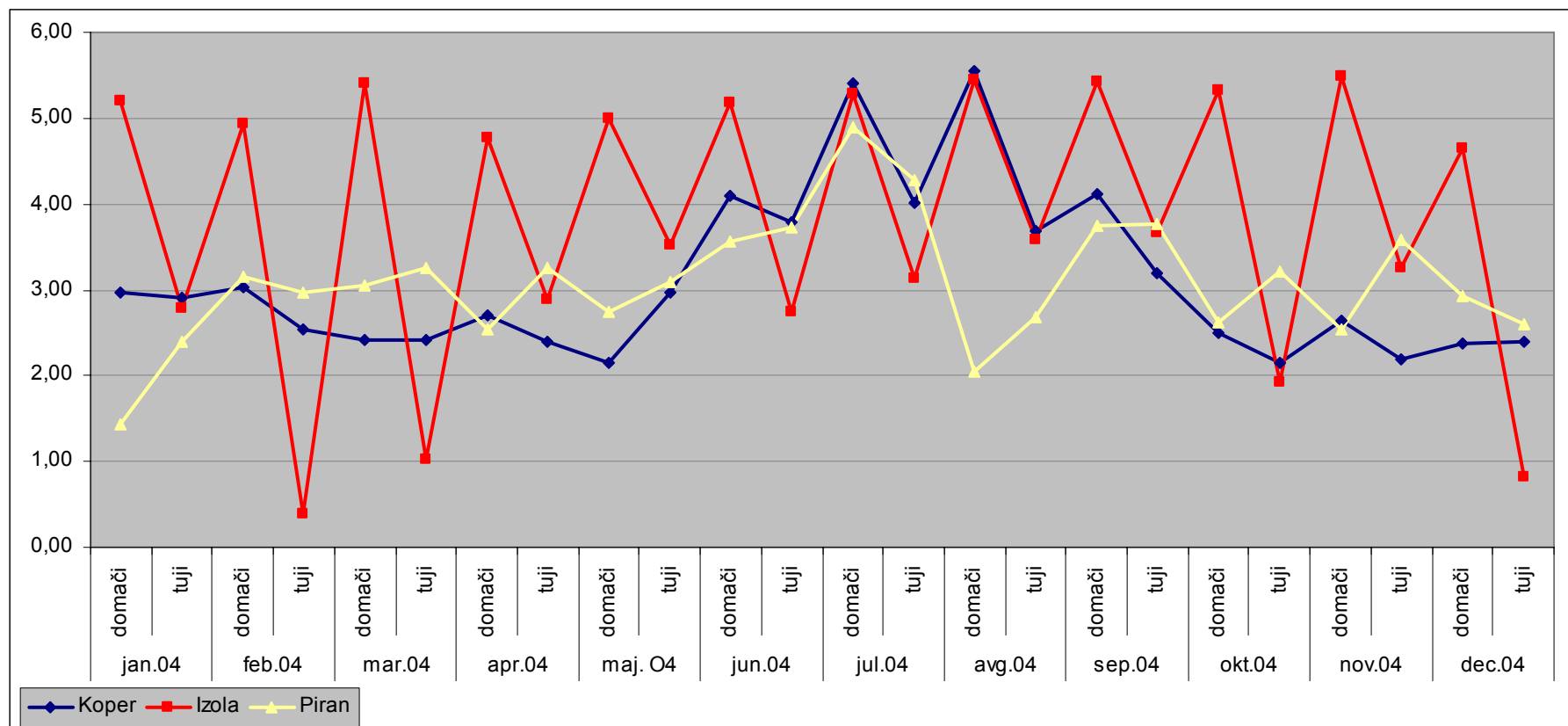
Graf 17 : Primerjava nočitev domačih in tujih turistov po mesecih, v Slovenski Istri v letu 2004

Vir: SURS

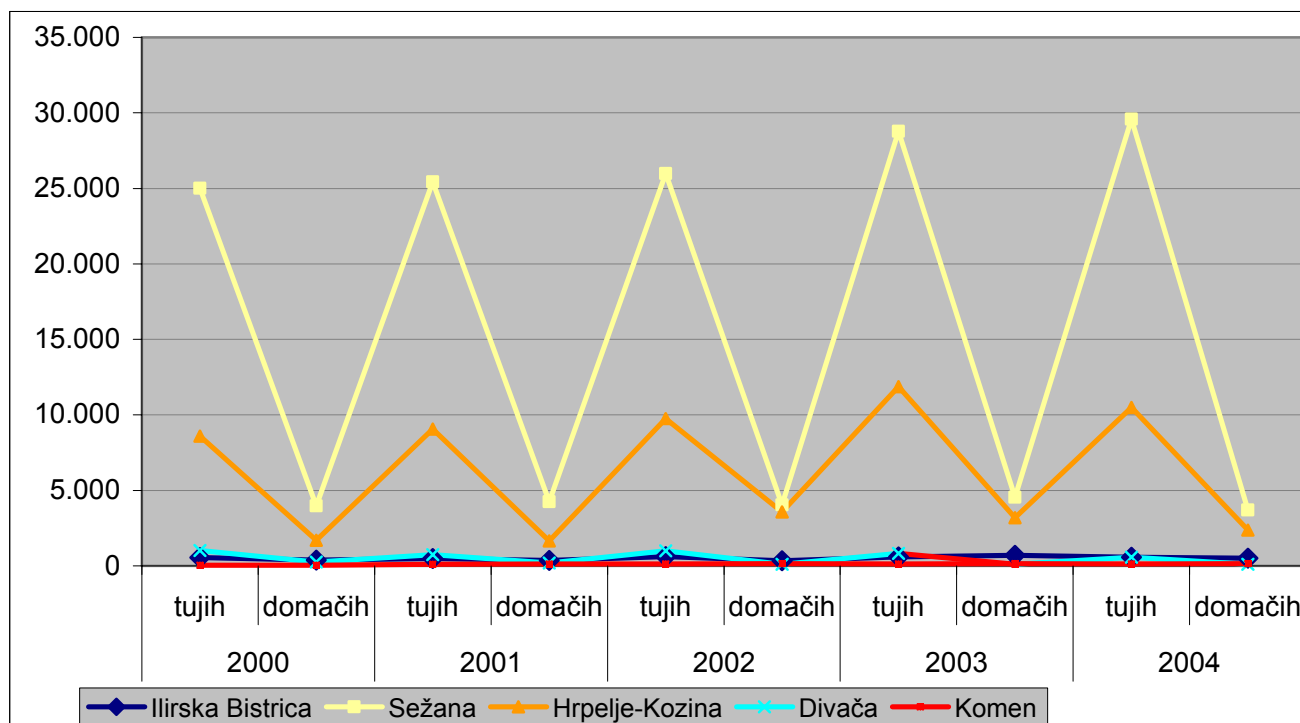
Največ nočitev ustvari občina Piran, kar je glede na organiziranost in pestrost ponudbe in turistične infrastrukture, normalno in pričakovano. Razmerje nočitev med domačimi in tujim gosti na letni ravni znaša 36:64. Občina Izola ustvarja skozi vse leto več domačih nočitev, ki so razporejene tudi v izven sezonskih mesecih, predvsem na račun oddiha seniorjev, ki »poskrbijo« tudi za to, da ima Izola relativno ugodno povprečno dobo bivanja skozi vse leto, predvsem v kategoriji domačih gostov. Tudi v občini Koper največ nočitev ustvarijo domači gostje, njihova razporeditev pa je najintenzivnejša v poletnih mesecih, kar priča, tudi na prežvljanje počitnic (predvsem Žusterna in Ankaran).

Graf 18 : Primerjava povprečne dobe bivanja domačih in tujih turistov po mesecih, v Slovenski Istri, v letu 2004

1.3.2. Analiza turističnega povpraševanja na Krasu in v Ilirski Bistrici

Graf 19 : Primerjava med prihodi domačih in tujih turistov, na Krasu in v Ilirski Bistrici, v obdobju 2000-2004

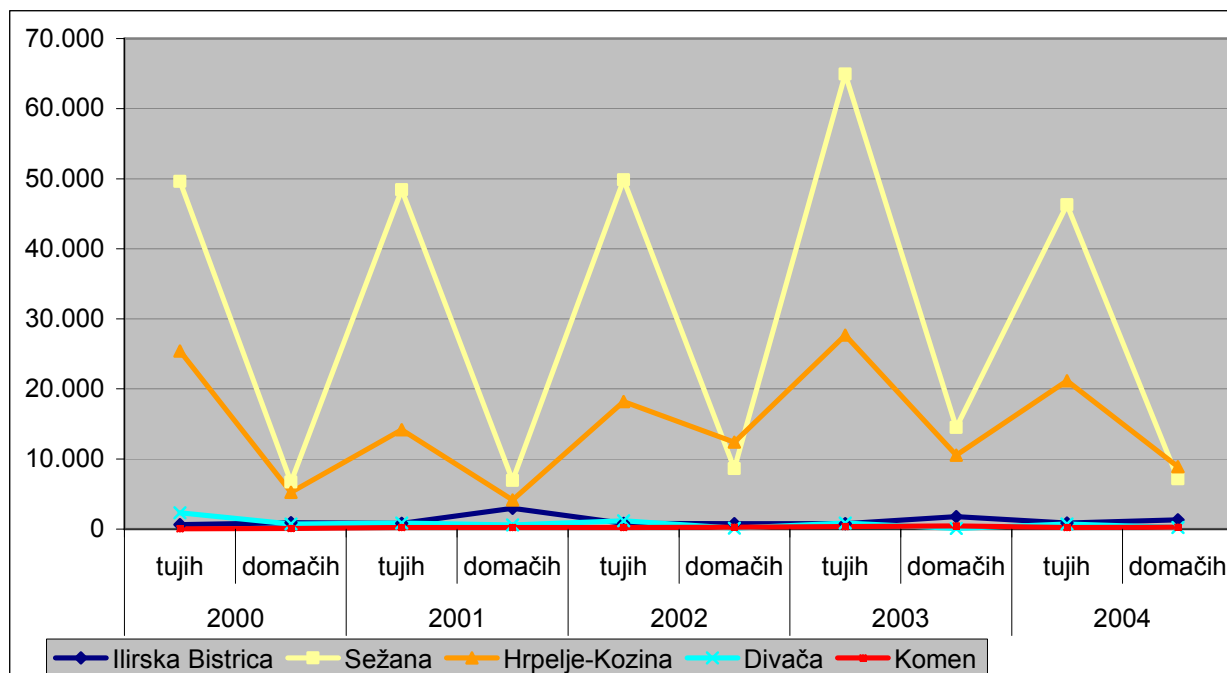

Vir: SURS

Iz grafičnega prikaza je razvidno, da ima občina Sežana v primerjavi z ostalimi kraškimi občinami in Ilirsko Bistrico največje število prihodov turistov. Predvsem so opazna nihanja med prihodi domačih in tujih turistov, v prid tujim gostom, ki jih pritegne predvsem igralništvo in ostala ponudba Lipice, ki so prisotna tudi v občini Hrpelje-Kozina. Občini Divača in Komen imata slabo razvito nastanitveno turistično ponudbo, brez izrazite turistične privlačnosti, ki bi botrovala razvoju stacionarnega turizma. Pri tem seveda ne smemo prezreti Škocjanskih jam, ki pa so žal atraktivne predvsem kot ogledna, izletniška točka, a nudijo možnosti razvoja ponudbe daljšega bivanja in odkrivanja kraških posebnosti svetovne veljave.

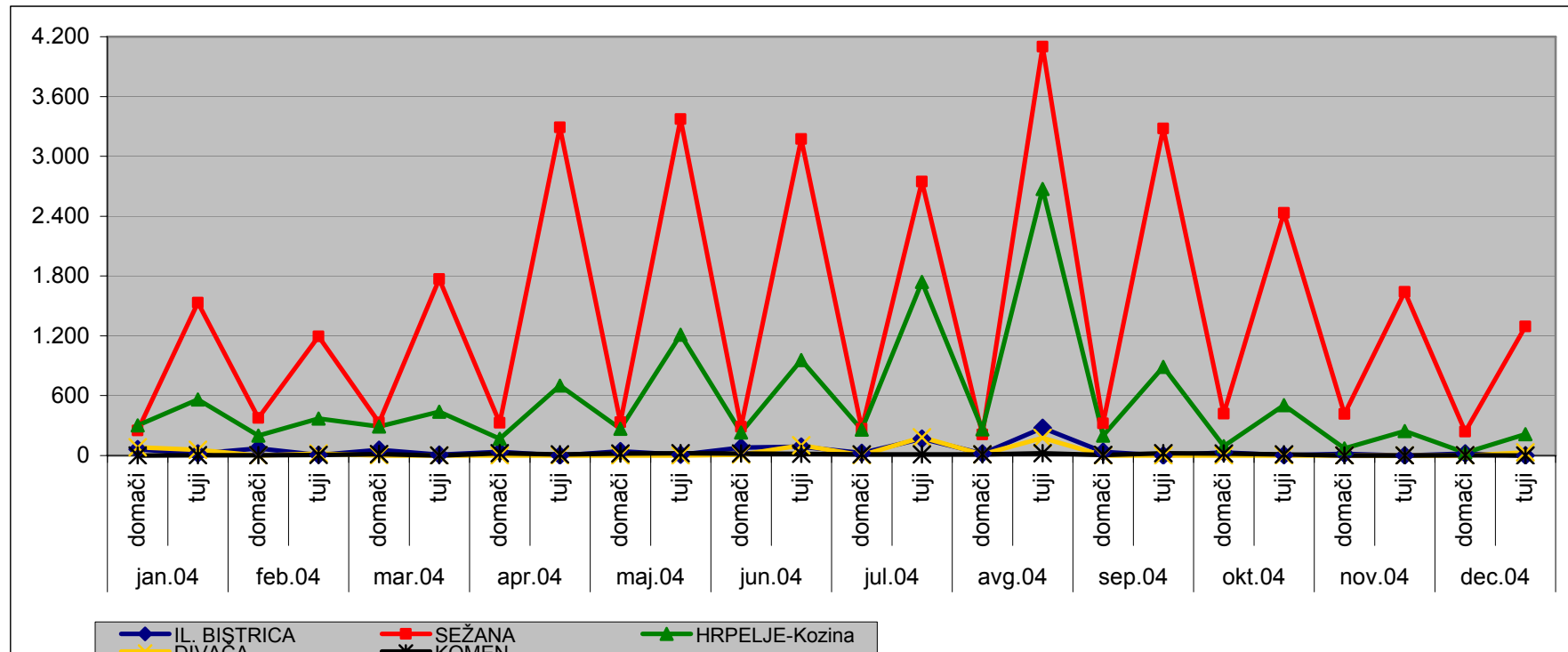
V občini Ilirska Bistrica kljub ugodni prometni legi ob poti proti Kvarnerju in Dalmaciji ter naravnim in kulturnim potencialom, statistični podatki kažejo na slabo razvit turizem. Razlog za to je med drugim nizko število nastanitvenih objektov in turističnim številom postelj, nižja kvaliteta tovrstne ponudbe in nerazpoznavnost območja kot turistično zanimivega in bližina ostalih obmorskih bolj razpoznavnih destinacij.

Graf 20 : Primerjava nočitev domačih in tujih turistov na Krasu in v Ilirski Bistrici, v obdobju 2000-2004

Vir: SURS

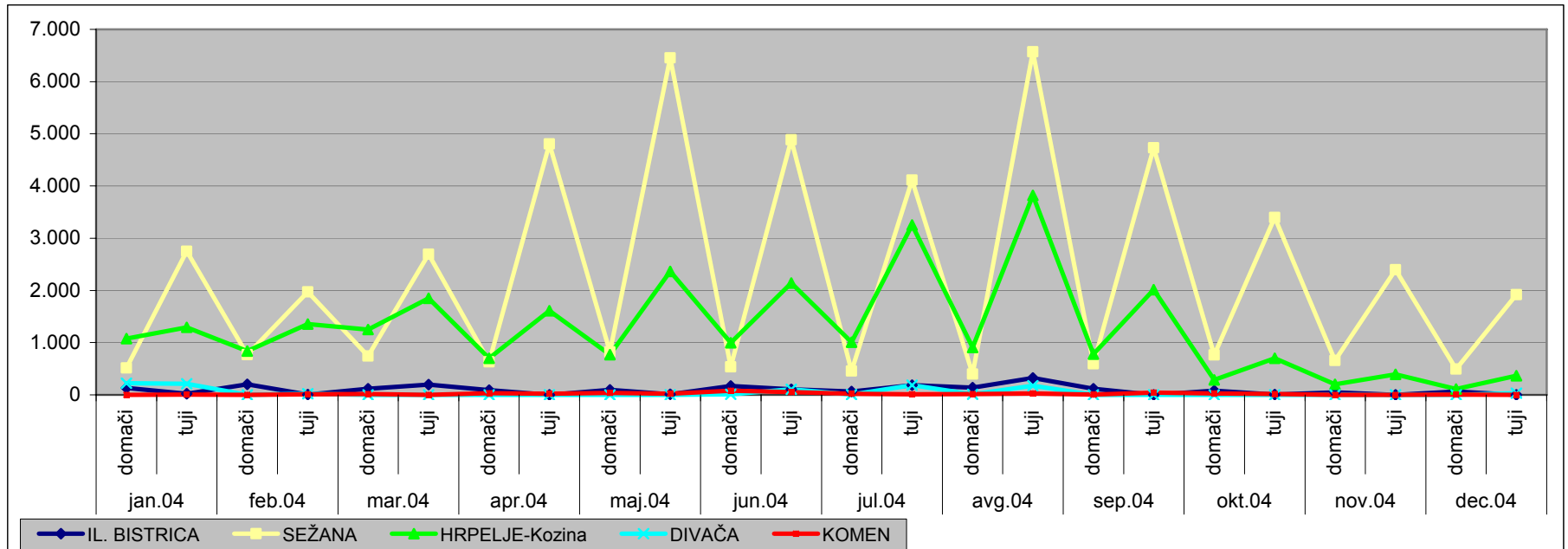
Podobno kakor turistični prihodi se giblje tudi stanje prenočitve turistov. Največje število prenočitev beleži občina Sežana, ki ima ob razpoznavni turistični atrakciji, tudi ustrezne nastanitvene kapacitete. Občina Hrpelje-Kozina ima predvsem zaradi svoje tranzitne lege, tako kot občina Sežana večje število prenočitev tujih turistov; občini Divača in Komen imata neprimerljivo manj prenočitev, če ju primerjamo z občinama Sežana in Hrpelje-Kozina; razlog je manjše število razpoznavnih privlačnosti in neorganizirana turistična ponudba in neprimerna nastanitvena infrastruktura, posledica česa je majhen turistični obisk in še manjše število turističnih nočitev.

Graf 21 : Primerjava prihodov domačih in tujih turistov po mesecih, na Krasu in v Ilirski Bistrici, v letu 2004

Vir: SURS

Primerjava turističnega obiska v kraških občinah in Ilirski Bistrici kaže na relativno konstanten obisk Sežane (Lipica), predvsem s strani tujih gostov, pri katerih se upad števila kaže le v zimskih mesecih. Občina Hrpelje Kozina in v zelo zmanjšanem obsegu tudi občina Ilirska Bistrica sta najbolj obiskani predvsem julija in avgusta (izrazito tuji gostje), ostale obravnavane občine pa imajo tako nizke vrednosti turističnega povpraševanja (ali jih sploh nimajo), da je primerjava pravzaprav nemogoča, kar jasno priča o programski in infrastrukturni turistični nerazvitosti zaledja, katero (z izjemo Sežane, ki ima še tudi veliko »rezerv«) ustrezno ne izkorišča niti redkih posameznih razpoznavnih znamenitosti.

Graf 22: Primerjava prenočitev domačih in tujih turistov po mesecih, na Krasu in v Ilirski Bistrici, v letu 2004

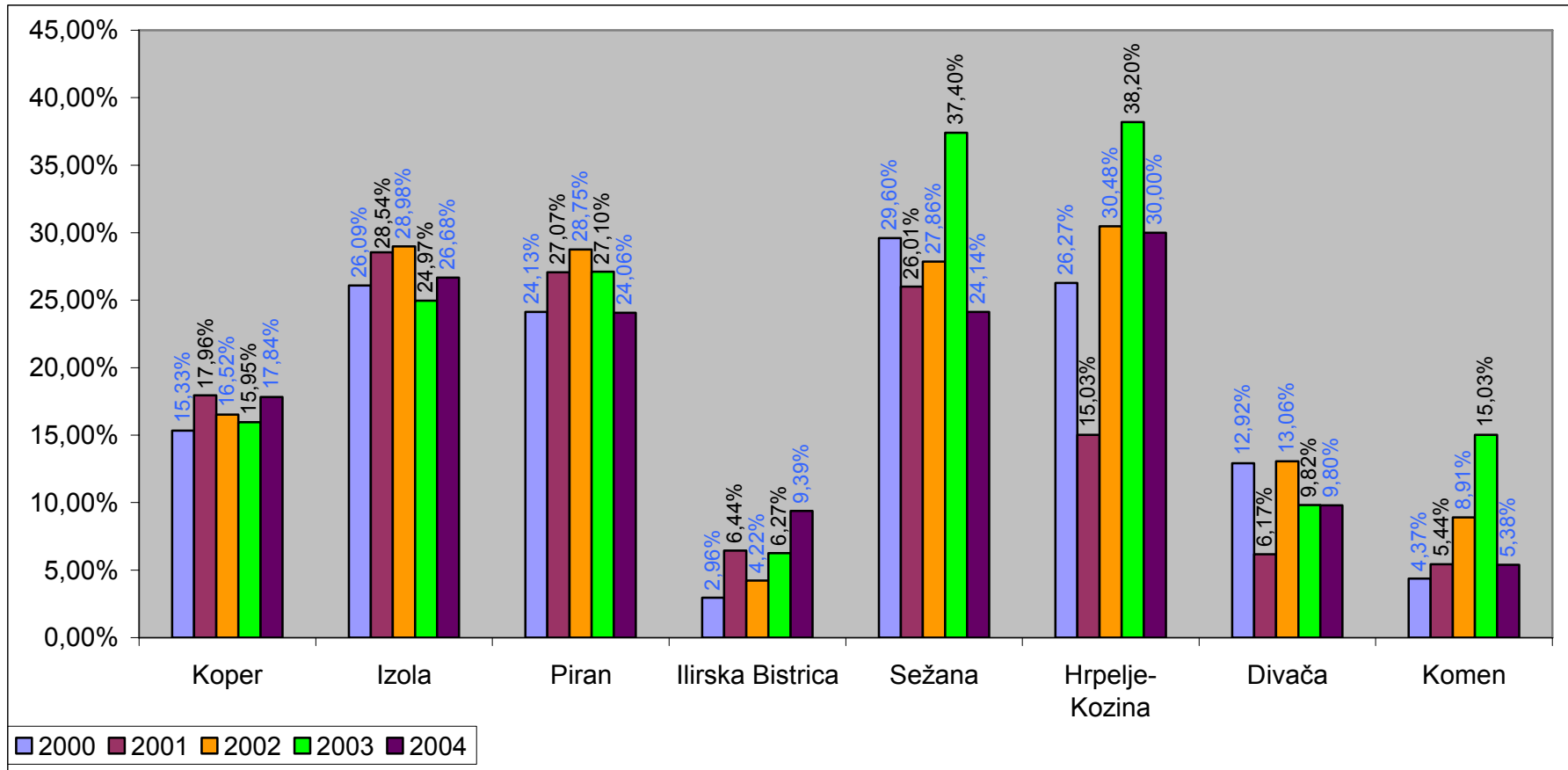

Vir: SURS

Situacija na področju nočitev odraža podobno stanje, kot pri turističnih prihodih

1.3.3. Analiza turističnega povpraševanja Južne Primorske

Graf 23 : Primerjava povprečne zasedenosti ležišč po občinah Južne Primorske, v obdobju 2000-2004

Vir: SURS

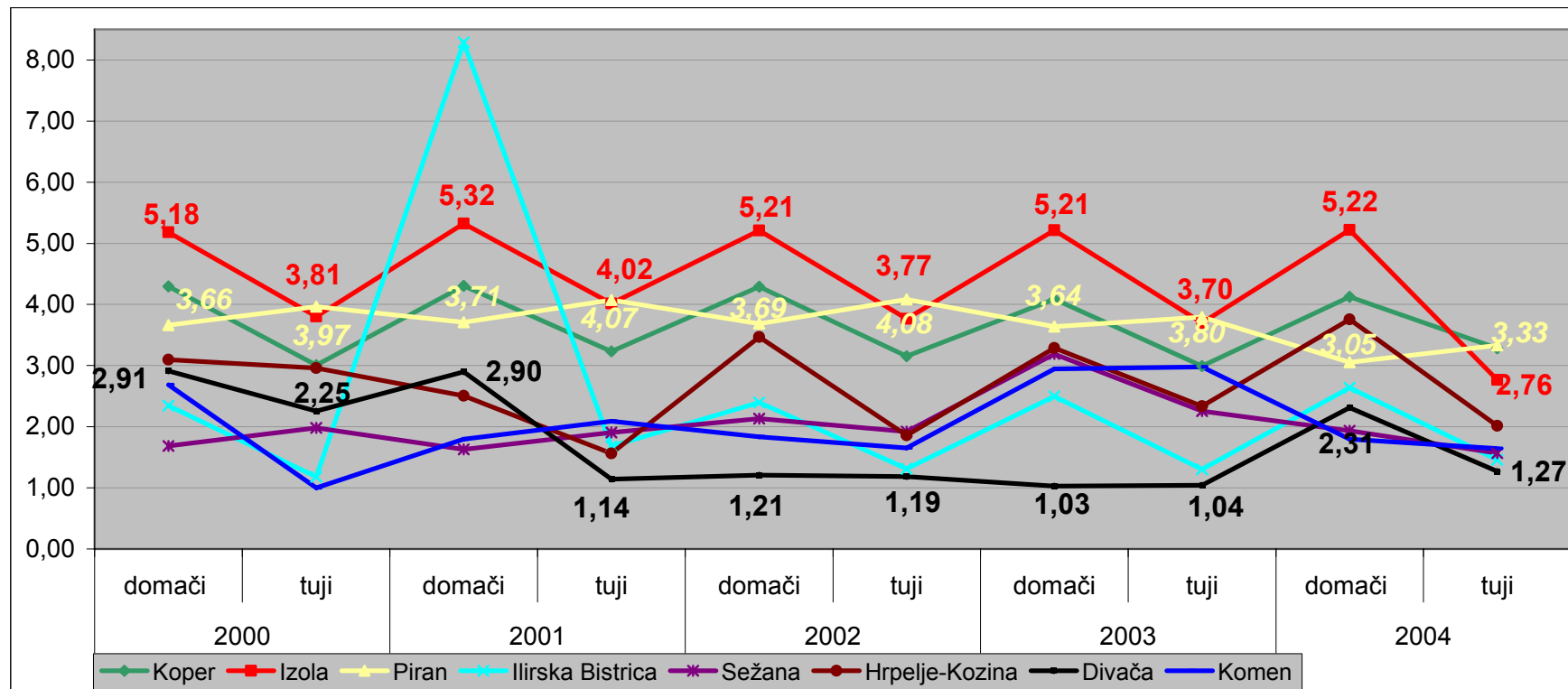
Povprečna letna zasedenost ležišč = $(\text{število nočitev} / (\text{število ležišč} \times 365)) \times 100$.

Najvišjo povprečno zasedenost ležišč sta imeli občina Sežana in občina Hrpelje-Kozina v letu 2003, zasedenost ležišč je bila nekje 37 odstotna. Najnižjo zasedenost ležišč je imela občina Ilirska Bistrica v letu 2000 in je bila 2,96 odstotna. Znano je, da je v Sloveniji relativno nizka zasedenost turističnih ležišč, kar se kaže tudi v okviru obravnavane turistične

regije. To pomeni, da je nujno potrebno razvijati in ustrezno organizirano tržiti nove jasno oblikovane turistične produkte, ki bodo zmanjševali sezonskost ponudbe in vplivali na daljše bivanje gostov v destinaciji.

Največja zasedenost ležišč na nacionalnem nivoju (Slovenija 2003) se beleži v hotelih 46,8%, od tega največ v zdraviliških krajih (61,4%). Zasedenost v Sloveniji je torej podobna zasedenosti v hotelskih objektih v obmorskih krajih (49,6%). V avgustu (2003) so bili hotelski objekti v obmorskih krajih zasedeni v povprečju kar 80,6%, kar je daleč nad slovenskim povprečjem. Druga največja stopnja zasedenosti v Sloveniji, se beleži v apartmajskih kapacitetah (35,6%); največja zasedenost apartmajev v letu 2003 je bila zabeležena v zdraviliških krajih (42,5%), v obmorskih krajih pa so bili le ti zasedeni v povprečju 20,5%.

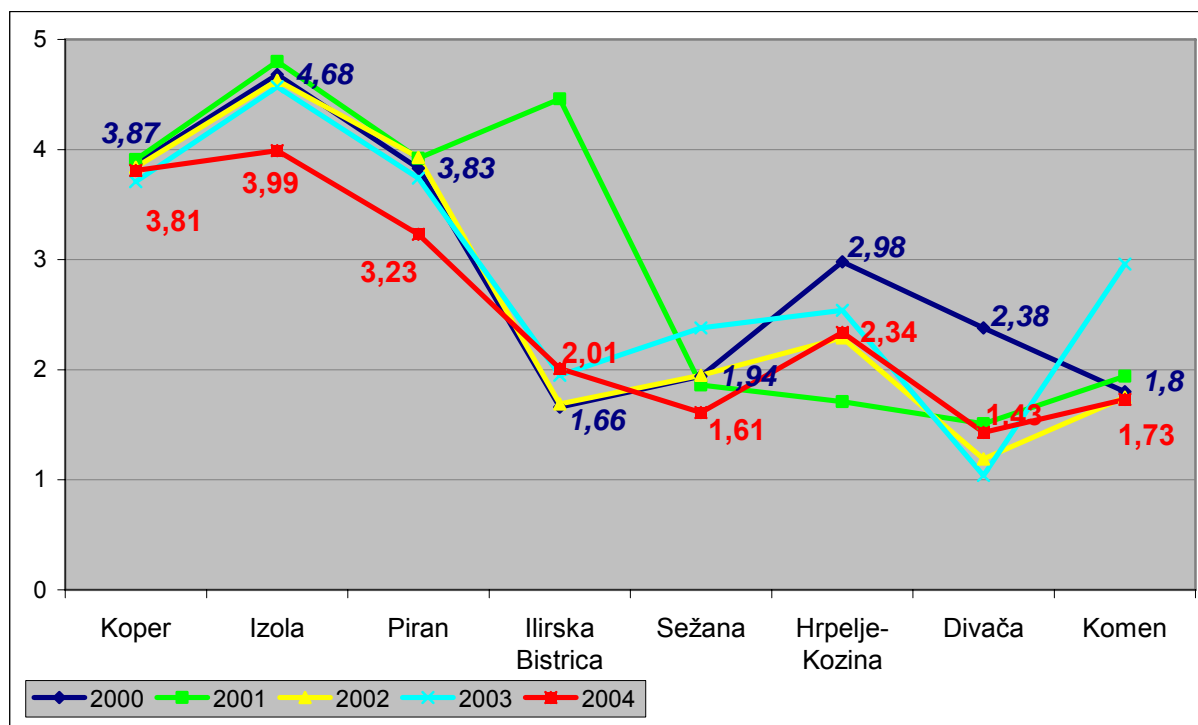
Graf 24 : Primerjava povprečne dobe bivanja domačih in tujih turistov po občinah Južne Primorske, v obdobju 2000-2004

Vir: SURS

Povprečna doba bivanja domačih in tujih turistov se razlikuje po posameznih občinah, občutnejše razlike pa so opazne tudi glede na obmorska oziroma zaledna območja. Med občinami J Primorske regije ima najvišjo povprečno dobo bivanja občina Izola, predvsem tudi na račun specializirane ponudbe za seniorje in poletne počitnice. Najnižjo povprečno dobo bivanja turistov beležijo v občini Divača (kljub temu, da se tam nahajajo svetovno znane Škocjanske jame), pri kateri pa se je PDB v zadnjem letu sicer, glede na prejšnja leta močno dvignila, a ni dosegla vrednosti iz prvega primerjanega leta 2000. Najenakomernejšo razporeditev povprečne dobe bivanja med domačimi in tujimi gosti ima občina Piran, ki se po vrednostih in intenzivnosti turističnega prometa, uvršča med vodilne destinacije regije in države nasploh.

Graf 25 : Primerjava povprečne dobe bivanja turistov po občinah Južne Primorske (skupaj-tuji in domači), v obdobju 2000-2004

Vir: SURS

Povprečna doba bivanja = število nočitev / številom gostov

Trend zadnjih let nakazuje na krajšanje povprečne dobe bivanja v turističnem svetu, kar se jasno odraža tudi v regiji J Primorska. Povprečna doba bivanja se je znižala v vseh obravnavanih občinah (krovnna primerjava 2004 in 2000), pri čemer sta najmanjše realno znižanje utrpeli občina Sežana in Komen, največje zmanjšanje povprečne dobe bivanja pa je prisotno v občini Divača.

Povprečna doba bivanja v Sloveniji je v primerjavi z letom 1995 (3,7 dni) padla in je v letu 2003 znašala 3,3 dni.

Najvišjo povprečno dobo bivanja na obali ima občina Izola, na zalednem področju pa občina Hrpelje-Kozina, čeprav so izhodišče vrednosti iz katerih izhaja njun

izračun bistveno različne (intenzivnost turističnega povpraševanja je pravzaprav neprimerljiva).

V posameznih občinah, primer Ilirska Bistrica se v posameznih letih pojavijo tudi vidnejša odstopanja, ki pa so zaradi minimalnega turističnega obiska mnogokrat pogojena tudi z različnimi gospodarskimi, izobraževalnimi, varovalnimi... ali drugimi dogodki, ki zaradi majhnosti letnega števila vplivajo na končni rezultat in mnogokrat sploh nimajo prave »turistične« osnove.

Tabela 13 : Povprečna doba bivanja turistov po vrstah krajev v Sloveniji

	Skupaj	Glavno mesto	Zdraviliški kraji	Obmorski kraji	Gorski kraji	Drugi turistični kraji	Drugi kraji
1995	3,7	2,2	5,5	4,5	3,3	2,0	2,4
1996	3,5	2,0	5,4	4,1	3,2	1,9	2,6
1997	3,5	2,0	5,4	4,1	3,2	1,9	2,4
1998	3,5	2,0	5,4	4,1	3,2	1,9	2,2
1999	3,5	2,2	5,2	4,0	3,1	1,9	2,2
2000	3,4	2,0	5,1	4,0	3,1	2,0	2,4
2001	3,4	2,0	4,9	4,1	3,1	1,9	2,5
2002	3,4	2,0	4,8	4,0	3,1	2,0	2,4
2003	3,3	2,0	4,7	3,9	3,0	2,1	2,2

Vir: SURS

Kratka analiza aktivnosti povezanih s trženjem na regionalnem nivoju

Dosedanje trženjske aktivnosti v regiji Južna Primorska so bile med seboj nepovezane in neuskaljene, kar je poudarjeno kot slabost v vseh obstoječih lokalnih strateških razvojnih dokumentih. Zaradi nepovezanosti in razdrobljenega trženja, se podatki o učinkovitosti trženjskih aktivnostih, orodjih in rezultatih, regionalno sistematično ne spremljajo, prav tako pa v času analize ni bilo na razpolago podrobnejših trženjskih dokumentov s konkretnimi opredelitvami niti na strateški ravni niti na izvedbeni.

Pri pregledu lokalnih razvojnih dokumentov oziroma strategij pa je s področja trženja zaslediti naslednje:

- **Kraško področje:** Pilotni projekt Kras (za obdobje 2003-2006), izveden za področje občin Divača, Hrpelje-Kozina, Komen in Sežana ter kraškega dela občin Miren-Kostanjevica ter Mestne občine Koper, navaja da gostje v ta del Slovenije prihajajo predvsem iz bližnjih mestnih središč kot so Trst, Koper, Nova Gorica in Ljubljana oziroma kot **emitivne trge kraške turistične ponudbe navaja celotno Slovenijo, Avstrijo, Istro, Dalmacijo (Hrvaška) in Veneto – Benetke (Italija)**. V trendu je zlasti

povpraševanje po prenočiščih na podeželju, vendar so informacije težko dostopne, saj ni nobene skupne baze podatkov. Na strani ponudbe je stopnja gostoljubja in osveščenosti o vrednotah Krasa ter pomenu turizma med lokalnim prebivalstvom relativno nizka, zaznati pa je mogoče tudi določeno stopnjo pasivnosti in pomanjkanja inovativnosti. Kot ključno aktivnost za povečanje prepoznavnosti turistične ponudbe in oblikovanje razpoznavne turistične (sub)destinacije, Končno poročilo projekta navaja nujnost izdelave marketinškega načrta, ki naj bi na podlagi obdelave in primerjav kakovostnih informacij o potencialnih ciljnih skupinah in turističnih potencialih, povezanih z naravnim in kulturnim bogastvom, podal smernice za učinkovit načrt oblikovanja zaokrožene turistične ponudbe in promocije območja. Za povečanje prepoznavnosti turistične ponudbe območja naj bi se turistično območje promoviralo pod skupno blagovno znamko (ki je zaenkrat še ni), kot razpoznavna in edinstvena turistična destinacija za določene ciljne skupine, ki pa zaenkrat niso konkretno opredeljene. Kot nadaljnje trženjske aktivnosti pa so navedene še:

- Oblikovanje celostne podobe skupne blagovne znamke
- Izdelava in distribucija skupnega promocijskega gradiva turistične destinacije v skladu z marketinškim načrtom in celostno podobo (vsaj 1 skupno brošuro in en skupni turistični zemljevid)
- Nadgradnja in vzdrževanje celovite spletne predstavitve turistične ponudbe območja Nujno je potrebno posvetiti več pozornosti promociji turistične ponudbe na Krasu z vzpostavitvijo turistično informacijskega sistema, oblikovanjem integrirane, diverzificirane turistične ponudbe, izdelavo turističnih katalogov, boljšo signalizacijo turistične infrastrukture itd.

- **Področje Ilirske Bistrice** ima glede na uradne statistične podatke, skromno število nočitev, večje pa je število izletnikov. Področje se zaenkrat aktivno in načrtno ne trži, zato podatkov o obstoječih tržnih aktivnosti ni. V občini za potrebe posredovanja informacij deluje turistično informacijski center. Struktura tujih gostov, ki prihajajo na območje Ilirske Bistrice, povzeta po občinskih strateških razvojnih dokumentih, je naslednja: **največ gostov prihaja iz Hrvaške, Italije ter držav bivše Jugoslavije.** Postajališča tujih tranzitnih turistov so večinoma gostinski objekti, penzioni in postajališča ob obeh prometnih vpadnicah na območje.

Glede na analizo gostov, ki že prihajajo v Ilirsko Bistrico, ter glede na načrtovan razvoj ponudbe, interese in privlačnosti so v lokalnem strateškem razvojnem dokumentu, določeni naslednji emitivni trgi:

- Primorska in Notranjska regija (širša okolica Ilirske Bistrice);
- Ostala Slovenija s poudarkom na Ljubljani in osrednji Sloveniji;
- Italija;
- Hrvaška;
- Države EU;

Glede na informacije o obstoječih segmentih gostov in glede na možnost takojšnjega oblikovanja ponudbe (obstoječe kapacitete in možnost njihove nadgradnje) so za področje Ilirske Bistrice in njene turistične ponudbe, zanimivi predvsem naslednji motivacijski segmenti gostov:

- Organizirane izletniške skupine;
- Šport in rekreacija
- Gostje in družine na sprostitvi, zabavi, oddihu
- Šolske skupine na ekskurzijah in izletih;
- Tranzit;
- Gurmani & kulinarika.

Za prihodnje komuniciranje in trženje ponudbe so predlagani naslednji distribucijski kanali:

- Neposredne rezervacije (individualne rezervacije);
- Organizatorji potovanj in turistične agencije (organizirane skupine);
- Šole in ostale izobraževalne institucije;
- Podjetja in druge organizacije (klubi in društva ipd.);
- »Walk in« gostje.

Za prihodnje obdobje do 2007 so bili opredeljeni sledeči trženjski in organizacijski cilji:

- Razvoj novih komplementarnih turističnih produktov, prilagojenih posameznim ciljnim skupinam (povezava obstoječih turističnih točk in priprava programov ponudbe);
  - Priprava celostne grafične podobe destinacije Ilirska Bistrica v skladu s trženjskim konceptom celotne turistične ponudbe ter postopno uvajanje CGP na vseh predstavitvenih in identitetnih materialih in pri vseh skupnih trženjskih aktivnostih občine;
  - Povezovanje z organizatorji potovanj v Sloveniji, na Hrvaškem in Italiji kot primarnimi trgi ter vzpostavitev skupnih tržnih aktivnosti: npr. twin centri (povezava Primorje, podeželje, povezava različnih kultur in zgodovine), vključevanje v okviru skupnih trženjskih aktivnosti na ravni Slovenije;
  - Vzpostavitev sodobnega turističnega spletnega portala s predstavitvijo celotne ponudbe oziroma destinacije in možnostjo trženja preko spleta (poleg ažuriranja podatkov na portalu STO) in priprava spletne strani občine Ilirska Bistrica (s povezavo na turistični portal);
  - Povečanje stopnje strokovne izobrazbe na področju razvoja in trženja turistične dejavnosti na lokalnem nivoju;
  - Vzpostavitev organiziranosti na območju občine Ilirska Bistrica ob vzpostavitvi partnerskih povezav med posameznimi turističnimi ponudniki, razvoj informacijske povezave partnerjev (eko kmetije, območja primerna za opazovanje ptic.....).
- **Obalno področje** je v celotni regiji in tudi na nacionalnem nivoju, tržno najbolj razpozavno in aktivno, vendar premalo povezano – tako med seboj na obali kakor tudi z zalednjem. Konkretni trženjski podatki in analize v času nastanka dokumenta niso bile posredovane, zato povzemamo (sicer skromne) tržne vsebine iz Strateških razvojnih dokumentov občine Koper in Piran. Po tovrstnih dokumentih naj bi bili motivacijsko zanimivi segmenti za obalno ponudbo individualni gostje, mladi, specialne skupine, izletniki in starejši. Trenutno najaktualnejši **emitivni trgi so ob domačem še Italija, Avstrija, Nemčija in Hrvaška**, pregled števila nočitev na obali v lanskem in letošnjem letu pa le tem dodaja še **Ukrajino, Rusko federacijo, in države bivše Jugoslavije**. Emitivni trgi se razlikujejo glede na posamezno

obalno občino. Kot predlog razvoja produktov, glede na potrebe in pričakovanja obiskovalcev (turistov in izletnikov) za občino Koper, bi morali biti turistični produkti struktuirani tako, da bi na trgu funkcionirali kot programi in ponudbe tako, da bi zadovoljili predvsem naslednje obstoječe in potencialne trge oz. tržne niše:

- turiste iz svojega in sosednjih območij,
- izletnike iz Slovenije in sosednjih držav,
- domače povpraševanje, vključujoč vikendaše.

Gre za zadovoljitev potreb predvsem naslednjih skupin:

- specializiranih skupin obiskovalcev, predvsem s področja kulture in športa, zdravstva,
- poslovnih gostov,
- tranzita (cestnega in pomorskega),
- mladih,
- tretjega življenjskega obdobja.

Pomanjkanje tržnih vsebin in tovrstnih konkretnih opredelitev, ki bi odražale ponudbene in ostale trende na svojstven način kaže na pomanjkljivo sodelovanje gospodarskega sektorja pri načrtovanju celostnega razvoja in oblikovanju vsebin strateških dokumentov, čeprav so gospodarski subjekti najpomembnejši nosilec razvoja in trženja turistične ponudbe na obali. Na turističnem trgu se tako turizem na obali (predvsem v Piranski občini), ob "klasičnih" poletnih počitnicah, pozicionira in trži skozi **različne blagovne znamke** s področja wellness in konferenčne oziroma poslovne ponudbe ter igralništva. Prav tako pa s svojimi aktivnostmi sledi sodobnim trendom razvoja navtičnega turizma in razširjene turistične ponudbe (rekreacija, golf, vključevanje dediščine v ponudbo, povezovanje z okolico..). Vendar pa zaradi preskromnega sodelovanja različnih sektorjev (s civilnim in javnim) večkrat naleti na neodobravanje in nesodelovanje domačinov, nasprotovanju razvoja...kar lahko predstavlja oviro v celostnem kakovostnem dožemanju destinacije s strain gosta. Prav tako je premalo povezovanja ponudnikov in ponudbe, kar vpliva tudi na njeno omejeno pestrost na širšem področju. Obalno področje ima v primerjavi z ostalo destinacijo dobro razvit sistem informiranja in prodaje preko elektronskih medijev, ki pa še vedno ostaja nepovezan (vsako nastanitveno podjetje zase). Glede na možnosti, ki jih tovrstna tehnologija ponuja in vedno zahtevnejše potencialne goste, pa je potrebno tudi tovrstna orodja v prihodnje izboljšati predvsem z vidika uporabnosti za goste, ažurnosti sprememb in tržne učinkovitosti za ponudnike.

Iz navedenega sledi, da je tako kot na ostalih, tudi na področju trženja že na prvi pogled opaziti razkol med obalo in zaledjem. Obala za predstavitev svoje turistične ponudbe uporablja širšo paleto orodij, oziroma jih uporablja v večjem obsegu, prav tako pa zaradi večje aktivnosti gospodarstva in večjih finančnih sredstev promocije, aktivneje sodeluje s Slovensko turistično organizacijo, preko katere svojo ponudbo aktivno predstavlja tudi v tujini na splošnih in specializiranih turističnih sejnih ter delavnicah. Premalo se v trženjske namene uporabljajo specifične pokrajine in doživetij v notranjosti regije, predvsem

izpostavitve naravnih zavarovanih območij (Škocjanske jame UNESCO, Lipica in lipicanci, kraške vasi - Štanjel, Koštabona, območja Nature 2000 na področju Ilirske Bistrice...).

Izzivi na področju trženja

Glede na podatke o povprečni dobi bivanja, bi bilo smiselno poiskati rešitve za podaljševanje dobe bivanja, s čimer je povezano investiranje v izgranjo kakovostne in trendovske ponudbe ter povečanje raznolikosti v ponudbi. Ob daljši dobi bivanja bi turisti pustili v regiji več denarnih sredstev. Ob večjem prihodku iz turizma bi se lahko izboljšala infrastruktura in superstruktura območij ter bi se lažje ustvarjali novi turistični produkti, ki bi posledično spet podaljševali dobo bivanja (v skladu s svetovnimi trendi) in povečali število prihodov turistov. Premalo so razvite dopolnilne turistične dejavnosti in organizacija ponudbe ter usmerjanje gostov na terenu ter druge trženjske aktivnosti, kar prav gotovo zmanjšuje povprečno dobo bivanja. Drugi izzivi na področju izgradnje in trženja turistične ponudbe so:

- jasneje je potrebno definirati turistične produkte in okrepiti trženje »doživetij-emocij« namesto »stvarne ponudbe«
- povezati načrtovanje trženjskih aktivnosti za večjo učinkovitost trženja (odpraviti lokalno razdrobljenost)
- nepovezanost tržnih aktivnosti in nekonsistentna uporaba trženjskih orodij oziroma njihovih kombinacij
- izboljšati sistematičnost trženja na ravni destinacije (doslej vsako podjetje in ponudnik tržijo sami zase)
- boljše definirati, oziroma bolj konkretno določiti trženjske segmente v razvojnih dokumentih, saj obstoječi niso (več) skladni s ponudbo in trendi na turističnem trgu,
- konkretizirani trženjske cilje za večjo merljivost, ki so težko merljivost in s tem izboljšati učinkovitost trženja
- spremljanje rezultatov trženja in morebitna korekcija izbranih orodij glede na zelene učinke
- okrepiti uporabo sodobnih komunikacijskih in trženjskih kanalov
- znatno povečati sredstva za trženje (še zlasti na račun izgradnje/razvoja novih proizvodov in storitev)
- okrepiti znanja za pripravo učinkovitega trženja in predhodno organizacijo tržene ponudbe na terenu (dosedanje tržne obljube ostanejo neizpolnjene!)

Turizem v prostorskih planskih aktih občin (GIS)

Stanje v upravljanju v turizmu destinacije

Analiza organiziranosti obstoječe ponudbe je bila narejena na podlagi dostopnih informacij preko spletnega mesta ali že obstoječih strateških dokumentov s področja turizma na lokalni ravni. Za podrobnejšo analizo se bile pridobljene tudi dodatne in natančnejše informacije s terena.

Problem organiziranosti v turizmu je na splošno prisoten povsod, kjer razvijajo turizem. To izhaja iz preprostega dejstva, da je število malih ponudnikov v turizmu zelo veliko, da se v turizmu prepleta javni, zasebni in civilni interes, kar pomeni, da se v turizmu srečujejo predstavniki oblasti, predstavniki gospodarstva in predstavniki društev ter tudi prebivalci. Poleg tega dejavnost turizma ni homogena, ampak je sestavljena in razpršena po številnih področjih gospodarski dejavnosti in dejavnosti splošnega in skupnega pomena.²⁹

1.5.1. Organiziranost obstoječe turistične ponudbe v Slovenski Istri

MESTNA OBČINA KOPER³⁰

V MO Koper nimajo jasnega nosilca razvoja turizma, ne med turističnimi podjetji kot tudi ne v javni kot civilni sferi. V ta namen je MO Koper ustanovila, na osnovi Zakona o pospeševanju turizma, **Turistično organizacijo Koper**.

Omenjena organizacija ustanovljena leta 2001, kot nesamostojna pravna oseba – zavod, deluje v okviru občinske uprave in opravlja dela organiziranja in izvajanja promocijskih in informativnih dejavnosti v Mestni občini Koper, sodelovanja in povezovanja s sorodnimi organizacijami doma in v svetu, zagotavlja izvajanje turistično-informativne dejavnosti v občini in opravlja vse druge strokovne, organizacijske in upravne naloge s področja turizma. S svojega področja dela vodi evidenco premoženja in nadzor nad upravljanjem premoženja v lasti občine. Opravlja načrtuje in koordinira strokovna in operativna dela pri oblikovanju predlogov razvojnih programov in drugih planskih dokumentov s svojega področja dela.

V sklopu omenjene organizacije delujeta tudi dva Turistično informacijska centra v mestu Koper (TIC Koper Pretorska palača) in v Ankaranu (TIC Ankaran), ki nudita predvsem informacije o znamenitostih, nastanitveni in gostinski ponudbi, prireditvah in drugo. TIC Koper Pretorska palača pa organizira tudi vodene ogledje Pretorske palače. Odpiralni čas TIC-ev je od ponedeljka do petka cel dan in v nedeljo v popoldanskem času.

²⁹ Vir : povzeto po Strategija razvoja turizma v mestni občini Koper za obdobje 2002-2006 z dolgoročnimi usmeritvami do leta 2020, predlog končnega poročila, Ljubljana, 2002

³⁰ Vir : <http://www.koper.si/podrocje.aspx?id=281>

Glede na iskanje optimalne organiziranosti, organizacijske in kadrovske strukture in pomanjkanja sredstev je takšna organiziranost v okviru mestne uprave racionalna in sprejemljiva, vendar ta model ne more uspevati ob ambicioznejšem razvojnem programu turizma, kajti uresničevanje vseh dejavnosti tako informacijskih, razvojnih kot trženjskih, bo prej ali slej zahtevalo samostojno organizacijo, ki bo poleg systemskega financiranja pridobivala sredstva tudi na tržišču s prodajo svojih storitev, prav tako pa bo morala aktivnejše vključevati tudi turistične ponudnike, ki so pravzaprav eni izmed pomembnejših nosilcev turističnega razvoja.³¹

Na območju Mestne občine Koper deluje skupaj kar 25 turističnih društev in turistično, športno, kulturnih društev, ki združujejo vse omenjene dejavnosti.

OBČINA IZOLA³²

Občina Izola je za pospeševanje turistične dejavnosti ustanovila javni gospodarski zavod Zavod za turizem Izola. Zavod je samostojna pravna oseba, katerega osnovna naloga je oblikovanje celovite turistične ponudbe in spodbujanje razvoja turistične infrastrukture, kar obsega :

- načrtovanje strategije okolju in človeku prijaznega razvoja turizma, integralnega turističnega proizvoda, turistične infrastrukture in usklajenega razvoja občine kot turistične destinacije;
- razvojna in raziskovalna dejavnost namenjena razvoju novih produktov turizma v Izoli, razvoju trženja in tržišč;
- horizontalno in vertikalno povezovanje javnega, civilnega in zasebnega sektorja pri razvoju, delovanju in zagotavljanju pogojev za razvoj turizma;
- izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje človeških virov na področju turizma;
- načrtovanje, razvoj, uvajanje in upravljanje informatike in informacijskih sistemov;
- načrtovanje, razvoj in uvajanje sistemov nadzora in zagotavljanja kakovosti

S spremembo odloka v letu 2003 o ustanovitvi javnega gospodarskega zavoda Zavod za turizem Izola je občina naloge promocije celovite turistične ponudbe (organizacijo in izvedbo sejmskih nastopov, priprava in distribucija promocijskih materialov, oglaševanje v medijih, stiki z javnostjo, organizacija prireditev in drugih aktivnosti, ki so namenjene pospeševanju turizma) in informiranje obiskovalcev v obliki turistično informacijskega centra prenesla na novoustanovljeno pravno osebo TGZ Izola (Turistično gospodarsko združenje). Organizacijska oblika TGZ Izola je gospodarsko interesno združenje. Za zagotavljanje neprofitnega izvajanja dejavnosti pospeševanja turizma v okviru TGZ Izola se občina pojavlja kot soustanoviteljica te pravne osebe.

³¹ Vir: Vir : povzeto po Strategija razvoja turizma v mestni občini Koper za obdobje 2002-2006 z dolgoročnimi usmeritvami do leta 2020, predlog končnega poročila, Ljubljana, 2002

³² Vir : <http://www.izola.si/portal/izolaslo.nsf/f1?OpenFrameset>

Po pogodbi med TGZ Izola in Občino Izola organizira in skrbi za delovanje turistično informacijskega centra TGZ Izola. TIC Izola v Izoli nudi informacije turistom in lokalnim prebivalcem o turistični ponudbi območja Izola in Slovenije.

Na območju občine Izola največji delež v strukturi predstavljajo turistični ponudniki iz področja hotelirstva, ki se ob manjših predvsem gostinskih ponudnikih tudi soustanovitelji novoustanovljenega Turistično gospodarskega združenja.

V pospeševanje turistične dejavnosti pa so prav tako vključeni turistično društvo in tudi druga društva s področja komplemetarnih dejavnosti (športna, kulturna,...)

OBČINA PIRAN³³

Tako kot Mestna občina Koper in Občina Izola je občina Piran za pospeševanje turistične dejavnosti soustanovila Turistično združenje Portorož, ki je organizacijsko gospodarsko interesno združenje. V sklopu omenjenega združenja delujeta na območju občine tudi dva informativna centra to je TIC Piran in TIC Portorož. Turistično združenje Portorož predstavlja turistično ponudbo preko turističnega portala www.portoroz.si, kjer je poleg informacij turistične ponudbe možno tudi rezervirati prenočišče.

Ključne dejavnosti omenjenega gospodarsko interesnega združenja so :

- tržno komuniciranje in odnosi z javnostmi,
- priprava in izdelava tiskanih, elektronskih in drugih informativnih in propagandnih sredstev,
- turistično informacijska dejavnost v kraju,
- koordiniranje in sofinanciranje turističnih prireditev v kraju,
- sofinanciranje turističnih infrastrukturnih projektov,
- sooblikovanje turističnih proizvodov
- ostale dejavnosti pospeševanja turizma

Spremljanje izvajanja programa razvoja turizma in priprave ustreznih odločitev, ki so sestavni del operativnega programa pospeševanja razvoja turizma občine in letnega poslovnega načrta programa dela lokalne turistične organizacije opravlja pristojni občinski organ in Nadzorni svet lokalne turistične organizacije.

Ključni akterji razvoja in pospeševanja turistične dejavnosti so poleg lokalne turistične organizacije, lokalne skupnosti, javnega zavoda Avditorij Portorož tudi večja hotelska podjetja. Preko lokalne turistične organizacije naj bi svoje interese uveljavljali tudi manjši turistični ponudniki kot so incoming turistične agencije, sobodajalci,... ter civilni sektor (turistična, športna, kulturna društva).

Na območju občine Piran deluje 7 turističnih društev, ki sodelujejo predvsem pri oblikovanju programa prireditev in drugih dogodkov, pri povezovanju in osveščanju prebivalcev, informacijski dejavnosti in podobno.

³³ Vir : <http://www.piran.si/podrocje.aspx?id=0>, <http://www.portoroz.si/>

1.5.2. Organiziranost obstoječe turistične ponudbe na Krasu³⁴

Za organiziranost obstoječe turistične ponudbe na Krasu je značilna slaba medsebojna povezanost in sodelovanje med kraškimi občinami in med posameznimi ponudniki turističnih storitev. Krovnih organizacij oz. lokalnih turističnih organizacij ni. Vlogo pospeševalca turistične dejavnosti je v občini Divača prevzel na novoustanovljen (ob koncu leta 2004) javni zavod za razvoj podeželja, katerega ustanovitelj je občina Divača. Ključna vloga zavoda je razvoj projektov in novih turističnih proizvodov. V preostalih kraških občinah je turizem kot dejavnost obravnavana v okviru oddelka za gospodarstvo ali za družbene dejavnosti.

Turistično informacijsko dejavnost opravlja **za celoten Kras Turistično informacijski center v Sežani in samoiniciativno informacijsko središče Krajinskega parka Škocjanske jame in Štanjel**. Prav tako izvajajo samoiniciativno promocijske in trženjske aktivnosti Škocjanske jame. Tako Kobilarna Lipica in Štanjel, dva izmed treh nosilcev razvoja kraškega turizma, le delno vključujeta turistične programe, točke in ponudnike v bližnji okolici, na drugi strani pa sta premalo vključena v integrirano turistično ponudbo Kraške regije.

Na Krasu obstajajo tudi številna turistična društva in druga društva kot so kulturna, športna, jamarska in podobno. Njihova vloga pri pospeševanju turistične dejavnosti je predvsem organizacija prireditev in drugih dogodkov, vodenje in izvajanje različnih programov npr. ogled jam in podobno. V Sežani je ustanovljen tudi Zavod za šport, turizem in prosti čas, katerega osnovni namen je spodbujati gibanje za ohranitev in krepitev zdravja poleg tega pa je tudi organizator številnih turistično-športno-rekreativnih prireditev.

Med turističnimi ponudniki, poleg Kobilarne Lipica, Štanjela in Škocjanskih jam, prevladujejo predvsem manjši ponudniki s področja gostinstva, podjetja ki upravljajo z vinskimi kletmi, turistične kmetiji in drugi manjši ponudniki nastanitvenih kapacitet.

1.5.3. Organiziranost obstoječe turistične ponudbe v Ilirski Bistrici³⁵

Na območju Ilirske Bistrice deluje veliko število malih podjetnikov in manjših podjetij. Poleg tega Razvojni center v poročilu o delu v letu 2003 navaja, da v občini Ilirska Bistrica obstaja več kot 30 organizacij, društev in drugih akterjev s področja turistične dejavnosti.

Osrednja povezovalna in pospeševalna organizacija v javnem sektorju je javni zavod Razvojni center Ilirska Bistrica, v okviru katerega delujeta lokalni

³⁴ Vir : www.sport-sezana.com; Pilotni projekt Kras; podatki posredovani iz strani udeležencev delavnic

³⁵ Vir : Strategija razvoja turizma z izvedbenimi projekti v občini Ilirska Bistrica-dopolnjen dokument, 2005

pospeševalni center in center za pospeševanje turizma s turističnim informacijskim centrom.

Člani zavoda za pospeševanje turizma so pravne osebe in podjetniki posamezniki, katerih dejavnost je neposredno vezana s turizmom, sobodajalci in tisti kmeti, ki opravljajo gostinsko dejavnost.

Center za pospeševanje turizma s TIC-em skrbi za (kot je opredeljeno v predstavitveni zloženki RC):

- razvijanje in oblikovanje turistične ponudbe v občini,
- zbiranje in posredovanje turističnih informacij obiskovalcem;
- ugotavljanje mnenja obiskovalcev o kakovosti turistične ponudbe,
- sprejemanjem in posredovanje pritožb obiskovalcem v zvezi s turistično ponudbo pristojnim organom
- organiziranje zabavnih, kulturnih in drugih prireditvev,
- zbiranje informacij o turistično gostinski ponudbi,
- vodenje statistike v občini,
- obveščanje o prireditvah,
- kontaktiranje s turističnimi ponudniki, organizacijami in združenji
- izvajanje promocijske dejavnosti
- informiranje in prenos informacij do vseh partnerjev
- pridobivanje sredstev za opravljanje določenih nalog centra

Trendi v ponudbi in povpraševanju ter trženju

Ključni razvojni in trženjski dejavniki, ki vplivajo in bodo v prihodnjih letih vplivali na razvoj turistične industrije se nanašajo na demografske in kulturne spremembe, globalne politične in gospodarske vplive na lokalno raven, na spremenjen način življenja in telekomunikacijske in druge tehnološke razvojne trende v povezavi s procesi globalizacije in večanjem mobilnosti.

Trendi razvoja turistične dejavnosti se gibljejo v smeri zagotovitve **varnosti turistov in zadovoljevanja emocionalnih in duhovnih potreb ter zadovoljevanja potreb, ki so rezultat demografskih in tehnoloških sprememb**. Obdobje informacijskih tehnologij in tehnološke revolucije se spreminja v dobo doživetij in uresničevanja fantazij, v tako imenovano »**Družbo sanj**«. Turisti si v prvi vrsti želijo **aktivnosti in doživetij**. Iz navedenega izhaja tudi rast povpraševanja po **avtentičnih izkušnjah, ki vključujejo spoznavanje kultur, celostno doživljanje narave, izobraževanje in zavedanje o potrebni varovanju okolja in trajnostnem obravnavanju turistične izkušnje**. Glavne značilnosti trendov, ki vplivajo na razvoj turizma po vsem svetu in na potrebo po prilagajanju tem spremembam pa so:

- Spremenjena demografska struktura, ki je posledica in/ali ima za posledico:
  - staranja prebivalstva- turistov in zaposlenih v turizmu

- zdravje in dobro počutje stopata v ospredje vrednot
- spremenjene družinske dinamike
- uravnoteženja dela in prostega časa
- večje izobraženosti potrošnika
  - Trend »nazaj k naravi« in povečevanje povpraševanja po ekoloških turističnih produktih
  - Cenejše, krajše, doživljajske in intenzivnejše počitnice
  - Rast individualnih potovanj in poslovnega turizma
  - Povečevanje izdatkov za potovanja
  - Izrazita sezonska nihanja
  - Specializirana in izobraževalno naravnana potovanja
  - Maksimalizacija užitkov v minimalnem času
  - (Tele)komunikacije in dostopnost omogočajo večjo mobilnost
  - Porast uporabe elektronskih medijev za rezervacije v zadnjem hipu
  - Skrb za varnost pred kriminalom, naravnimi nesrečami, vojnami
  - Trendi v povpraševanju in trendi v ponudbi:
- podaljševanje turistične sezone
- povečanje konkurenčnosti med obalnimi destinacijami na Jadranu (konkurenčnost produktov, kakovosti storitev in cena)
- resorti morajo prilagoditi infrastrukturo za zaščito plaž in obalnega pasu, cest in dostopov za zagotavljanje okoljske kakovosti
- spreminjajo se trženjski pogoji- bolj sofisticirani turisti uporabljajo inovativne metode za pridobitev informacij, za rezervacije in distribucijo zato je odnos operaterjev do gosta ključnega pomena, kar dosegajo npr. s politikami zadržanja in ponovnega nakupa
- večja raznolikost ponudbe
- povečuje se udeležba javnega sektorja v turizmu zaradi socialnih vidikov in potrebnih velikih investicij in usposabljanja
- stalno izboljševanje spretnosti in izobraževanje ljudi
- »počasna mesta« in »počasna hrana« se širijo povsod po Evropi
  - Globalni trendi
- križarjenje kot turistični produkt eksplozivno narašča
- nerezidenti bodo plačevali bistveno večjo ceno vstopnic do turističnih atrakcij kot rezidenti

- nakupovanje v megatrgovskih centrih in v obrtnih delavnicah in centrih domače obrti postaja kritičnega pomena v vseh destinacijah
  - razcveta se spolni turizem in turizem povezan z drogami, kljub mednarodnemu boju
  - letalske družbe, turistične agencije in operaterji se bodo povezali z finančnimi institucijami, da bi ponudili ugodne potovalne kredite
  - nacionalne in regionalne ekonomije nekaterih držav in regij postajajo nevarno odvisne od turizma (Kuba, Egipt, Španija)
  - »rave« turisti bodo iskali nove lokacije za popolno zabavo
  - enormni infrastrukturni projekti bodo razširili možnosti dostopa z avtomobilom kot opcijo za večjo mobilnost turistov
  - hotelske sobe s popolno tehnično opremo bodo nadomestile poslovne centre
  - razmah evropske hitre železniške mreže bo zmanjšal transport z letali
  - hotelski lobiji in jedilnice bodo manj formalno oblikovani, da bi pritegnili navadne poslovne popotnike
- Nove oblike trženja in vplivanja na nakupne navade potrošnikov/turistov.

Poseben izziv v trženju so:

a) **hibridni turisti** (turisti, ki kombinirajo namestitev visoke kakovosti z nizkoprorračunskim potovanjem, hitro prehrano s kulinaričnimi užitki itd.); trg kljubuje tradicionalni segmentaciji; neodvisne počitnice prehitevajo paketne ponudbe;

b) **velika prilagoditev in prožnost trženjskih aktivnosti** (ni več enega recepta za nek segment), ponudba se prilagaja individualnim posebnostim/željam, te pa so masovnega obsega; ponudnik mora uravnotežiti zadovoljstvo gosta z dobičkonosnostjo (množica individualnih ponudb)

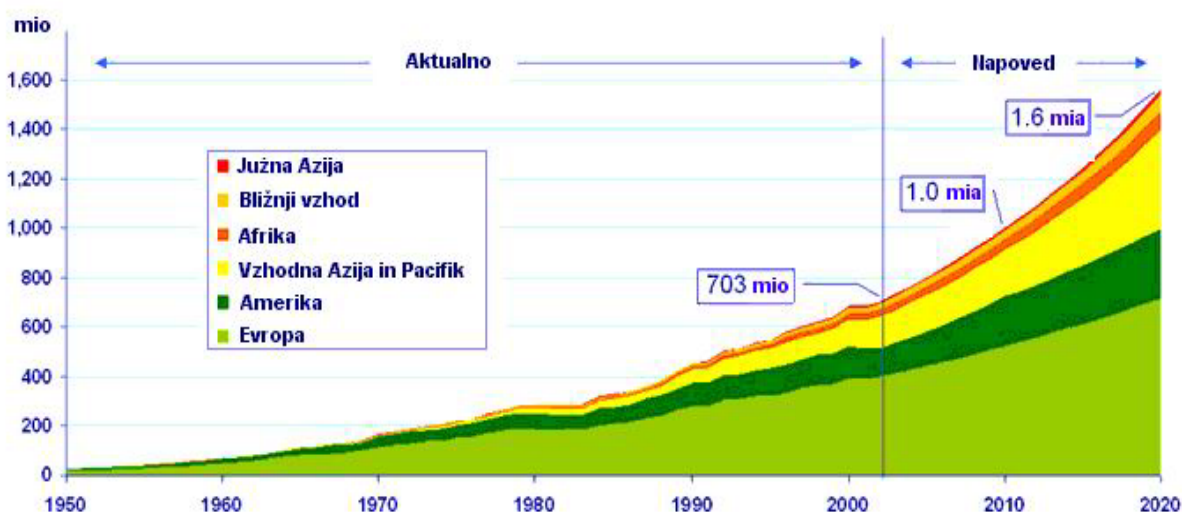
c) navzkrižno trženje produktov in subdestinacij

- vpliv medijev in pop kulture se veča (vpliv zvezdnikov in njihovih življenjskih stilov) je ključen
- trg je vedno bolj segmentiran zato je tudi vedno večji porast samskega in seniorskega turizma,
- trg družinskih počitnic ostaja še vedno na enaki stopnji
- generacije x, y, z in 0 (70-thi, 80-tih, 90-tih in rojeni v novem tisočletju), ki so zrasle z računalniki, masovnimi mediji, z drugačnimi vrednotami predstavljajo izziv za turistične delavce
- širitev novih trgov EU (v letu 2004 se je prebivalstvo z vstopom novih 10 držav povečalo za 20% na 460 milijonov)
- občuten porast Ruskih turistov v Evropo

2.1 Kvantitativni trendi povpraševanja evropskega turističnega trga³⁶

Po napovedih Svetovne turistične organizacije se bo obseg evropskega turizma v naslednjih letih podvojil, Srednja in Vzhodna Evropa pa bosta Zahodno Evropo izrinili iz vrha lestvice najbolj priljubljenih destinacij. Mednarodni prihodi v Evropo naj bi narasli do leta 2020 na 717 milijonov letno. Letna rast bi bila 3%, kar je pod svetovnim povprečjem, ki znaša 4,1%. K temu bodo pripomogla pogostejša inozemska potovanja, ki se bodo zgodila zunaj evropske tradicionalne sezone in tako pripomogla k stabilnosti turistične industrije. Evropa bi še naprej ostala svetovna destinacija številka 1, čeprav se bo njen delež v svetovnem kolaču v naslednjih dveh letih zmanjševal. Napovedi za posamezne države kažejo, da bo Francija ostala najprivlačnejša turistična destinacija, Nemčija pa še vedno predstavlja največji emitivni trg.

Slika 2: Prikaz napovedi rasti turističnih prihodov glede na destinacijo prihoda do leta 2020

³⁶ Trendi so predstavljeni v napovedih Evropske potovalne komisije (ETC)

INTERESI UDELEŽENCEV PRI RAZVOJU TURIZMA

OBISKOVALCI	PONUDNIKI TUR.STORITEV	LOKALNE SKUPNOSTI	SOCIALNO IN KULTURNO OKOLJE	NARAVNO OKOLJE
<ul style="list-style-type: none"> - pristnost okolja in ponudbe - zadovoljstvo - doživetja - izpolnjevanje želja in zadovoljevanje potreb ter pričakovanih koristi različnih segmentov povpraševanja - dobra informiranost o ponudbi destinacije in ustrezen usmerjevalno-informacijski sistem 	<ul style="list-style-type: none"> - nove investicijske možnosti - povečanje prihodkov in ustvarjenega donosa - stimulatívno podjetniško okolje - konkurenčnost ponudbe in cen - usposobljena in ustrezno izobražena delovna sila - celoletna pestra ponudba tur. programov /produktov - upravljanje, oblikovanje in trženje turističnih proizvodov in raznolikih programov s partnerskim pristopom med javnim in zasebnim sektorjem 	<ul style="list-style-type: none"> - urejena javna infrastruktura in urejenost okolja - nizka stopnja brezposelnosti - smiselno izkoriščanje lokalnih virov - pozitivni fiskalni učinki - načrtovan, usklajen in obvladljiv prostorski razvoj - gospodarska rast in razvoj območja - upravljanje, oblikovanje in trženje proizvodov s partnerskim pristopom med javnim in zasebnim sektorjem 	<ul style="list-style-type: none"> - privlačna delovna mesta - zaupanje lokalne javnosti v razvojne možnosti turizma - vzgoja za turizem - ohranjanje in spodbujanje identitete območja - oživitvev in ohranjanje kulturne krajine in kulturne dediščine - poživitvev dogajanja in privlačnost območja - izboljšanje negativnega demografskega trenda zaradi zaznanih poslovnih priložnosti in možnosti dobrega 	<ul style="list-style-type: none"> - ohranjanje naravne dediščine v skladu z načeli trajnostnega razvoja turizma in zahtev na zavarovanih območjih - učinkovito saniranje in minimiziranje posledic morebitnih večjih poškodb zaradi naravnih nesreč

SKUPEN INTERES VSEH UDELEŽENCEV V TURIZMU JE:

- ohranitev regijske pristnosti ob hkratnem propulzivnejšem vendar trajnostnem razvoju - dolgoročna mednarodna konkurenčnost destinacije na izbranih trgih skozi vse leto - partnerski pristop pri načrtovanju in izvajanju trajnostnega razvoja turizma	→ → →	- dvig kakovosti - povečanje prihodkov - vzdržnost razvoja

Analiza prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti razvoja turistične ponudbe Južne Primorske

PREDNOSTI

SLOVENSKA ISTR	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
<ul style="list-style-type: none"> • Ugodna geografska lega • Lahka dostopnost, dobre prometne povezave (avtocesta, železnica), • Velika pokrajinska raznolikost in ugodna klima • Bližina emitivnih trgov (Italija, Hrvaška) • Bogata naravna in kulturna dediščina z zavarovanimi območji • Tradicija in potenciali za sonaravni razvoj • Razvito gospodarsko, družbeno in intelektualno zaledje • Razmerje med kakovostjo in ceno gostinskih storitev je ugodno v primerjavi s sosednjo Italijo • Vzpostavljene kolesarske, sprehajalne in druge tematske poti • Tipična, razpoznavna in kakovostna eno-gastronomija • Dobro poznavanje sosedskih in svetovnih jezikov • Razvit turizem kot potencial za trženje kmetijskih proizvodov 	

SLOVENSKA ISTR	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
<ul style="list-style-type: none"> • Tradicija v turizmu • Razvoj turizma na celotnem območju obale • Razvita ponudba prenočitvenih zmogljivosti (predvsem hotelskih) in ponudba čez celo leto • Razvita komplementarna ponudba (trgovina, storitvena dejavnost) • Koncentracija turistične ponudbe na majhnem prostoru • Letališče v Sečovljah • razvita izvenpenzijska ponudba (športno-rekreativna, prireditve-in drugi dogodki,...) • ustanovljena lokalna turistična organizacija (po občinskem principu) • Skupna promocija in trženje turistične destinacije • Izjemna pestrost in raznovrstnost ponudbe, razvoj športnega turizma in mladinskega turizma glede na možnosti v prostoru, izobraževalni tečaji 	<ul style="list-style-type: none"> • Bližina obale • Izredne naravne danosti – neokrnjeno naravno okolje • Možnost razvoja turizma na različnih stičnih točkah • Naravne danosti za razvoj izletniškega turizma • Tradicija (izdelki domače obrti, kultura, kulinarika,..) in s tem možnost oblikovanja zanimivih tur. Programov • Pogoji za ekološko kmetovanje • Gostoljubnost domačega prebivalstva • Inicijativnost, entuzijazem posameznikov in pripravljenost na spremembe • Tradicija športnega turizma v vseh letnih časih, ki omogoča oblikovanje različnih rekreacijskih programov • Škocjanske jame, Kobilarna Lipica, Golf, igralnica pomembna vloga pri oblikovanju privlačnosti ponudbe čez celo leto • Delovanje turističnih društev • Čedalje večje zanimanje

<ul style="list-style-type: none"> • Obala kot izhodiščna točka Jadranskega morja za srednjo Evropo • Razpoložljivost s prireditvenimi kapacitetami (Avditorij, tenis center Lucija...) in premajhna izkoriščenost 	<p>posameznikov za ureditev nastanitvenih kapacitet (turistične kmetije, privatne sobe in apartmaji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cene nepremičnin so relativno nizke in zato sprejemljive za razvoj malih nastanitvenih objektov • Mašun, Sviščaki in Gomanci – ugodne kilmatske razmere, ki omogočajo razvoj wellnessa in drugih turističnih produktov • Redka poseljenost
--	--

SLABOSTI

SLOVENSKA ISTRA	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
<ul style="list-style-type: none"> • Ni regionalne razvojne strategije turizma • Neenakomeren razvoj • Premajhno sodelovanje javnega, privatnega in civilnega sektorja in prav tako nepovezanost in pomanjkanje koordinacije subjektov znotraj turistične dejavnosti • Kljub obstoju lokalnih turističnih organizacij, ni prave povezanosti za organiziran nastop <ul style="list-style-type: none"> • Nepovezano in premalo agresivno skupno trženje; pomanjkanje finančnih sredstev • Neustrezna struktura nastanitvenih kapacitet (premalo privatnih sob in apartmajev, penzionov, manjših družinskih hotelov, turističnih kmetij) • Pomanjkljiva turistična signalizacija • Pomanjkanje usposobljenega kadra in prenosa sodobnih znanj v turizmu • Premalo razvito podjetništvo in malo gospodarstvo • Premalo izvirna trgovska ponudba (izvirni spominki • Slabo razvit javni potniški promet • Prometna dostopnost, dosegljivost programov • Preskromno vzpodbujanje mladih za pozitivno dožemanje turizma kot načina življenja • Lokalno prebivalstvo ne sprejema načina življenja, ki je značilno za turistične destinacije (nočno življenje,...) in na drugi strani nerazumevanje gostincev do prebivalcev • Obstoječe administrativne oblike pridobivanja razvojnih sredstev (javni razpisi, javna naročila) so prezahtevne za potencialne koristnike 	

SLOVENSKA ISTRA	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
-----------------	-------------------------

<ul style="list-style-type: none"> • Neuskklajeni prostorski načrti z razvojnimi potenciali /potrebami po turizmu • Premalo in slabo urejene plaže • Slabo razvit pomorski promet marine • Prometni zastoji v sezonskih mesecih in praznikih • Zamiranje starih mestnih jeder (kar ne drži za mesto Piran) • Pomanjkanje turističnih produktov za podaljšanje turistične sezone in premajhno vključevanje tur.ponudbe kraškega dela • Neizkoriščene možnosti ponudbe in trženja zelenih in modrih športov posebej izven glavnih sezon • Slaba koordinacija med organizatorji in trženje prireditev in drugih dogodkov • Neuravnovešen razvoj obalnega pasu, slaba lokalna povezanost • Bližina neskladnih in motečih dejavnosti na obalni črti (Luka Koper, ladjedelnica) • visoka stopnja brezposelnosti in iz tega izhajajoča potreba po ustreznem gospodarskem zagonu teritorija • neugodna dosedanja lastninska struktura kapitala v turizmu, zaradi katere pretežni del profita iz turizma ne bogati teritorija, • revno kmetijstvo, tudi zaradi nizke tehnološke ravni kot posledice neugodnega reliefa (majhne parcele, nagnjena zemljišča, malo vode...) • na teritoriju obale ni gozdnega, rudnega ipd. bogastva 	<ul style="list-style-type: none"> • Negativna demografska gibanja, starejša populacija • Relativno nizka stopnja izobrazbe • Redka poseljenost • Neustrezna kadrovska politika • Slaba in dotrajana turistična infrastruktura • Pomanjkanje informacijskih točk • Nezadostna razvita osnovna in komplementarna turistična ponudba, kar onemogoča valorizacijo naravnih in kulturnih danosti • premalo nastanitvenih kap. • Ni izdelanih razvojnih programov podeželja in strategij razvoja turizma na lokalnem nivoju • Pomanjkanje sredstev za investicije, odsotnost kapitala • Pasivnost lokalnega prebivalstva pri realizaciji možnih ponudb in razvoja idej • Premalo ustrezne rekreacijske športne infrastrukture • Neugodna prometna povezava z Ilirsko Bistrico
---	---

PRILOŽNOSTI

SLOVENSKA ISTRA	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
------------------------	--------------------------------

- Bližina meje (Hrvaška, Italija), možnost razvoja skupnih turističnih programov, obmejno sodelovanje
- Odprta meja z Italijo
- Skupno trženje turističnih proizvodov obalnega dela in regije, vključevanje tradicije in obrti v turistično ponudbo
- Povečanje občinskih sredstev za namen razvoja turizma, možnost pridobivanja sredstev iz EU
- Pozitivno sodelovanje med javnim, privatnim in civilnim sektorjem, povezovanje turističnih ponudnikov
- Oblikovanje blagovnih znamk zavarovanih naravnih in kulturnih zanimivosti in območij
- Razvoj manjših in kakovostnih nastanitvenih objektov
- Razvoj manjkajoče turistične infrastrukture (tematske poti in druge izvenpenzijske ponudbe)
- Usklajen razvoj kmetijstva in ribištva, vinogradništva in vinarstva, oljkarstva in sadjarstva
- Stalna rast povpraševanja, rast števila kratkih potovanj
- Pospeševanje podjetništva in malega gospodarstva
- Povezovanje z domačimi in tujimi strateškimi partnerji
- Hitra rast povpraševanja po kakovostni celoviti ponudbi
- Sistem za vzpodbujanje usposobljenih, izobraženih in zadovoljnih kadrov v turistični dejavnosti
- Časovna in prostorska razmestitev turističnih programov in dejavnosti
- Medsebojna kombinacija obale in zaledja, nastanek specifičnih turističnih programov
- Nove specifične ciljne skupine
- Razvoj celoletnega turizma z razvojem komplementarnih dejavnosti
- Izkoristiti prenavo starega hotela Palace kot »ikono piranskega oz. regijskega« turizma

SLOVENSKA ISTR	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja hitre lokalne ceste s predorom med Koprom in Izolo • Sodelovanje s sosednjimi občinami Južne Primorske • Razvoj potniškega pomorskega prometa • Razvoj univerzitetnega središča Koper • Oblikovanje in razvoj mediteranskega klimatskega sončnega parka Ankaran-Debeli rtič-Jernejev zaliv • Ureditev in razvoj obalnih prostorov • Razvoj marin • Usklajen razvoj komunale in 	<ul style="list-style-type: none"> • Strateški položaj (meja s Hrvaško) in povečanje tranzita v Kvarner in Dalmacijo ter s tem možnost oblikovanja ponudbe prilagojene tranzitnim gostom • Trendi povpraševanja v smeri novih destinacij s poudarkom na trajnostnem razvoju turizma (ekološka osveščenost, varstvo narave in zaščitenih rastlinskih in živalskih sredstev) • Kraški pojavi kot osnova za oblikovanje ponudbe • Vedno večje povpraševanje po ekološko pridelani hrani • Spreminjanje navad prebivalstva

<p>druge javne infrastrukture</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nadaljnji razvoj potniškega prometa (kopnega, morskega in zračnega) • Vključevanje komplementarnih storitev v turizmu • Vključevanje in aktivno sodelovanje v širše projekte (stara mestna jedra) • Povezovanje izvenpenzijske ponudbe • Nov potniški terminal – navtično mednarodno prometno središče, navezava na morske povezave • Trgovsko pristanišče, ki se bo nadgradilo s prometnim logističnim terminalom, lahko predstavlja velik potencial za razvoj turizma. 	<p>in pripravljenost za spremembe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trend povpraševanja po doživetjih in aktivnem preživljanju prostega časa za oblikovanje turističnih proizvodov na temo "aktivnega doživljanja dostopne narave" • Možnost oblikovanja različnih turističnih proizvodov glede na značilnosti posameznih sezon • Gospodarski napredek in kreiranje novih delovnih mest • Možnost razvoja rekreacijskega turizma, wellness na podeželju,... • Še naprej razvoj gostinstva • Z razvojem turizma pospeševanja razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetiji • Oživljanje krajine (zaraščanje zaradi opustitve kmetijske dejavnosti) • Izrabljanje obstoječe biomasa, spodbujanje koriščenja obnovljivih energetskih virov za turistično dejavnost • Športno letališče na Krasu (letališče Gaber)
---	--

NEVARNOSTI

SLOVENSKA ISTR	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
<ul style="list-style-type: none"> • Zaostajanje v razvoju sodobne prometne in komunikacijske povezanosti (nepovezanost občin v regiji) • Nevarnost večjega onesnaževanja okolja • Pomanjkanje pitne vode • Odsotnost spodbud za investitorje, nizki davki, ugodne najemnine in cene komunalno opremljenih zemljišč, prijazna in učinkovita javna uprava,...) • Nezmožnost izkoriščanja finančnih sredstev EU, državnega proračuna • Konfliktni interesi v rabi prostora in neupoštevanje zahtev trajnostnega razvoja turizma • Nezainteresiranost domače javnosti za razvoj • Premajhen interes za investiranje v regiji • Neupoštevanje razvojnih turističnih trendov • Nepovezano trženje in promocija, nesodelovanje vseh treh sektorjev 	

SLOVENSKA ISTRA	KRAS Z ILIRSKO BISTRICO
<ul style="list-style-type: none"> • Ogrožanje in revitalizacije pri revitalizaciji starih mestnih jeder • Omejevanje uporabe morja, obale, plaž za domače prebivalce na račun razvoja turizma • Omejitev pri uporabi obale in obalnih površin za hotelske in druge goste • Prevelika obremenitev okolja zaradi (pre)intenzivnega razvoja turizma • Razvoj komunalne infrastrukture (razvoj prometa, vodovodne in komunalne infrastrukture, itd.) ne bo sledil razvoju turizma, kar lahko pripelje do padca kakovosti bivanja lokalnih prebivalcev in ogrožanja okolja; • Odpor lokalnih prebivalcev do nadaljnjega razvoja določenih oblik turizma (zlasti privabljanja enodnevnih gostov); 	<ul style="list-style-type: none"> • Boljše možnosti na področju izobraževanja in zaposlovanja v večjih primorskih mestih in v Ljubljani • Zaščitenost območja s programom Natura 2000 (EU), ki onemogoča večje posege v okolje • Vodozbirna območja

Izhodišča za trajnostni razvoj turizma

Združeni narodi, oziroma v okviru nje **Okoljski program (UNEP)** in **Svetovna turistična organizacija (WTO)** podajata smernice za trajnostni razvoj turizma vladam in lokalnim skupnostim v okviru **Mediterranskega akcijskega plana za območja Mediterana (UNEP-CAMP/MAP)** oziroma v **Vodniku za oblikovanje trajnostnih politik (WTO)**.³⁷ Te smernice so poleg usmeritev iz **Strategije prostorskega razvoja Slovenije in Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2013** izhodišče za strategijo trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske.

Smernice Svetovne turistične organizacije

Svetovna turistična organizacija izpostavlja 12 ciljev trajnostnega razvoja turizma

1. Ekonomske možnosti

Zagotoviti ekonomsko vitalnost in konkurenčnost destinacij in podjetij na način, da lahko uspevajo in imajo koristi na dolgi rok.

2. Lokalno blagostanje

Maksimalen prispevek turizma ekonomskemu blagostanju destinacije, vključno z vračanjem deleža potrošnje obiskovalcev skupnosti.

3. Kakovost zaposlitev

Za okrepitev števila in kakovosti zaposlitev iz turizma, vključno z višino plač, ugodnimi delovnimi pogoji in razpoložljivost delovnih mest za vse brez diskriminacij po spolu, rasi, zmožnostih ali na kak drug način.

4. Socialni kapital

Široka in pravična distribucija ekonomskih in socialnih koristi iz turizma na lokalne skupnosti, vključno z omogočanjem priložnosti, prihodkov in storitev za revnejše.

5. Zadovoljstvo gostov

³⁷ Making tourism more sustainable, A guide for Policy Makers, United Nations Environment Programme and World Tourism Organisation, 2005

Zagotoviti varno, zadovoljno in ugodno izkušnje za obiskovalce, ki je na razpolago za vse brez diskriminacije po spolu, rasi, zmožnostih ali na kak drug način.

6. Lokalni nadzor

Vključiti lokalne skupnosti v planiranje in sprejemanje odločitev o bodočem upravljanju in razvoju turizma v območju in v sodelovanju z drugimi udeleženci.

7. Blagostanje skupnosti

Vzdrževati in okrepiti kakovost bivanja v lokalni skupnosti, vključno socialne strukture in dostop do resursov, dobrin in podpornih sistemov. Izogibati se kakršnikoli obliki socialne degradacije in izkoriščanja.

8. Kulturno bogastvo

Spoštovati in podpirati kulturno dediščino, avtentično kulturo, tradicije in posebnosti skupnosti.

9. Fizična neokrnjenost

Vzdrževati in okrepiti kakovost urbanega in podeželskega okolja in se izogibati fizične in vizualne degradacije okolja.

10. Biološka raznovrstnost

Podpirati varstvo naravnih območij, habitatov in divjine in minimizirati škodo, ki se jim povzroča.

11. Učinkovitost resursov

Minimizirati uporabo redkih in neobnovljivih virov v razvoju in upravljanju turističnih objektov in storitev.

11. Okoljska čistost

Minimizirati onesnaževanje zraka, vode in zemlje in proizvodjanje odpadkov s strani turističnih podjetij in obiskovalcev.

Smernice okoljskega programa Mediteranskega Akcijskega Načrta Združenih narodov

Mediteranski akcijski program si še posebej prizadeva za:

- zmanjšanje negativnih prostorskih, okoljskih in socialnih učinkov turizma
- uravnoteženost socio-kulturnih, ekonomskih in okoljskih dejavnikov
- spodbujanje raznolikosti in posebnosti turističnih potencialov
- vključitev različnih sektorjev v razvoj turizma (kmetijstvo, trgovina, zdravstvo idr.)
- dodano vrednost turizma za različne udeležence: javne, privat, NPO
- odgovorno upravljanje destinacij usmerjenih v trajnostni razvoj turizma

Navedeni cilji, ki jih izpostavljata na področju trajnostnega razvoja turizma Svetovna turistična organizacija in Okoljski program v okviru Organizacije Združenih narodov, so vzajemno odvisni in vplivajo na oblikovanje razvojnih politik na področju gospodarstva, zaposlovanja, okolja, varstva potrošnikov, lokalne samouprave, varstva okolja, narave, kmetijstva in kulture ter urejanja prostora.

Smernice Komisije Evropske skupnosti na področju trajnostnega razvoja turizma

Evropska komisija se zavzema za okrepitev politik in iniciativ za trajnostni razvoj turizma in za uveljavitev ukrepov za spodbujanje trajnostnih načel v turizmu Evropske skupnosti na naslednjih področjih³⁸:

trajnostne aktivnosti in rast kakovosti turizma

Konkurenčnost turističnih podjetij in destinacij zahteva učinkovitost, iz katere se plačuje za trajnost, da se lahko dosega optimalni prihodki. V zameno pa denarna sredstva potrebna za učinkovitost reinvestirajo v kakovost delovne sile, upoštevanje interesov lokalnih skupnosti in zmanjševanje posledic turizma na okolje.

uravnotežen pristop do treh sklopov trajnosti

Trajnostni razvoj turizma hkrati zagotavlja ekonomski in poslovni uspeh, ohranitev okolja, varstvo in razvoj ter odgovornost do družbenih in kulturnih vrednot. Večpartnerske rešitve ponujajo možnosti, da se odpravijo nesorazmerja med praksami različnih udeležencev.

³⁸ Basic orientations for the sustainability of the European tourism, Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social committee and the Committee of the Regions (SEC 2003, 1295)

- **trajnostni vzorci povpraševanja**

Z zadostnim informiranjem turistov se bo postopno razvilo trajnostno razmišljanje, kar bo vplivalo na vzorce povpraševanja in spremembe v ponujenih storitvah. To zajema tudi kakovost kot sestavni del ponudbe in nove pristope k razumevanju potrošnikov, da imata kakovost in trajnost svojo ceno.

- **trajnostni vzorci ponudbe**

a) trajnostna vrednostna veriga

Sektor mora oceniti socio-ekonomske in okoljske stroške, da bi oblikovali ustrezne cene. Sektor mora začeti izvajati koncept socialne odgovornosti, ki vključuje učenje, dobro plačilo za kvalificirane in motivirane zaposlene za zagotovitev kakovosti, sisteme certificiranja za promoviranje trajnostnega povpraševanja in ponudbe ter integracijo novih tehnologij, kjer je le mogoče.

b) trajnostni razvoj destinacij

Modra izraba prostora je ključnega pomena. Konkurenčni visokokakovostni turizem **mora upoštevati nosilne zmogljivosti naravnega in kulturnega prostora.**

Povezano s tem je tudi fenomen drugih in tretjih domov v turističnih destinacijah in enodnevni obiski, ki lahko v nekaterih primerih presegajo turistično aktivnost. Tovrstni obiskovalci in pritiski po urbanizaciji dragocenega prostora povečujejo potrebo po turističnih resursih, transportni infrastrukturi in storitvah turizma, razen namestitev. Poleg tega konkurenčnost evropskega turizma zahteva tudi ohranjanje regionalnih posebnosti in raznolikosti kot konkurenčnih prednosti ob hkratnem zagotavljanju kakovosti obiska in bivanja, kar med drugim zahteva skrb za ohranjanje naravnih in kulturnih vrednot in vračanje dobičkov od turizma nazaj v destinacije.

V tem kontekstu si bo tudi Evropska komisija prizadevala spodbujati:

- osveščanje potrošnikov o pomenu trajnostnega razvoja
- partnerstva in mreže raznolikih akterjev trajnostnega razvoja
- uveljavljanje politik trajnostnega razvoja na vseh nivojih
- izgradnjo in prenos znanj in dobrih praks trajnostnega razvoja
- nadzor in poročanje o uveljavljanju načel trajnostnega razvoja

Strategija prostorskega razvoja Slovenije

Strategija prostorskega razvoja Slovenije podaja na področju razvoja turizma splošne smernice, ki se le mestoma nanašajo eksplicitno na trajnostni razvoj.

Razvojne usmeritve na področju turizma so podane v okviru večih prioritetenih usmeritev:

- krepitev prepoznavnosti in kakovosti naravnih in kulturnih značilnosti krajine

Krajinske in naravne značilnosti omogočajo prostorski razvoj in razvoj drugih dejavnosti, ki pomagajo k prepoznavnosti na nacionalni ravni. Omogoča se vključevanje kulturnih poti v turistično ponudbo.

- prostorski razvoj območij s posebnimi potenciali in problemi

Zagotavlja se celovito prostorsko zasnovo obale, kjer se usklajujejo interesi razvojnih dejavnosti s prostorskimi možnostmi in varstvenimi zahtevami ob hkratnem vzpostavljanju pogojev za razvoj kakovostne turistične ponudbe in zagotovi trajni javni dostop do obale in kopališč.

Načela trajnostnega razvoja pa so posebej izpostavljena v okviru razvoja prostorskih sistemov razvoja poselitve, še zlasti na področjih:

- turistična naselja

Pri razvoju turističnih zmogljivosti se v turističnih naseljih, kamor se uvršajo naselja, v katerem število turistov za petdeset odstotkov presega število stalnih prebivalcev v času enega meseca v obdobju največjega turističnega obiska, mora razvoj infrastrukture upoštevati naravne danosti in stavbno dediščino.

V podeželskih naseljih in vaseh, kjer se razvija turizem pa se vzdržuje in ustvarja oblikovno prepoznavnost.

- komunalno opremljanje zemljišč

Energetske zasnove z analizami možne izrabe lokalno razpoložljivih virov energije se izdelata za obstoječa in nova naselja ter pri načrtovanju novih objektov in njihove samooskrbe z energijo.

- prenova kulturne dediščine in druge stavbne dediščine v naseljih

Prenovi se da prednost pred novogradnjo v naseljih, ki so del širše prostorske identitete in predstavljajo kakovostno stavbno dediščino.

- prenova degradiranih urbanih območij

Za prenovo degradiranih urbanih območij se pripravijo programska izhodišča in prostorski načrti upoštevajoč raznolike interese lastnikov nepremičnin, investorjev, planerjev in mestne uprave.

- Prepoznavnost Slovenije z vidika kulturnega in simbolnega pomena krajine

Slovensko morje ima poseben kulturni in simbolni pomen, kjer je potrebno zagoviti takšen prostorski razvoj, ki ga ohranja ter njegovo biotsko raznovrstnost.

- ohranjanje prepoznavnosti krajinskih območij

Dejavniki prepoznavnosti krajine so razvojni dejavniki, ki povečujejo privlačnost območij za bivanje, investiranje in obisk. V teh območjih se spodbuja trajnostna raba dediščine, razvoj turizma v povezavi s kulturnimi vrednotami in s tradicionalno kmetijsko dejavnostjo, oblikovanje kulturnih poti idr. dejavnosti, ki prispevajo k gospodarskemu razvoju ter k ohranitvi in povečanju prepoznavnosti.

- zagotavljanje ohranjanja prepoznavnih značilnosti na ravni krajinskih regij

Na Krasu se upošteva strukturo kraških polj in podolij ter druge naravne in prostorske posebnosti, še posebej tudi ranljivost kraških vodonosnikov in podtalja. V primorskih krajinah se upošteva reliefne in geomorfološke značilnosti, ranljivost naravnih delov morske obale in morja ter krajinsko ekološki pomen naravne zarasti.

- razvoj turizma in prostočasovnih dejavnosti

Na obali naj se povečuje kakovost in uporabo sodobnih tehnologij s ciljem zmanjševanja rabe naravnih virov in razbremenjevanja okolja in prostora. Pri načrtovanju novih območij za turizem se najprej preverijo možne izrabe degradiranih območij. Razvoj kopaliških mest ob obali pa zajema zagotavljanje sodobnih in privlačnih kopaliških zmogljivosti, javnega in potniškega pomorskega prometa ter zagotavljanje nastanitvenih zmogljivosti in turističnih programov v povezavi s Slovensko Istro in Krasom.

Na Krasu se razvija turizem v povezavi z naravnimi posebnostmi Krasa, upoštevajoč občutljivost teh območij. Turistične in druge prostočasovne dejavnosti se programsko prestrukturira in prostorsko uravnoteži tako, da se povezuje posamične obstoječe in nove programe in se izogiba pretiranim koncentracijam programov in infrastrukture v prostoru.

Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2013

Izhodišča za razvojne ukrepe Slovenije na področju trajnostnega turizma so v novem Razvojnem načrtu in usmeritvah slovenskega turizma 2007-2013 podana v okviru poglavja o politiki trajnostnega, prostorskega in regionalnega razvoja. Ukrepi izhajajo iz predpostavke o določitvi geografskega prostora oziroma turistične destinacije različnih dimenzij (država, regija, lokalne skupnosti, turistični kraji), ki se povezujejo na osnovi enakopravnih in soodvisnih gospodarskih, družbenih in okoljskih dejavnikov oziroma na njih temelječih ciljih. Turistična politika bo zagotavljala uveljavitev treh ključnih pogojev trajnostnega razvoja na področju turizma:

- varovanje naravnega okolja in trajnostna raba razpoložljivih virov
- upoštevanje vrednot družbe (identitete) ter zmanjševanje negativnih učinkov masovnega turizma
- uspešnost turističnih proizvodov in podjetij

Med ukrepi države za uveljavitev trajnostnih načel pa sta:

1. Razvoj indikatorjev trajnostnega turizma s ciljem spodbujanja razvoja in spremljanja uresničevanja trajnostnega razvoja ter opredelitev ključnih indikatorjev trajnostnega razvoja turizma v različnih destinacijah
2. Prostorska ureditev razvoja turizma s ciljem zagotoviti ugodne prostorske pogoje za razvoj turizma skladno s trajnostnimi načeli

Razvojne strategije občin in regije Južna Primorska

Poleg strateških usmeritev na mednarodni in nacionalni ravni, upošteva strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske tudi strateške usmeritve na področju turizma na ravni regije, lokalnih skupnosti in zavarovanih območij:

- Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006
- Pilotni projekt Kras
- Strategija razvoja turizma Ilirska Bistrica

- Predlog razvojnega programa podeželja za območje Kopra, Pirana, Izole
- Strategija razvoja turizma Izola 2002-2006 (osnutek)
- Program varstva in razvoja Parka Škocjanske jame 2005-2009

**AKCIJSKI NAČRT ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA JUŽNE PRIMORSKE
2006-2012
AKTIVNOSTI IN PROJEKTI V »SUBDESTINACIJAH«
SLOVENSKA ISTRA, ILIRSKA BISTRICA IN KRAS**

Slovenska Istra- usmeritve in akcijski načrt razvoja turizma »subdestinacije«

Razvojni cilji subdestinacije:

1. dvig kakovosti obstoječih storitev in proizvodov s spremembami za maksimalno vključitev trajnostnih načel
2. diverzifikacija ponudbe Slovenske Istre za razširitev in okrepitev turistične dejavnosti upoštevajoč trende v povpraševanju in ponudbi konkurence z:
  - a) nadgradnjo obstoječih proizvodov in razvojem novih kakovostnih trendovskih in trajnostnih turističnih proizvodov in storitev
  - b) diverzifikacijo ponudbe obale in podeželskega zaledja Slovenske Istre s prostorsko razširitvijo ponudbe obale na zaledje Slovenske Istre, Kras in Ilirsko Bistrico z Brkini ter preko meja z Italijo in Hrvaško in obratno (iz teh območij na obalo),
  - c) izvajanjem trženjskih strategij razvoja, navzkrižnega in verižnega trženja proizvodov subdestinaciji, kreiranjem blagovnih znamk in okrepljeno turistično promocijo
3. povečanje konkurenčnosti subdestinacije skozi specializacijo- diferenciacijo ponudbe in storitev ob hkratnem upoštevanju načel trajnostnega razvoja.

Ključni izzivi v Slovenski Istri 2006-2012

- uskladitev prostorskih načrtov z razvojnimi potenciali/potrebami po turizmu skladno s trajnostnimi načeli

- razvoj ponudbe za podaljšanje sezone in premostitev sezonskih nihanj
- povečati rekreacijske površine predvsem na obalnem pasu
- umiritev in ureditev gibljivega in stoječega prometnega režima zlasti v poletnih mesecih infrastructure za odpravo zastojev in izboljšanja dostopnosti
- vključevanje zaledja Slovenske Istre v turistično ponudbo na obali
- povezovanje in dopolnjevanje ponudbe na ravni občin, subdestinacij in destinacije
- oblikovati organizacijski model za okrepitev sodelovanje javnega, privatnega in civilnega sektorja in izboljšati koordinacijo med subjekti znotraj turistične dejavnosti
- agresivnejše tržiti in združevati resurse zlasti pri trženju prireditvev in razvojnih aktivnostih
- pritegnitev privatnega sektorja v skupno trženje subdestinacije
- uravnovežiti strukturo nastanitvenih kapacitet (investirati v razvoj manjših nastanitvenih kapacitet: privatnih sob, družinskih hotelov, penzionov, turističnih kmetij,...).
- izboljšati turistično signalizacijo in njeno dolgoročno vzdrževanje ter javno turistično infrastrukturo na ravni destinacije izkoristiti potencialne za razvoj podeželskega turizma v zaledju Slovenske Istre skozi oblikovanje trženjsko zanimivih proizvodov in atrakcij
- izobraževalni turizem
- športni treningi skozi vse leto

Razvojne usmeritve

Preusmeritev iz intenzivnega turističnega razvoja v trajnostni razvoj z dvigom kakovosti obstoječih proizvodov, s postopnim uresničevanjem trajnostnih načel. Specializacija ponudbe subdestinacije v programu obalnega turizma in investiranje v krepitev najbolj konkurenčnih in strateških proizvodov subdestinacije: navtični proizvodi, kongresni/poslovni turizem in turizem zdravega počutja »wellness« z zdraviliško dejavnostjo.

Prednostne razvojne aktivnosti in projekti

- zagotoviti prostorske ureditvene (pred) pogoje za razvoj trajnostnega turizma in za revitalizacijo mestnih jeder (izdelava prostorsko ureditvenih načrtov na lokalni ravni, z upoštevanjem mikrolokacij za razvoj trajnostnega turizma)
- izboljšanje dostopnosti (cestni, pomorski, železniški in zračni promet), uporaba telekomunikacijske infrastrukture za večjo dostopnost
- oblikovanje turističnih proizvodov s ciljem podaljševanja sezone
- izboljšati organizacijo pri upravljanju s subdestinacijo
- uravnoveženje turizma z drugimi gospodarskimi dejavnostmi (Luka Koper, ladjedelnica) in rabo prostora skladno z nosilnimi zmogljivostmi prostora
- sheme za spodbujanje oddajanje zasebnih počitniških stanovanj v turistične namene (cca 6000 ležišč samo v Piranski občini!)

Razvoj proizvodov in storitev

- ureditev mreže, sprehajalnih, drugih tematskih poti z navezavo na Parenzano tako ob obalnem pasu kot tudi v obalnem zaledju; v sklopu ureditve poti vzpostavitve enotnega označevalnega sistema v skladu s celotno podobo območja in s možnostjo prilagojenega lokalnim podobam;
- razvoj novih športno-rekreativnih poti in drugih tematskih poti, ki povezujejo naravno, kulturno dediščino, gastronomijo in druge specifične značilnosti destinacije;
- na podeželju oz. obalnem zaledju vzpostavitve in izgradnja eko turističnih in turističnih kmetij, gostišč, privatnih sob in apartmajev;
- vključevanje ekoturističnih proizvodov in kulturnih proizvodov zaledja obale v turistično ponudbo obale;
- posodobitev urejenih in ureditev neurejenih kopališč in njihova prilagoditev izbranim standardom kakovosti;
- razvoj turistične ponudbe v Marini Izola, Simonov zaliv, obala Koper-Izola, širše območje bolnišnice, bazenski kompleks Livade
- Dragonja - Sv. Peter - Nova Vas – Padna: Razvoj in izgradnja tipične ponudbe podeželja (*vinske, sadne, oljčne ceste, kmetije, kulinarika, kolesarske poti, pešpoti, konjeniške poti, pohodništvo med vinogradi*)
- »Belvedere, Izola – vzhodni vhod (Viližan – Ruda),
- Športno-rekreacijski in prireditveni programi v mestu in zaledju

Investicije

- prenova starega hotela Palace in priprava nove zasnove centra Portorož;
- izgradnja golf igrišča (Sečovlje);
- posodobitev letališča Portorož;
- naložbe v garažne hiše v sklopu projekta ureditve prometa v občini Piran;
- ureditve Jernejevega kanala;
- začasna poletna postavitve pontonsko-plavajočih pomolov in ureditev plaž;
- ureditev uličnega muzeja Izola
- revitalizacija mestnega jedra Izola
- gradnja parkirne hiše v Izoli
- gradnja mladinskega hotela v občini Izola
- ureditev kopališča »Svetilnik«
- razširitev hotela Belvedere z vzpostavitvijo »wellness« centra
- gradnja novega hotela v Simonovem zalivu
- razširitev in posodobitev hotela Delfin
- ureditev celotnega obalnega pasu za rekreacijo (kopanje, sprehajanje,...)
- urejanje Ankaranskega polotoka za turistični razvoj
- realizacija pomola za potniški morski promet

- vzpostavitev marine Koper in športno-rekreativnega centra Koper
- ureditev obalnega pasu Žusterna-Ruda predvsem v športno-rekreativne namene
- obnova kulturne dediščine predvsem kulturnih spomenikov, sakralnih objektov in spodbujanje vključitve v turistično ponudbo destinacije
- programska in kakovostna prenova in dopolnitev turističnih kapacitet in objektov v Strunjanu-Salinera (v izvajanju)
- celostna ureditev kraja Strunjan kot del k
- krajinskega parka in povabiti domačine k sodelovanju v turistični ponudbi
- razvoj in kakovostna dopolnitev kapacitet za mladinski turizem v Pacugu
- razvoj kapacitet in programov za počitniški stacionarni turizem v Fiesi
- celostna revitalizacija mesta Piran: družinski hoteli, penzioni, apartmaji, osrednje prireditve na prostem na Tartinijevem trgu, galerije, muzeji, cerkve v Piranu
- umiritev prometa v Piranu, izgradnja južne in severne garaže s povezavi v mesto
- preureditev skladišča soli v Portorožu v potniški privez in rekreativne površine
- *prostorska zaokrožitev in programska dopolnitev v Portorožu - prenova starega hotela Palace in ureditev območja od tega objekta do Avditorija, vključno z obalnim pasom (plaža)*
- umiritev prometa v Portorožu, prepoved parkiranja na promenadi, ureditev korza
- *ureditev območja avditorija, obalnega pasu in plaže v Portorožu*
- *prostorska in programska zaokrožitev kompleksa hotela Metropol- vključitev območja Vojkov dom*
- *prostorska in programska preusmeritev območja avtokampa Lucija – šport, rekreacija, zabavišni programi*
- *izgradnja turističnih nastanitvenih kapacitet , celostna ureditev obale in ekskluzivne plaže na rtu polotoka Seča z vsebinami, ki jih lahko koristijo tudi krajani (z depandansami in hotelom na zahodni strani z bazeni ter wellness&beauty programom, z dodatnimi privezi za večja plovila, komunalni privezi)*
- *vzhodni vstop v Portorož -*
- *ureditve športno rekreacijskih objektov v centru Lucija z namestitvami, in družbenimi funkcijami: zdravstveni dom, knjižnica, tržnica, nakupovalno središče, garaže*
- *Komunalna sanacija območja Lucije (južno pobočje) - lokacije za družinske penzione in vile višjega standarda*
- *Seča južno pobočje- Komunalna sanacija -obnova in novogradnja penzionov in vil višjega standarda*
- *Seča- »ex Droga«- Rekonstrukcija območja za turistično rekreativno in zdraviliško dejavnost - programska navezava na soline in naravne zdravilne faktorje – povezava s kanalom sv. Jerneja*
- *Parecag južno pobočje- Komunalna sanacija območja - obnova in novogradnja penzionov in vil višjega standarda*
- *Kanal sv. Jerneja- Sanacija kanala za plovno povezavo morja s programi vezani na soline - ureditev obale in komunalnih privezov in programska navezava na soline*
- *Soline, Sečovlje Krajinski park naravni faktorji – izletniški turizem – izobraževanje – flora - favna, Sečovlje rudnik: sanacija območja zapuščenega rudnika - izgradnja turistične »atrakcije« obale za mlade.*
- *prometna ureditev: povezave in izhodišče za izlete s čolni, obisk solin, golf igrišča*
- *letališče Sečovlje Podaljšanje letališke steze in ureditev spremljajočih objektov*
- *izgradnja golf igrišča s spremljajočimi objekti in programi v Sečovljah*

- samostan Krog: Obnova samostanskega kompleksa in izgradnja namestitvenih in ostalih kapacitet - konjeniški šport - povezava z golf igriščem
- ureditev promenade od Solin do Strunjana s spremljajočimi programi na relaciji ustje Dragonja soline - center Portoroža - Strunjan – Izola

Dostopnost

Za celoten turistični razvoj Slovenske Istre, predvsem obalnega pasu, je pomembna ureditev prometnega režima (parkirna prostori, garažne hiše, vzpostavitev lokalnega javnega potniškega prometa tako po kopnem kot po morju, preučitve možnosti glede alternativnih rešitve problematike obalne ceste (medmestne železnice, morske povezave), zaprtje starih mestnih jeder in podobno, ureditev zelenih površin, parkov, igrišč, počivališč, sprehajališč drugih javnih površin oz. zunanje podobe kraja, izgradnja pešpoti in kolesarske poti, postaviti dvigala /eskalatorje (bolnišnica – obalna promenada, Belvedere – plaža in ureditev dostopov za osebe s senzoričnimi in gibalnimi motnjami).

Trženje

Za nadaljnji razvoj je izrednega pomena sodelovanje subjektov turistične dejavnosti tako na lokalni, destinacijski kot regionalni ravni, skupno trženje, vzpostavitev enotnega informacijskega sistem s poudarkom na hitrem prenosu informacij.

Kakovost destinacij znotraj Slovenske Istre se postopoma dviguje iz 3* na 4* in iz 4* na 5*, kar ne pomeni dvig kakovosti samo hotelskih in drugih namestitvenih objektov, temveč celotne turistične ponudbe, tako storitev, ljudi, okolja.

Organiziranost subdestinacije

LTO & javno-zasebno partnerstvo v sklopu predvidene organizacijske strukture na ravni destinacije

Legenda

- ŠPORTNI IN REKREATIVNI TURIZEM**
- KOLESARJENJE**
- 1 Treking
  - 2 Gorsko in adrenalinsko
- POHODNIŠTVO**
- 1 Sprehajanje
  - 2 Treking (rekreativne pešpoti, planinske poti)
  - 3 Nordijska hoja in druge oblike
- TEK**
- ŠPORTNO PLEZANJE**
- 1 Plezanje po naravnih stenah
  - 2 Plezanje po umetnih stenah
- VODNI ŠPORTI (na morju in kopenskih vodah)**
- 1 Plavanje, potapljanje, surfanje, ...
  - 2 Rafting, kajak, kanu
  - 3 Morski navtični športi: jadranje, paraski, smučanje, skuter
- ZRAČNI ŠPORTI**
- 1 Športno letalstvo
  - 2 Jadrarno letalstvo in padalstvo, zmajarstvo
- MORSKI RIBOLOV**
- LOV, RIBOLOV, FOTOLOV, STRELJANJE NA GLINASTE GOLOBE
  - GOLF
  - JAHANJE
  - JAMARSTVO
  - TENIS
  - PRIPRAVE ŠPORTNIKOV
  - MOTOKROS
  - SMUČANJE, TEK NA SMUČEH
- PRIREĐITVE IN ZABAVE**
- POSLOVNA POTOVANJA**
- 1 POSLOVNA SREČANJA
  - 2 SEMINARJI IN KONFERENCE
  - 3 KONGRESI
  - 4 POSLOVNO LETALSTVO
- KROŽNA POTOVANJA**
- OGLEDI KULTURNE IN NARAVNE DEDIŠČINE, NATURA 2000
  - KAMPING
  - BIKERSTVO
  - TURE PO SLOVENIJI, HRVAŠKI, ITALIJI
  - POSTANEK NA POTI (TRANZIT)
  - KRIŽARJENJE
- SPROSTITEV IN ODDIH**
- 1 POČITNICE V HRIBIH, NA KRASU, OB JEZERI, JAMAH
  - 2 POČITNICE NA MORJU
  - 3 POČITNICE NA KMETIJI, PODEŽELJU
  - 4 DRUŽINSKE POČITNICE
  - 5 VIKEND POČITNICE
  - 6 POČITNICE ZA SENIORJE
  - 7 WELLNESS
- MLADINSKI TURIZEM**
- 1 ŠOLE V NARAVI
  - 2 DELAVNICE, RAZISKOVANJA IN ODKRIVANJA
  - 3 ŠTUDIJSKI IZLETI
  - 4 IZMENJAVA ŠTUDENTOV
- KULTURNI TURIZEM**
- 1 STALNE IN ZAČASNE RAZSTAVE
  - 2 DELAVNICE UMETNIKOV, DOMAČIH OBRTNIKOV
  - 3 KULTURNE PRIREĐITVE, FESTIVALI («POP-KULTURA»)
  - 4 PREMIČNA IN NEPREMIČNA KULTURNA DEDIŠČINA
  - 5 »ŽIVA« USTVARJALNA UMETNOST
- TEMATSKI TURIZEM, POTI IN PARKI**
- EKO TURIZEM (SPECIALIZIRANI DEL TRAJNOSTNEGA T.)
  - PODEŽELSKI TURIZEM
  - NAVTIČNI TURIZEM
  - VINSKE, SADNE CESTE IN DRUGE TEMATSKE POTI (kulture, zgodovinske, gozdne učne itd.)
  - ENOGASTRONOMIJA
  - IGRALNIŠTVO
  - ZABAVIŠČNI IN ADRENALINSKI PARKI
  - NAKUPOVANJE
  - ZDRAVILIŠKI, KLIMATSKI TURIZEM
- PRODUKTI, KI SLEDIJO TRENDOM IN/ALI KREIRAJO TRENDE**
- 1 Križarjenja (in izleti v notranjost)
  - 2 Atrakcije: otok Izola, zabaviščni centri/adrenalinski, zabaviščni, eko idr. naravni in umetni parki in območja rekreacije in zabave)
  - 3 Verski turizem
  - 4 Speleološki (v povezavi z Muzejem Krasa)
  - 5 Botanični
  - 6 Zoološki
- Obstoječi proizvodi, ki se tržijo**
- Obstoječi proizvodi, obstajajo v zametkih, nenačrtno ali sploh niso trženi**
- Potencialni proizvodi, še ne razviti**

Kras- usmeritve in akcijski načrt razvoja turizma »subdestinacije«

Razvojni cilji

Razvoj turizma subdestinacije Kras bo poudarjal **unikatnost** in temeljil na regionalnih značilnostih, ki jih odlikuje tradicija in/ali visoka doživljajska vrednost. Razvoj visoko specializirane oblike turizma in spremljajoče ponudbe **z** visoko dodano vrednostjo za izbrane ciljne skupine, ki povprašujejo po določeni turistični storitvi.

Cilji razvoja trajnostnega turizma na Krasu so zato:

1. strukturno in trajnostno uravnotežiti prepoznana nesorazmerja v razvoju turizma v subdestinaciji Kras
2. dvig kakovosti obstoječih storitev in proizvodov s spremembami za maksimalno vključitev trajnostnih načel
3. razvoj novih kakovostnih storitev/proizvodov za razširitev in okrepitev turistične dejavnosti, upoštevajoč trende v povpraševanju in ponudbi konkurence
4. spodbujati raznolikost ponudbe (diverzifikacija ponudbe) Krasa s prostorsko/destinacijsko razširitvijo turistične ponudbe Krasa čez mejo s sosednjo Italijo, z navzkrižnim in verižnim trženjem proizvodov z drugimi subdestinacijami in s tem
5. povečanje globalne konkurenčnosti destinacije Južna Primorska skozi promoviranje enkratnih proizvodov temelječih na speleologiji in specializiranih programih kot npr. kulturni turizem (in vse oblike turizma povezane z njim)
6. povečanje obsega turističnih dejavnosti ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja.

Izzivi

- dekoncentracija nastanitvenih zmogljivosti v posameznih centrih s povečanim izkoristkom obstoječih kapacitet skladno z nosilno zmogljivostjo prostora in z izgradnjo nastanitvenih zmogljivosti tam, kjer je to iz trajnostnega vidika dopustno in smiselno (zlasti na podeželju)
- dvig kakovosti hotelov iz sedanjih 2* in 3* zvezdic v 3* oziroma 4* ali 5* zvezdic in prilagoditev hotelske infrastrukture trendom (zlasti demografskim) ob hkratnem upoštevanju trajnostnih načel
- razvoj raziskovalnega, šolskega, športnega turizma zlasti v izven-sezonskem času
- okrepitev povezanosti in sodelovanje med posameznimi ponudniki turističnih storitev in s tem povečati nastanek integralnih turističnih novih proizvodov
- razvoj učinkovite organizacijske strukture na ravni subdestinacije z namenom povezovanja vseh subjektov povezanih s turistično dejavnostjo izvajanjem skupne promocije in trženja subdestinacije, informacijske dejavnosti, koordinacije in organizacije prireditve ter povezovanja subdestinacije s preostalima dvema na ravni destinacije
- okrepiti informacijsko podporo za večji pretok informacij in izboljšanje prepoznavnosti in dostopnosti.
- zgraditi oziroma povezati ter skupno- verižno in navzkrižno trženje turistične ponudbe Krasa znotraj subdestinacije in v okviru širšega območja Južne Primorske, na katero se bo, kot dodatna ponudba, navezala tudi ponudba Brkinov in drugih okoliških območij.
- pritegnitev in usposobitev potrebnega kadra, predvsem iz deficitarnih področij na področju posameznih turističnih proizvodov
- ureditev pristojnosti in odgovornosti glede upravljanja, vzdrževanja in financiranja javne infrastrukture
- podpora podjetniški kulturi na področju turizma in s tem aktiven pristop k razvoju ter spodbujanje inovativnosti
- spodbujanje nastajanja kakovostnih in razpoznavnih spominkov in blagovnih znamk na ravni subdestinacije

Razvojne usmeritve

Zaradi potrebe po bolj raznoliki ponudbi (diverzifikacija), s čimer se zmanjšujejo tveganja in odvisnost od sezon in zaradi potrebe po večji prepoznavnosti ponudbe celotne destinacije Južna Primorska in še posebej subdestinacije Kras (diferenciacija) se predlaga:

- a) krepitev konkurenčnih prednosti subdestinacije Kras na edinstvenem produktu speleologije (Škocjanske jame, krasoslovje, jamarstvo, »wellness« v jami)
- b) trženjsko segmentiranje ponudbe na programu kulturnega turizma³⁹ zaradi izjemnih kulturnih spomenikov v območju (Lipica, Štanjel)

---

³⁹ Svetovna turistična organizacija definira kulturni turizem kot potovanje ljudi zaradi kulturnih motivov. Kulturni turizem zajema študijska potovanja, doživljanje sodobne umetnosti, kulturna potovanja, potovanja na ogled festivalov, obisk spomenikov in zgodovinskih atrakcij, folklorne prireditve in romarske poti.

Predlaga se postopna uveljavitev trajnostnega turističnega razvoja s prilagoditvijo in z dvigom kakovosti obstoječih proizvodov in storitev ter nastajanjem novih, skladno s trajnostnimi cilji. V ta namen se bo na Krasu spodbujal razvoj naslednjih oblik trajnostnega turizma :

proizvodi: edinstveni speleološki, gastronomski, zdraviliški, lovski, konjeništvo

programi: kulturni turizem v povezavi s podeželjem, posebnimi oblikami rekreacije, specializirane konference (in pritegnitev konferenčnih gostov iz drugih Slovenskih destinacij za obisk kulturnih znamenitosti in edinstvenih naravnih in drugih enkratnih, konkurenčnih proizvodov Krasa).

Prednostne razvojne aktivnosti in projekti

- investicije v ljudi za trajnostni, kakovostnejši in trendovski turizem z višjo dodano vrednostjo
- investicije v trajnostno čezmejno turistično infrastrukturo, dvig kakovosti namestitvenih kapacitet in okrepitev dostopnosti
- pritegnitev investitorjev za investiranje v projekte trajnostnega razvoja v turizmu
- kakovostno razvijati/nadgraditi obstoječe ključne proizvode in prepoznana turistična območja Krasa (Lipica, Škocjanske jame, Postojna; jamarstvo, jahanje...) ter vrste turizma (kulturni, raziskovalni, šolski, podeželski...)
- razviti nove proizvode temelječe na danostih in inovacijah, upoštevaje trende in trajnostne vidike
- izboljšati dostopnost do proizvodov in območij znotraj subdestinacij (fizično in virtualno dostopnost)

Razvoj proizvodov in storitev

- ureditev Divače mestnega jedra, preoblikovanje Škrateljnovе domačije v muzej slovenskih filmskih igralcev (Ita Rina);
- razvoj kobilarne Lipice s vzdrževanjem obstoječih ter ureditev novih tematskih poti, zaščita in ohranitev naravnega okolja v Lipici in ureditev prometa, prenovo objektov kobilarniške dejavnosti, prenovo objektov kulturne dediščine, dvig kakovosti obstoječih hotelov, vzpostavitev turistično informacijskega centra;
- oblikovanje Štanjela kot kulturno izobraževalnega, poslovnega centra visoke kakovosti : obnova in revitalizacija Štanjelskega gradu in ureditev enoteke, ureditev hotela v Štanjelu, ureditev alternativnega zdraviliškega centra v hiši ob Kobdiljskem stolpu Štanjela, ureditve novega turistično informacijskega centra v Štanjelu;
- vzpostavitev športno-rekreacijskega centra Letališče Gabrk s poudarkom na letalstvu, zmajarstvu, jadralstvu in vzpostavitev spremljajoče ponudbe;
- ureditev tematskih in rekreacijski poti ter učnih poti
rekreacijske poti : kolesarske (gorske in trekning), pohodniške oz. sprehajalne, jahalne poti
- z ureditvijo poti se uredi tudi postavitve klopi, košev, sanitarij v skladu z okoljem in celostno grafično podobo območja, počivališča, parkirišča (npr. tudi za kolesa), usklajenost gostinske ponudbe s konceptom trženja rekreacijskih poti in vključevanje le-te, prenočitvene kapacitete specializirane za kolesarje, pohodnike,..., izposojevalnice športne opreme. Pri

načrtovanju poteka poti se predvidi tudi povezovanje s tematskimi in rekreacijskimi poti sosednjih občin, območij, destinacij s ciljem povezovanja ponudbe, skupnega trženja, povečanja konkurenčnosti v primerjavi z drugimi primerljivimi destinacijami.

- ureditev in vzpostavitev informacijsko označevalnega sistema v skladu s celotno podobo območja, ki je predmet označevanja (najavne table, splošne oz. pozdravne informacijske table, turistični smerokazi, interne usmerjevalne table na posamezni poti, opisne table);
- obnova in ureditev posameznih turističnih točk (kulturnih, naravnih, sakralnih...) npr. ureditev starih kraških vasi kot so Dutovlje, Tomaj,... ter narediti privlačne za obiskovalce
- ureditev divaškega mestnega jedra, ureditev muzeja slovenskih filmskih igralcev pri Škrateljnovi domačiji, ureditev kulturnega in izobraževalnega centra, ureditev TIC-a
- vzpostavitev športno-rekreacijskega središča na Gabrku s poudarkom na letalstvu ter ureditev spremljajoče infrastrukture, vezane na šport, rekreacijo, druge prostočasne aktivnosti, adrenalinski športi...
- ureditev turističnega središča v Senožecah s poudarkom na pivovarstvu, obnova kulturne dediščine
- razvoj turizma na Vremščici (zmajarstvo, padalstvo, pohodništvo rekreacija)
- trženje specifičnih gastronomskih značilnostih območja s poudarkom na ovčereji, sadjarstvu v Brkinih, sonaravnem kmetijstvu
- vzpostavljanje, dopolnjevanje in urejanje tematskih poti po občini Divača (kolesarske, pohodniške, planinske, učne, sadne, literarne, jahalne, kulinarčne) ter ureditev počivališč ob njih
- ureditev muzejske zbirke rudarstva v Vremški dolini
- razvoj športnih in rekreativnih dejavnosti ob reki Reki
- ureditev mlinā Ukna ob reki Reki;
- širitev Parka Škocjanske jame v JV del občine Divača – proti vasi Dane

Investicije

- oblikovanje specifičnega središča v Sežani, ki se bo razvil v diagnostično-rehabilitacijski center s hipoterapijo in speleoterapijo (v povezavi s bolnišnico v Sežani, gradnja turističnih apartmajev s spremljajočo ponudbo); obnovitev že obstoječih hotelov v Sežani; razvoj igralniškega turizma v Sežani,
- oblikovanje Krajinskega parka Glinščica in ureditev turistično-informativnega centra ter ureditev naravoslovno-izobraževalne poti po krajinskem parku Glinščica;
- ureditev Parka škocjanskih jam z ureditvijo vasi, prenovalnega informacijskega centra, z vzpostavitvijo naravoslovnega centra 3;
- po celotnem obravnavanem območju izgradnja manjših hotelskih objektov do 50 ležišč s najmanj 3*, manjših družinskih hotelov, gostišč, penzionov in turističnih in eko turističnih kmetij in zasebnih sob in apartmajev;
- ureditev prevozov od železniške postaje v Divači do turističnih točk
- ureditev prostorov za kampiranje in avtodome v občini
- ureditev infrastrukture v Divaški jami
- obnova in ureditev vodnih zbiralnikov (tajhi) pod Vremščico

- obnova kulturne dediščine v občini (sakralna – freske iz 15. stoletja v Gradišču, Vremskem Britofu, tehnična-vodarna Draga, ledenice, mlini...)
- ureditev vaških jeder v divaški občini,
- ureditev mladinskega hotela

Dostopnost

- ureditev varnih dostopov turističnega dela Škocjanskih jam do Mahorčičeve jame in dostop do Matavuna;
- odprtje drugih delov Škocjanskih jam, ko bodo le-ti dostopni za obiskovalce;
- ureditev večnamenskega prostora v Matavunu št. 8;
- ureditev parkirnih površin v Parku Škocjanske jame;
- nadgradnja turistično-informativnega centra v Parku Škocjanske jame z multimedijско dvorano;
- podpora Parka Škocjanske jame pri izdelavi projektov in izvedbenih načrtov za vzpostavitev kampov in prostorov za avtodome izven osrednjega zavarovanega območja Parka Škocjanske jame (Dujčev mlin, Divaški Gaberk);
- ureditev varnih dostopov turističnega dela Škocjanskih jam do Mahorčičeve jame in dostop do Matavuna;
- ureditev večnamenskega prostora v Matavunu št. 8;
- izdelava virtualnih vsebin za večpredstavnostne medije

Trženje

- strateški in izvedbeni načrt trženja za razvoj novih trajnostnih in trendovskih proizvodov in trgov in prilagoditev obstoječih trgov ter ciljno trženje z novimi orodji tržnega komuniciranja.
- kreiranje blagovnih znamk Krasa in promocija Krasa kot destinacije in subdestinacije
- izvedba verižnega in navzkrižnega trženja proizvodov in storitev Krasa s sosednjima turističnima »subregijama«
- ureditev prodajaln z izdelki domače drobne obrti, eko-tržnice,
- sodelovanje Parka Škocjanske jame pri promocijskih programih vplivnega območja (občina Ilirska Bistrica in druge okoliške občine);
- sodelovanje Parka Škocjanske jame pri mednarodni promociji parka in okoliških turističnih ponudnikov (tudi obmejnih)- (Glinščica, Občina Dolina, Doberdob in druga območja);

Organiziranost

LTO & javno-zasebno partnerstvo v sklopu predvidene organizacijske strukture na ravni destinacije Južna Primorska

Legenda

- ŠPORTNI IN REKREATIVNI TURIZEM**
- KOLESARJENJE**
- 1 Treking
  - 2 Gorsko in adrenalinsko
- POHODNIŠTVO**
- 1 Sprehajanje
  - 2 Treking (rekreativne pešpoti, planinske poti)
  - 3 Nordijska hoja in druge oblike
- TEK**
- ŠPORTNO PLEZANJE**
- 1 Plezanje po naravnih stenah
  - 2 Plezanje po umetnih stenah
- VODNI ŠPORTI (na morju in kopenskih vodah)**
- 1 Plavanje, potapljanje, surfanje, ...
  - 2 Rafting, kajak, kanu
  - 3 Morski navtični športi: jadranje, paraski, smučanje, skuter
- ZRAČNI ŠPORTI**
- 1 Športno letalstvo
  - 2 Jadrarno letalstvo in padalstvo, zmajarstvo
- MORSKI RIBOLOV**
- LOV, RIBOLOV, FOTOLOV, STRELJANJE NA GLINASTE GOLOBE
  - GOLF
  - JAHANJE
  - JAMARSTVO
  - TENIS
  - PRIPRAVE ŠPORTNIKOV
  - MOTOKROS
  - SMUČANJE, TEK NA SMUČEH
- PRIREĐITVE IN ZABAVE**
- POSLOVNA POTOVANJA**
- 1 POSLOVNA SREČANJA
  - 2 SEMINARJI IN KONFERENCE
  - 3 KONGRESI
  - 4 POSLOVNO LETALSTVO
- KROŽNA POTOVANJA**
- OGLEDI KULTURNE IN NARAVNE DEDIŠČINE, NATURA 2000
  - KAMPING
  - BIKERSTVO
  - TURE PO SLOVENIJI, HRVAŠKI, ITALIJI
  - POSTANEK NA POTI (TRANZIT)
  - KRIŽARJENJE
- SPROSTITEV IN ODDIH**
- 1 POČITNICE V HRIBIH, NA KRASU, OB JEZERI, JAMAH
  - 2 POČITNICE NA MORJU
  - 3 POČITNICE NA KMETIJI, PODEŽELJU
  - 4 DRUŽINSKE POČITNICE
  - 5 VIKEND POČITNICE
  - 6 POČITNICE ZA SENIORJE
  - 7 WELLNESS
- MLADINSKI TURIZEM**
- 1 ŠOLE V NARAVI
  - 2 DELAVNICE, RAZISKOVANJA IN ODKRIVANJA
  - 3 ŠTUDIJSKI IZLETI
  - 4 IZMENJAVA ŠTUDENTOV
- KULTURNI TURIZEM**
- 1 STALNE IN ZAČASNE RAZSTAVE
  - 2 DELAVNICE UMETNIKOV, DOMAČIH OBRTNIKOV
  - 3 KULTURNE PRIREĐITVE, FESTIVALI («POP-KULTURA»)
  - 4 PREMIČNA IN NEPREMIČNA KULTURNA DEDIŠČINA
  - 5 »ŽIVA« USTVARJALNA UMETNOST
- TEMATSKI TURIZEM, POTI IN PARKI**
- EKO TURIZEM (SPECIALIZIRANI DEL TRAJNOSTNEGA T.)
  - PODEŽELSKI TURIZEM
  - NAVTIČNI TURIZEM
  - VINSKE, SADNE CESTE IN DRUGE TEMATSKE POTI (kulture, zgodovinske, gozdne učne itd.)
  - ENOGASTRONOMIJA
  - IGRALNIŠTVO
  - ZABAVIŠČNI IN ADRENALINSKI PARKI
  - NAKUPOVANJE
  - ZDRAVILIŠKI, KLIMATSKI TURIZEM
- PRODUKTI, KI SLEDIJO TRENDOM IN/ALI KREIRAJO TRENDE**
- 1 Križarjenja (in izleti v notranjost)
  - 2 Atrakcije: otok Izola, zabaviščni centri/adrenalinski, zabaviščni, eko idr. naravni in umetni parki in območja rekreacije in zabave)
  - 3 Verski turizem
  - 4 Speleološki (v povezavi z Muzejem Krasa)
  - 5 Botanični
  - 6 Zoološki
- Obstoječi proizvodi, ki se tržijo**
- Obstoječi proizvodi, obstajajo v zametkih, nenačrtno ali sploh niso trženi**
- Potencialni proizvodi, še ne razviti**

Ilirska Bistrica- usmeritve in akcijski načrt razvoja turizma »subdestinacije«

Razvojni cilji subdestinacije:

1. Zgraditi turistično ponudbo upoštevajoč trajnostna načela in trende v povpraševanju in ponudbi,
2. izkoristiti obstoječe danosti za razvoj turizma in okrepiti prepoznavnost turistične ponudbe znotraj subdestinacije, med ostalima dvema subdestinacijama Južne Primorske, čezmejno in širše (znotraj države in globalno)

Ključni izzivi v Ilirski Bistrici

- dvig stopnje izobrazbe v turizmu za izboljšanje kadrovske strukture, starostna struktura prebivalstva
- investiranje v specialistična strokovna in funkcionalna znanja in usposabljanja kadrov specializiranih na področju turistične dejavnosti
- okrepitev sodelovanja vseh akterjev povezanih s turistično dejavnostjo za izboljšanje organiziranosti upravljanje aktivnosti za pospeševanje turizma
- vzpostavitev nosilcev turističnega razvoja
- zagotavljanje sistemskih virov za marketinške aktivnosti, izobraževanja in druge razvojne aktivnosti
- izboljšanje strukturo nastanitvenih zmogljivosti in kapacitet ter investicije v izboljšanje in izgradnjo nove turistične infrastrukture
- pritegnitev investorjev in izboljšanje pogojev za vlaganja

- razvoj osnovne in komplementarne turistične ponudbe z izkoriščanjem naravnih in kulturnih danosti ob upoštevanju izjemnih priložnosti trajnostnega in trendovskega razvoja turizma zlasti na področju ekoturizma in turizma na podeželju
- izboljšanje informiranosti in dostopnosti skozi označevalno infrastrukturo in opremo za usmerjanje obiskovalcev in turistov
- zagotavljanje trajnosti vzdrževanju in urejanju obstoječe športno-rekreativne in druge infrastrukture na tematskih poteh
- oblikovanje kakovostnih in razpoznavnih spominkov, blagovnih znamk, trženja značilnih izdelkov in pridelkov podeželja
- okrepiti povezanost in sodelovanje med posameznimi ponudniki turističnih storitev in s tem povečati nastanek novih integralnih turističnih proizvodov
- zgraditi oz. povezati ter skupno – verižno in navzkrižno tržiti turistično ponudbo Ilirske Bistrice znotraj subdestinacije in v okviru širšega območja Južne Primorske, na katero se bo, kot dodatna ponudba, navezala tudi ponudba Brkinov, Snežniškega pogorja in drugih okoliških območij
- spodbujanje nastajanja kakovostnih in razpoznavnih spominkov in blagovnih znamk na ravni subdestinacije
- izboljšati cestno prometno dostopnost
- obvladovati negativne demografske trende s pritegnitvijo ljudi v regijo in preprečitvijo bega možganov

Razvojne usmeritve

Graditi konkurenčne prednosti subdestinacije na EKOTurizmu⁴⁰ kot trženjskem programu za diferenciacijo ponudbe, s proizvodi povezanimi z odkrivanjem narave tega območja kot so gornišstvo, lov in ribolov, fotosafari. Zato naj se turistična ponudba Ilirske Bistrice usmeri v oblikovanje tistih turističnih proizvodov, ki vključujejo doživetja, izobraževanje in predstavitveno dejavnost (npr. pripovedovanje zgodb, fotosafari, multivizije in multimedijske predstavitve, vodeni ogledi narave, preživetja v naravi ipd.). Predvsem gre za turistične proizvode, ki jih lahko izvajajo lokalni prebivalci, ki upravljajo z naravnimi območji in jih varujejo ter tisti proizvodi, ki zagotavljajo dodatne možnosti zaposlovanja za lokalne prebivalce.

Prednostne razvojne aktivnosti in projekti

- izgradnja trajnostnih namestitvenih kapacitet,
- dostopna infrastruktura,

⁴⁰ Po definiciji Svetovne turistične organizacije Ekoturizem obsega vse oblike turizma, ki slonijo na naravi in pri katerih je osnovni motiv turističnega obiska opazovanje in občudovanje narave ter tradicionalnih kultur zlasti v naravnih okoljih. Vključuje izobraževanje in predstavitveno dejavnost namenjeno obiskovalcem in podpira varovanje naravnega okolja z:

- a.) ustvarjanjem ekonomskih koristi za lokalno prebivalstvo, podjetja in organizacije, ki upravljajo z naravnimi območji in jih ohranjajo,
- b.) ustvarjanje dodatnih možnosti zaposlovanja in s tem dodatnimi prihodki oz. zaslužki za lokalno skupnost
- c.) osveščanjem prebivalcev in turistov o pomenu in ohranjanju naravnih in kulturnih dobrin.

- pritegnitev investorjev (priprava investicijskih memorandumov)

Razvoj proizvodov in storitev

- razvoj ekoturističnih proizvodov na območju Kraškega roba kraških pojavov Čičarije, Jelšanskega Podgrajskega podolja v okviru predvidene obmejne turistične cone s Hrvaško z vključitvijo predvidenih varstvenih območij živalskih in rastlinskih habitatov, vodnih površin, jezer Klivnik in Mola ter z vključitvijo rekreacijskih potencialov ter doline Reke s tehniško dediščino mlinov in žag
- oblikovanje turističnih, športno-rekreativnih centrov
- razviti komplementarno ponudbo (gostinstvo, trgovina, prodaja spominkov, tipičnih pridelkov-predelkov npr. prodaja na bio tržnicah, izposojevalnice opreme in druge storitvene dejavnosti posredno in neposredno povezane s turistično dejavnostjo)
- ureditev tematskih in rekreacijski poti ter učnih poti kot posebnih turističnih proizvodov subdestinacije ter njihovo navzkrižno in verižno trženje v povezavi z drugimi komplementarnimi tematskimi potmi na ravni destinacije Južna Primorska in sosednje Hrvaške
- rekreacijske poti : kolesarske (gorske in trekning), pohodniške oz. sprehajalne (gorske, planinske, trekning poti, nižinske sprehajalne poti, jahalne poti, tekaške proge (Mašun-Sviščaki)
- ureditev poti vključuje postavitve klopice, košev, sanitarij v skladu z okoljem in celostno grafično podobo območja, počivališča, parkirišča npr. za kolesa, usklajenost gostinske ponudbe s konceptom trženja rekreacijskih poti in vključevanje le-te, prenočitvene kapacitete specializirane za kolesarje, pohodnike,..., izposojevalnice športne opreme.
- ureditev in vzpostavitev informacijsko označevalnega sistema v skladu s celostno podobo območja, ki je predmet označevanja (najavne table, splošne oz. pozdravne informacijske table, turistični smerokazi, interne usmerjevalne table na posamezni poti, opisne table);
- obnova in ureditev posameznih turističnih točk (kulturnih, naravnih,...) kot posebnih atrakcij subdestinacije Ilirska Bistrica in programa ekoturistične ponudbe destinacije Južna Primorska
- vzpostavljanje, dopolnjevanje in urejanje tematskih in učnih poti v občini
- razvoj športnih in rekreativnih dejavnosti ob reki Reki in akumulacijskih jezerih

Investicije

- Izgradnja večjega apartmajskega objekta z »wellness« centrom Mašun na ravni 4* s komplementarno ponudbo;
- ureditev planinskega naselja Sviščaki kot športno-rekreativnega središča s manjšim hotelskim objektom (do 50 sob) na ravni 3* in poleg ureditve in vključitve že obstoječe dopolnilne ponudbe še ureditev smučišč;
- ureditev vasi Knežak kot kulturno, izobraževalno poslovno središče z ostalo dopolnitveno dejavnostjo (ureditev vasi, turistične kmetije ali penzioni do 10 sob, programi kulinarike, rekreacije, ponudba elementov kulturne dediščine);
- ureditev garni hotela v mestu Ilirska Bistrica s približno 25 sobami;
- sanacija vasi Prem (revitalizacija zapuščenih hiš) in ureditev območja z

manjši nastanitveni objekti na ravni 4*; ureditev gradu za kulturne, izobraževalne, poslovne programe; v ljudski šoli ureditev multiprogramskega muzeja dediščine Prema; ureditev TIC-a

- v ljudski šoli ureditev multiprogramskega muzeja dediščine Prema
- apartmajski hotel na ravni 4*, kapacitete 50 postelj
- ureditev kavarne in okrepčevalnice s prodajalno spominkom in TIC-om
- eko turistične kmetije
- šola jahanja;
- kamp in avtokamp jezero Mola s športno-rekreativno infrastrukturo;
- oblikovanje specifičnega turističnega središča Gomanci, ki bo temeljijo predvsem na naslednjih elementih: naravno okolje za rekreacijo in šport, mikroklima za ohranjanje in povrnitev zdravja, narava in storitve kot izletniška točka iz obalnih turističnih destinacij in tranzitna izletniška točka z gradnjo naslednje infrastrukture (gozdna pristava, restavracija z 120+80; gozdarski muzej, 60 turističnih apartmajev; medicinsko-zdraviliški center in ostala spremljajoča ponudba);
- vzpostavitev eko turističnih kmetij (Ilirska Bistrica, Knežak, Jelšane, Prem, Podgrad)

Dostopnost

- okrepiti dostopnost za cestni transport s pomočjo signalizacije in vzdrževanja cestnih povezav znotraj destinacije Južna Primorska
- okrepiti trženjske aktivnosti za boljšo virtualno dostopnost s pomočjo sodobnih tehnologij (multimedijske predstavitve eko turističnih proizvodov), pospešiti mobilnost do subdestinacije in znotraj nje in okrepiti prepoznavnost območja znotraj destinacije Južna Primorska

Trženje

- tržiti območje Brkinov s sadovnjaki in turističnimi kmetijami ter vasjo in gradom Prem kot kulturno-zgodovinskim spomenikom (kulturni produkt)
- krepiti mednarodno prepoznavnost in že uveljavljeno pozitivno podobo destinacij Snežniškega pogorja z edinstvenimi habitati in razgledi na Jadransko morje, Mašuna in Sviščakov kot živih privlačnih in zanimivih primernih tako za rekreacijo kot za mirno sprostitev
- verižno in navzkrižno tržiti nove turistične proizvode v kombinaciji z drugimi komplementarnimi proizvodi na ravni destinacije s sosednjima subregijama in čezmejno
- kreiranje blagovnih znamk Ilirska Bistrica in promocija Ilirske Bistrice kot destinacije in subdestinacije
- zgraditi prepoznavnost ekoturističnega območja znotraj destinacije Južna Primorska

Organiziranost

javno-zasebno partnerstvo na ravni subdestinacije in v sklopu predvidene organizacijske strukture na ravni destinacije Južna Primorska

Legenda

ŠPORTNI IN REKREATIVNI TURIZEM

KOLESARJENJE

- 1 Trekking
- 2 Gorsko in adrenalinsko

POHODNIŠTVO

- 1 Sprehajanje
- 2 Trekking (rekreativne pešpoti, planinske poti)
- 3 Nordijska hoja in druge oblike

TEK

ŠPORTNO PLEZANJE

- 1 Plezanje po naravnih stenah
- 2 Plezanje po umetnih stenah

VODNI ŠPORTI (na morju in kopenskih vodah)

- 1 Plavanje, potapljanje, surfanje, ...
- 2 Rafting, kajak, kanu
- 3 Morski navigacijski športi: jadranje, paraski, smučanje, skuter

ZRAČNI ŠPORTI

- 1 Športno letalstvo
- 2 Jadrarno letalstvo in padalstvo, zmajarstvo

MORSKI RIBOLOV

- LOV, RIBOLOV, FOTOLOV, STRELJANJE NA GLINASTE GOLOBE

GOLF

JAHANJE

JAMARSTVO

TENIS

PRIPRAVE ŠPORTNIKOV

MOTOKROS

SMUČANJE, TEK NA SMUČEH

PRIREĐITVE IN ZABAVE

POSLOVNA POTOVANJA

- 1 POSLOVNA SREČANJA
- 2 SEMINARJI IN KONFERENCE
- 3 KONGRESI
- 4 POSLOVNO LETALSTVO

KROŽNA POTOVANJA

OGLEDI KULTURNE IN NARAVNE DEDIŠČINE, NATURA 2000

KAMPING

BIKERSTVO

TURE PO SLOVENIJI, HRVAŠKI, ITALIJI

POSTANEK NA POTI (TRANZIT)

KRIŽARJENJE

Obstoječi proizvodi, ki se tržijo

Obstoječi proizvodi, obstajajo v
zamekih, nenačrtno ali sploh
niso trženi

Potencialni proizvodi, še ne razviti

SPROSTITEV IN ODDIH

- 1 POČITNICE V HRIBIH, NA KRASU, OB JEZERI, JAMAH
- 2 POČITNICE NA MORJU
- 3 POČITNICE NA KMETIJI, PODEŽELJU
- 4 DRUŽINSKE POČITNICE
- 5 VIKEND POČITNICE
- 6 POČITNICE ZA SENIORJE
- 7 WELLNESS

MLADINSKI TURIZEM

- 1 ŠOLE V NARAVI
- 2 DELAVNICE, RAZISKOVANJA IN ODKRIVANJA
- 3 ŠTUDIJSKI IZLETI
- 4 IZMENJAVA ŠTUDENTOV

KULTURNI TURIZEM

- 1 STALNE IN ZAČASNE RAZSTAVE
- 2 DELAVNICE UMETNIKOV, DOMAČIH OBRTNIKOV
- 3 KULTURNE PRIREĐITVE, FESTIVALI (»POP-KULTURA«)
- 4 PREMIČNA IN NEPREMIČNA KULTURNA DEDIŠČINA
- 5 »ŽIVA« USTVARJALNA UMETNOST

TEMATSKI TURIZEM, POTI IN PARKI

- EKO TURIZEM (SPECIALIZIRANI DEL TRAJNOSTNEGA T.)
- PODEŽELSKI TURIZEM
- NAVTIČNI TURIZEM
- VINSKE, SADNE CESTE IN DRUGE TEMATSKÉ POTI
(kulture, zgodovinske, gozdne učne itd.)
- ENOGASTRONOMIJA
- IGRALNIŠTVO
- ZABAVIŠČNI IN ADRENALINSKI PARKI
- NAKUPOVANJE
- ZDRAVILIŠKI, KLIMATSKI TURIZEM

PRODUKTI, KI SLEDIJO TRENDOM IN/ALI KREIRAJO TRENDE

- 1 Križarjenja (in izleti v notranjost)
- 2 Atrakcije: otok Izoła, zabaviščni centri/adrenalinski, zabaviščni,
eko idr. naravni in umetni parki in območja rekreacije in zabave)
- 3 Verski turizem
- 4 Speleološki (v povezavi z Muzejem Krasa)
- 5 Botanični
- 6 Zoološki

9.1. Viri

1. Pilotni projekt Kras; Regionalna pisarna Štanjel, Agencija RS za regionalni razvoj; december 2001
2. Program varstva in razvoja parka Škocjanske jame 2005-2009
3. Regionalno razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006; Regionalno razvojni center Koper; Koper, julij 2002
4. Regionalna zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske; Poročilo I.faze; Acer Novo Mesto d.o.o.; Novo mesto, november 2004
5. Regionalna zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske, Analiza stanja in razvojnih možnosti ter vizija prostorskega razvoja regije, Zaključno poročilo 2.faze; Novo mesto, april 2005
6. Razvojni program podeželja za območje občin Koper, Izola, Piran; Koper, marec 2005
7. Strategija razvoja turizma z izvedbenimi projekti v občini Ilirska Bistrica-dopolnjen dokument; Hosting d.o.o.; Ptuj, marec 2005
8. Strategija razvoja turizma v Izoli 2002-2006; December 2002
9. Strategija razvoja turizma v MO Koper 2002-2006; Strategija razvoja turizma v Mestni občini Koper za obdobje 2002-2006 z dolgoročnimi usmeritvami do leta 2020, predlog končnega poročila; Mednarodni inštitut za turizem, Ljubljana; Ljubljana, oktober 2002
10. Razvoj turizma v občini Piran; Strateške usmeritve; Prostorska in programska umestitev razvoja; Mednarodni inštitut za turizem, Ljubljana; Piran, maj 2002
11. Strategija slovenskega turizma 2002-2006; Ministrstvo za gospodarstvo; Ljubljana, julij 2002
12. Golf igrišča v slovenski Istri; Urbanistika d.o.o. Koper; april 2005
13. Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu; Poročilo o izdelani 1.fazi; november 2004
14. Navodila za ocenjevanje horizontalne prednostne naloge s področja trajnostnega razvoja v okviru prednostnih nalog in ukrepov Enotnega programskega dokumenta 2004-2006, Ministrstvo za okolje in prostor RS
15. Implementacija okoljske zakonodaje, dr. Saša Prešeren, Ministrstvo za gospodarstvo 2005
16. Učinkovito upravljanje z javnimi sredstvi, Zakonodajna ureditev javno-zasebnega partnerstva, dr. Aleksij Mužina, konferenca 5.-6.10.2005
17. Uredba o koncesiji za rabo naravne vrednote Sečoveljskih solin in o koncesiji za upravljanje Krajinskega parka Sečoveljske soline, Uradni list RS, št. 11/11.2.2002
18. Making Tourism More Sustainable, A guide for Policy Makers, United Nations Environment Programme, World Tourism Organisation, September 2005
19. Trajnostni razvoj 1, skripta, Igor Jurinčič, Univerza na Primorskem, Turistica, Visoka šola za turizem, Portorož 2004

20. Trajnostni razvoj v srednjih in malih podjetjih, Italjansko-slovensko partnerstvo, projekt ICARO-Italija in REC (Regionalni center za okolje za Srednji in Vzhodno Evropo, Ljubljana), 2006
  21. Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj Evropske celine, CEMAT, Hanover 7-8 september 2000
  22. Feasibility and preparatory study regarding a multi-stakeholder European Targeted Action for Sustainable Tourism & Transport, DG Enterprise, The Hague October 2004
  23. European Travel Commission, Tourism trends in Europe, European Travel and Tourism Action Group, www.etc-corporate.org
  24. Future Trends in Lifestyles and Leisure, Scottish Enterprise in association with Gleneagles, 2004
  25. Tomorrow's world, consumer, tourist, Visit Scotland, Volume 1, No.1, May 2005
  26. Tourism Market Trends, 2004 Europe, World Tourism Organisation
  27. Tourism Trends in Mediterranean Countries, European Commission 2001
  28. New trends in tourism, European Tourism Forum, Budapest Hungary 2004
  29. World Tourism Barometer, Volume 3, No.2, June 2005
  30. Towards quality coastal tourism, Integrated quality management of coastal tourist destinations, DG Enterprise, Tourism Unit, Brussels 2000
  31. Policies and Actions for European Cultural Tourism, Greg Richards, Tilburg university, The Netherlands, 2000
  32. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Basic orientations for sustainability of European tourism, Brussels 21.11. 2003, SEC 2003, 1295
  33. Defining, Measuring and Evaluating Carrying Capacity in European Tourism Destinations, Environmental Planning Laboratory, University of Aegean Greece, Athens, December 2001
  34. Resolucija Sveta Evropske skupnosti o bodočnosti trajnostnega razvoja turizma v EU, 21.5.2002, Uradni list EC, 6.6.2002,
  35. Odločitev Evropske komisije o vzpostavitvi ekoloških kriterijev za podelitev eko nalepk Skupnosti za turistične namestitve, Uradni list EC, L 102/82, 24.4.2003
  36. Tourism Restructuring and the Politics of Sustainability, A critical View from the European Periphery (The Canary Islands), R.V.Bianchi, Journal of sustainable tourism, Vol. 12. No.6, 2004
  37. Acquisti ecologici per gli alberghi, Linee guida, criteri e consigli da utilizzare negli hoteli, Assessorato Provincia di Rimini, dicembre 2002
  38. L'Ecolabel Europeo per il servizio di ricettività turistica. Linee guida per l'applicazione e rassegna delle esperienze esistenti, giugno 2003
  39. I sistemi di gestione ambientale per gli alberghi, Linee guida per un aprocio semplificato, giugno 2003
- Verso un turismo sostenibile, il caso della Provincia di Rimini, M.Berrini*, A.Bombonato*, E.Cipriani*, G.Conte*, G.Dodaro*, M.Leonelli*, E.Manca*, R.Mirulla*, A.Satta*. * *Consulenti presso l'Istituto di Ricerche Ambiente Italia.*

40. Mediteranean Strategy for Sustainable Development, United Nations Environment Programme, Mediterranean Action Plan, draft report, UNEP/MAP, Athens, June 2005
41. Capacity Development Indicators, UNDP/GEF Resource Kit (No. 4), November 2003
42. Guide Pratique de l'utilisateur pour une bonne gestion des questions environnementales et sociales dans le secteur de l'hébergement, The Center for Environmental Leadership, Tour operators innovative, 2004
43. Biological Diversity and Sustainable Tourism- Preparation of the Global Guidelines, Int. Workshop paper, Heidelberg Germany, 26/27 March 1998 (based on the Berlin Declaration- The International Conference of Ministers on Biological Diversity and Tourism, Berlin 6-8 March 1997)
44. Catalogue of Exemplary Practices in Adventure Travel and Ecotourism, Pam Wright & Associates on behalf of the Canada Tourism Commission
45. The World Ecotourism Summit, final report, WTO in UNEP, Quebec City, Canada, 2002
46. Marketing Sustainable Tourism Products, United Nations Environment Programme and Regione Toscana, 2005
47. Trajnostna prometna politika v Sloveniji, Mednarodni posvet, Zbornik prispevkov, Cipa Slovenija, September 2005
48. Izhodišča za ureditev obalnega in priobalnega pasu v občini Piran, januar 2006
49. Zavod za zaposlovanje Koper, statistični podatki o zaposlitvah in usposabljanju na področju turizma

